iki oyun

F.G.Lorca
MARİANA PİNEDA

ÖZELKİTAPGRUBU

H.İbsen
BİR HALK DÜŞMANI

hacan yayınları

H. İbsen'in çeşitli oyunları ülkemizde sahnelenmiş, fakat "eleştirel gerçekçilik"in en ünlü yapıtlarından biri olarak tüm dünyanın özellikle üstünde durduğu "Bir Halk Düşmanı" oyunu, her nedense sahnelerimizden uzak kalmıştır. F. G. Lorca'nın, "Poetik tiyatro"nun baş yapıtlarından olan "Mariana Pineda" oyunu için de aynı şey söylenebilir.

Hacan yayımları, bu çok önemlı iki oyunu, (ayrıca bir dramaturji önerisiyle birlikte) Y. Onay'ın çevirisinden okurlarına sunmaktadır. Her iki oyun, yakın geçmişte de, asıl oynaması umulan tiyatrolara önerilmiş, ama bir sonuç alınamamış durumda.

"Mariana Pineda"da, 1830'ların İspanya'sında krallığa karşı —Lorca'nın deyişiyle— "özgürlüğün bayrağını" taşıyan "liberal"lik, "Bir Halk Düşmanı"nda (1882), aradan yanlızca elli yıl geçmişken, bu kez İbsen'in deyişiyle, özgürlüğü "boğan", "tüm ülkeyi çürütüp kokutan" bir "liberal" iktidar "çoğunluk"una dönüşmüş olarak görulüyor. Özellikle yanyana yayınladığımız bu iki tiyatro klasiğinin, daha pek çok açıdan da okurlarımızın yoğun ilgisiyle bütünleşeceğine inanıyoruz.

Kapak Düzeni, İsmail Gümüş

Kapak Resim, Gören Bulut

Fiatı:750.TL.

BİR HALK DÜŞMANI
Henrik İbsen

●

MARİANA PİNEDA
Federico Garcia Lorca

HACAN YAYINLARI : 7

Oyun Dizisi : 2

Birinci Basım
Şubat : 1985

Yayın Hakkı **(Copyright)** :
Hacan Yayınları

Baskı : Tunalı Matbaası — Tel : 31 77 94
Dizgi : Orun Dizgievi
Cilt : Huzur Ciltevi

Henrik İbsen

BİR HALK DÜŞMANI

Federico Garcia Lorca

MARİANA PİNEDA

Çeviren :

Yılmaz ONAY

hacan yayınları

Menekşe Sok. 27/6 Kızılay - ANKARA

DAĞITIM : Ankara, İstanbul : ADAŞ, İzmir : YETKİN

Orijinal adı "En Folkefiende" (yazılış tarihi, 1982) olan "Bir Halk Düşmanı" oyunu, Almanca çevirisinden dilimize aktarılmıştır. İbsen,in bu oyunu, bir yandan "eleştirel gerçekçilik"in temel taşlarından biri olarak edebiyat biliminde çok yönlü incelemelere konu olmakta, öbür yandan da dünya tiyatro repertuvarlarında sürekli yer alarak, hemen her çağdaş uygulamada belli değişikliklerle sahnelenmektedir. Bu bakımdan, oyunun çevirisi de, dünyadaki uygulamalar ve bizdeki çeşitli uygulama koşulları gözetilerek, çok dar anlamda bir "dramaturji" çalışması ile birlikte sunulmuştur. Ancak, metinde değişiklik veya çıkarma yapılan yerlerde elbette ki metnin orijinali de ayrıca verilmiştir.

Y. O.

BİR HALK DÜŞMANI

OYUN. BEŞ PERDE

Çeviren :
Yılmaz ONAY

K İ Ş İ L E R

DOKTOR TOMAS STOCKMANN : Kaplıca doktoru
BAYAN STOCKMANN : Doktorun karısı
PETRA : Doktorun kızı; öğretmen
EİLİF VE MORTEN : Doktorun oğulları; 13 ve 10 yaşlarında
PETER STOCKMANN : Doktorun ağabeyi; Kent Başkanı, Polis Müdürü, Kaplıca Yönetim Kurulu Başkam, vesaire..
MORTEN KİİL : Bayan Stockmann'ın babalığı, sepici
HOVSTAD : "Halkın Postası" gazetesinin yazı işleri müdürü
BİLLİNG : "Halkın Postası" gazetesinin çalışanı
HORSTER : Gemi kaptanı
ASLAKSEN : Basımevi sahibi

Bir yurttaşlar toplantısına katılanlar, her kesimden erkekler, birkaç kadın, bir küme öğrenci.

Oyun, Norveç'in güney kıyısında bir kentte geçmektedir.

BİRİNCİ PERDE

(Doktorun oturma odasında, akşam. Oda sade döşenmiş, fakat temiz ve cana yakın. Sağ duvarda iki kapı; kapılardan arkada olanı antreye açılıyor, öndeki ise doktorun çalışma odasına açılıyor. Solda, antreye açılan kapının karşısında, evin öteki mekânlarına giden kapı bulunmakta. Soldaki duvarın orta hizasında bir çini soba, öne doğru bir kanepe ve kanepenin üstünde de duvarda asılı bir ayna var. Kanepenin önünde oval bir masa duruyor, üstünde örtü ve abajurlu bir gaz lambası bulunuyor, arkada açık duran bir kapıdan yemek odasına geçiliyor. Yemek masasında sofranın kurulu olduğu ve üstünde gene bir lâmbanın yandığı görülmektedir)

(Yemek odasında Billing, çenesinin altında bir peçeteyle sofraya oturmuş. Bayan "Stockmann" ayakta, Billing'in önüne bir tabakla koca bir dana kızartması koymakta. Öteki sandalyeler boş, tabaklar ve kaşık çatal karışık durumda, belli ki sofradan yeni kalkılmış)

BAYAN STOCKMANN — Eee bay Billing, ne yapalım, siz böyle bir saat gecikince yemek de böyle soğudu elbette.

BİLLİNG — **(Yiyerek)** Ooo, gene de harika, tadına doyum yok, enfes olmuş.

Bn. STOCKMANN — Biliyorsunuz, kocam yemeğin tam zamanında yenmesine çok önem verir.

BİLLİNG — Tabii tabii hiç sorun değil. Hatta böyle tek başıma oturup sessiz sedasız yeyince daha da güzel oluyor.

Bn. STOCKMANN — Eh, öyleyse afiyet olsun. **(Antreye kulak kabartır)** Hah bay Hovstad da geldi galiba.

BİLLİNG — Olabilir.

(Kent Başkanı Stockmann, paltosu, üniforma kasketi, ve "âsâ"sı ile girer.)

BAŞKAN — Akşamlar hayrolsun muhterem kardeşimin karısı..!

Bn. STOCKMANN — **(Oturma odasına gelir)** Aaa! Siz! İyi akşamlar! Buyrun, buyrun! Bize gelmeyi düşünmeniz ne güzel bir şey!.

BAŞKAN — Geçiyordum da, dedim ki - **(Yemek odasına bir göz atarak)** ama misafiriniz var galiba.

Bn. STOCKMANN — **(Biraz çekingen)** Yoo, yalnızca bir raslantı. **(Çabukça)** Birlikte birşeyler yemez miydiniz?

BAŞKAN — Ben? Hayır, asla! Çok teşekkürler, fakat akşam sıcak yemek mi, allah korusun, hiç hazmedemem.

Bn. STOCKMANN — Ama bir kerecik canım, hatırımız için;

BAŞKAN — Yok yok, sizin hatırınızı kırmak istemem, ama akşam çayla hafif bir kahvaltının ötesine de geçemem. Böylesi her zaman çok daha sağlıklı ve biraz da daha hesaplıdır.

Bn. STOCKMANN — **(Gülümseyerek)** Tomas'la benim har vurup harman savurduğumuzu düşünmüyorsunuzdur inşallah.

BAŞKAN — Sizin için düşünmem böyle bir şey, aklımın köşesinden bile geçmez hanımefendi, ama **(Doktorun çalışma odasını gösterir)** birader bey evde yok mu acaba?

Bn. STOCKMANN — Haa, yemekten sonra çocuklarla bir gezintiye çıkmıştı.

BAŞKAN — Sağlığa iyi mi bu yani? **(Kulak kabartır)** Geliyor galiba.

Bn. STOCKMANN — Hayır o değil. **(Kapı vurulur)** Buyrun.

(Yazı işleri Müdürü Hovstad girer)

Bn STOCKMANN — Evet, Bay Hovstad, bay..

HOVSTAD — Kusura bakmayın, basımevinde takıldım. Ooo, iyi akşamlar sayın başkan!

BAŞKAN — **(Biraz kasıntılıca selâmlar)** Sayın yazı işleri müdürü. İşten ancak kurtulabildiniz herhalde, değil mi?

HOVSTAD — Öyle de sayılır. Gazete için bir şeyin dizgiye girmesi gerekiyordu.

BAŞKAN — Anlıyorum, anlıyorum. Hele kardeşim de "Halkın Postası"nın pek verimli bir yazarı olunca, değil mi, yanlış duymadıysam..

HOVSTAD — Evet efendim, Doktor bey herhangi bir konuda

açıkça, dürüstçe söylenecek sözü varsa, bunu "Halkın Postası"na yazmaktan sakınmıyor.

Bn. STOCKMANN — **(Hovstad'a)** Buyurmaz mısınız? **(Yemek odasını gösterir)**

BAŞKAN — Siz buyurun rica ederim. Kardeşimin, özellikle memnun etmeyi düşünebileceği bir okuyucu çevresi için yazı yazmasında ben asla bir sakınca görüyor değilim. Ayrıca, gazetenize karşı menfi düşünceler beslemek için de şahsen hiç bir neden görmem, değil mi bay Hovstad?

HOVSTAD — Evet ben de ayni kanıdayım.

BAŞKAN — Kentimizde bütünüyle bir hoşgörü havasının egemen olduğu da inkâr edilemez, gerçekten güzel bir birlik ve beraberlik ruhudur bu. Ve bu birlik-beraberliğimiz, hepimizi bir araya getiren büyük müşterek davamızdan gelmektedir, -bir dava ki, hakkaniyetle düşünen her vatandaşı ayni oranda ilgilendiriyor.

HOVSTAD — Evet, kaplıca tesisleri.

BAŞKAN — Tamam işte! Büyük, yeni, muhteşem kaplıca tesislerimiz. Ve dikkatinizi çekerim bay Hovstad, dikkatinizi çekerim : Bu kaplıca, ayni zamanda, kentimizin başlıca refah kaynağı olacaktır. Hiç şüphe yok!

Bn. STOCKMANN — Tomas da öyle diyor.

BAŞKAN — Memleketimiz özellikle şu son bir kaç yıl içinde fevkalade büyük bir gelişme kaydetmedi mi? Para girdi insanların cebine, canlılık ve hareket geldi. Bina ve arsa fiyatları günbegün yükseliyor.

HOVSTAD — İşsizlik.. (1)

BAŞKAN — O da var, ya, o da var tabii. Mülk sahibi sınıfların sırtındaki toplumsal yükler sevindirici ölçüde azalmakta ve daha da azalacak, yeter ki şu bir yıl doğru dürüst bir yaz yapsın, şöyle çokça yabancı turist gelsin, bol miktarda hasta olsun ki, tesislerimizin de ünü yayılsın..

HOVSTAD — Bunların gerçekleşeceği de şimdiden belli, değil mi, duyduğuma göre?..

BAŞKAN — Bu iş iyi başladı, çok iyi. Her gün istekler geliyor, yer ayırtmak için filân.

HOVSTAD — E öyleyse Doktor beyin makalesi de tam zamanına denk gelmiş olacak.

BAŞKAN — Gene mi birşey yazdı yoksa?

HOVSTAD — Hayır, kışın yazıp vermişti; kaplıcaları tavsiye eden, bizdeki koşulların sağlık için ne kadar iyi olduğunu anlatan bir yazı. Metni o zaman bir kenara koymuştum.

BAŞKAN — Bir takıntı vardı içinde herhalde, ha?

HOVSTAD — Yoo, ondan değil. Bu makale için baharı beklemek daha iyi diye saklamıştım; nitekim işte tam şimdi herkes düşünmeye başlıyor, yazın nereye gideyim diye.

BAŞKAN — Doğru, son derece doğru bay Hovstad.

Bn. STOCKMANN — Gerçekten de, kaplıcalar sözkonusu oldu mu Tomas yorulmak bilmez.

BAŞKAN — E yani, alt tarafı kendisi de kaplıca tesislerinin bir memurudur değil mi?

HOVSTAD — Ve ayrıca kendisi kaplıcanın fikir babasıdır da, değil mi?

BAŞKAN — O mu? Haa, evet, bazı kimselerin böyle düşündüğü kulağıma gelmiyor değil. Ancak ben sanıyordum ki, bu teşebbüste benim de birazcık payım olmuştur, hani..

Bn. STOCKMAN — Â tabii, Tomas da hep böyle diyor.

HOVSTAD — İnkâr eden mi var sayın başkan? İşi siz yürürlüğe koydunuz ve pratikte gerçekleştirdiniz -hepimiz biliyoruz bunu. Ben fikirden söz ettim yalnızca! Eee, bu fikir de yani, Doktor beyindi doğrusu.

BAŞKAN — Öyle öyle, fikir dediniz mi, kardeşimde bolca vardır- yazık ki!. Ama, iş uygulamaya gelince bay Hovstad, başka ağırlıkta adamlar gerekir, değil mi? Doğrusu, ben de sanmıştım ki, hiç değilse bu evde, kardeşimin evinde..

Bn. STOCKMANN — Ama, ağabey..

HOVSTAD — Sayın başkan, nerden çıkardınız şimdi..-

Bn. STOCKMANN — Haydi siz içeri girin bay Hovstad, birşeyler yeyin. Bu arada kocam da gelir zaten.

HOVSTAD — Sağolun, az bir şey alayım **(yemek odasına girer).**

BAŞKAN — **(Biraz kısık sesle)** Bu köylü takımı da amma tuhaf oluyor. Şöyle adam gibi usul erkân öğrenemeyecekler hiç bir zaman.

Bn. STOCKMANN — Bu kadar sinirlenmeye değer mi ama? Tomas'la siz bu onuru kardeşçe paylaşamaz mısınız?

BAŞKAN — Evet ya, öyle olmalı aslında. Ama işte, görünüşe bakılırsa, paylaşmak herkesin harcı değil demek ki.

Bn. STOCKMANN — Yok canım!. Siz ve Tomas, bu noktada birbirinizle o kadar iyi anlaşırsınız ki! **(Kulak kabartır)** Geldi galiba. **(Gider, antreye açılan kapıyı açar)**

Dr. STOCKMANN — **(Dışarıdan yüksek sesle gülüşü duyulur)** Bak, sana bir konuk daha getiriyorum Katrin! Harika değil mi? - Buyrun kaptan, şöyle buyrun, paltonuzu şu askıya asabilirsiniz. Aa, palto da mı giymiyorsunuz siz? Düşünsene Katrin, cadde ortasında yakaladım onu. Buraya gelmekten bile kaçıyordu.

KAPTAN HORSTER — **(İçeri girer, bayan Stockmann'ı selamlar)**

Dr. STOCKMANN — **(Kapı aralığında)** Haydin bakalım delikanlılar, içeri artık. Katrin, kurt gibi acıktı bunlar. Gelin kaptan, - bir de dana kızartmasının tadına bakın bakalım. **(Horster'i yemek odasına yöneltir; Eilif ve Morten de girerler)**

Bn. STOCKMANN — Aşkolsun Tomas, bir dönüp bakmaz mı insan?

Dr. STOCKMANN — **(Kapıda döner)** Peter! Sen ha! **(Ona doğru gider, elini uzatır)** Ne güzel bir olay bu!

BAŞKAN — Yazık ki hemen çıkmak zorundayım-

Dr. STOCKMANN — Saçmalama, nereye gidiyormuşsun? Sıcak rom hazır, masaya geliyor şimdi. Katrin, rom hazır değil mi?

Bn. STOCKMANN — Ay, henüz değil, su şimdi kaynar hemen. **(Yemek odasına koşar)**

BAŞKAN — Bir rom eksikti!

Dr. STOCKMANN — Tabii ya, haydi otur haydi, keyfimize bakalım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim, içki alemleriyle başım hiç hoş değildir.

Dr. STOCKMANN — Aman canım, alem yapacak değiliz ya burada.

BAŞKAN — Bana öyle geliyor ki.. **(Yemek odasına bakar)** Şuraya bak, nasıl da her şeyi silip süpürüyorlar.

Dr. STOCKMANN — **(Ellerini oğuşturarak)** Genç insanları yemek yerken görmek, başlıbaşına bir mutluluk değil mi? Hep tadına vararak yerler! Öyle olmalı elbette. Beslenmeleri gerek gençlerin, güçlü olmaları gerek! Mayalanan hamuru karıştırıp gelece-

ği yoğuracak olanlar onlar değil mi Peter?

BAŞKAN — Böyle pek coşkuyla söylediğine göre, bizde "karıştırılacak" ne varmış, sorabilir miyim acaba?

Dr. STOCKMANN — Eh, bunu gençliğin kendisine sorarsın - zamanı gelince. Ama biz göremeyiz herhalde zaten. Yok, yok, biz yetişemeyiz o günlere; hele seninle benim gibi iki moruk.

BAŞKAN — Bah heleee, ne de güzel bir sıfat bu?

Dr. STOCKMANN — Aman be Peter, söylediklerimin öyle her kelimesine bakmıyacaksın, biliyor musun? Çünkü her gün biraz daha mutlu ve keyifli oluyorum. Bütün bu tohumunu çatlatıp filiz veren hayatın içinde yaşamaktan öylesine mutluyum ki, anlatamam. Sahi, yaşadığımız şu zaman, harika bir dönem, değil mi? Sanki çevremizde yepyeni bir dünya doğuyor, yepyeni!

BAŞKAN — Öyle mi sahi?

Dr. STOCKMANN — E tabii sen benim kadar açık göremezsin bunu. Sen hep burada olup bitenin içindeydin - bu durumda insanın duyarlığı azalır. Ama benim gibi, yıllarını kuzeyin o ücra köşesinde geçirseydin, şöyle canına can katacak bir çift söz duyacağın insan yüzüne hasret kalsaydın, işte o zaman kendini burada, sanki bir dünya kentinin kaynaşmalarının tam orta yerindeymiş gibi duyardın azizim.

BAŞKAN — Hmm, dünya kenti ha?

Dr. STOKMANN — Evet. Yani, tabii burası birçok başka yere oranla gene de küçük sayılır, ama yaşam var burada! İnsanı çağıran şeyler var! Uğrunda çaba harcanacak, uğrunda kavgaya girilecek sayısız şey var burada - en önemlisi de bu ya zaten! **(İçeriye seslenir)** Katrin, postacı gelmedi mi?

Bn. STOCKMANN — **(Yemek odasından)** Hayır, gelmedi.

Dr. STOCKMANN — Ayrıca Peter, şöyle insan gibi yaşayabilmek var ya, bunu da hiç küçümsememek gerek, hele bizim gibi yıllarca sefalet çekmiş olanlar bunun değerini iyi bilir.

BAŞKAN — Canım, yani..

Dr. STOCKMANN — Öyle öyle, o dağların tepesinde, kıtı kıtına geçinebilirsek seviniyorduk çoğu zaman, biliyorsun. Oysa şimdi, beyler gibi yaşıyoruz çok şükür! Meselâ bak bugün öğlen bizde dana kızartması vardı! Hatta akşama da kaldı. Sahi, bir tadına bakmak istemez misin? Yahut hiç değilse gel bir bak. Gel-

BAŞKAN — Yok, yok, katiyen, istemem.

Dr. STOCKMANN — Öyleyse şuraya bir gel. Bak yeni masa örtümüzü görmüş müydün?

BAŞKAN — Ha, evet gözüme çarptı.

Dr. STOCKMANN — Sonra şu abajur, görüyor musun? Bunların hepsi Katrin'in tutumluluğu sayesinde oldu. Odayı ne güzel yapmış değil mi? Bak, hele şurada durunca -yok yok orada değil, şurada, hah! Şöyle bir bak şimdi : Işığı toplayıp aşağıya yönlendirişi nasıl? Bence pek şık bir görüntü veriyor, öyle değil mi?

BAŞKAN — Evet, elbette, böyle bir lüks için para ayırabiliyorsan...

Dr. STOCKMANN — Evet azizim, şimdi ayırabiliyorum işte. Katrin diyor ki, hemen hemen tam kazandığımız kadar harcıyormuşuz.

BAŞKAN — Doğru, hemen hemen!

Dr. STOCKMANN — E bir bilim adamı da birazcık iyi yaşamasın mı yani? Normal bir yüksek memurun masrafı kesinlikle bizimkinden kat kat fazladır.

BAŞKAN — O da doğrudur elbet. Yüksek bir memur demek, üst makamlara atanmış bir yönetici kişi demektir.

Dr. STOCKMANN — İyi peki, ya basit bir büyük tüccar? Öyle biri, o memurdan da kat kat fazla harcıyor.

BAŞKAN — Ne yapalım, koşullar böyle konmuş bir kere.

Dr. STOCKMANN — Ayrıca, ben gerçekten de hiç bir gereksiz masraf yapmıyorum, Peter. Ama, insanları çevremde görme mutluluğundan kendimi alıkoyamıyorum işte. Muhtacım buna, anlıyor musun, ihtiyacım var buna! O kadar uzun süre herşeyden uzak kaldım ki! Genç, zinde, serbest insanlarla, özgür düşünceli, eylemci insanlarla birlikte olmak, benim için yaşamsal bir zorunluluk, anlıyor musun? Ve işte şu içerde oturanlar, iştahlı iştahlı yemeklerini yiyen şu kişiler, tam öyle insanlardır işte. Örneğin Hovstad, ah onu biraz yakından bir tanısan!

BAŞKAN — Hovstad mı, evet doğru - senin gene bir makaleni yayınlamak istiyormuş, öyle dedi.

Dr. STOCKMAN — Bir makalemi mi?

BAŞKAN — Evet, kaplıca üstüne. Kışın yazıp vermişsin.

Dr. STOCKMANN — Haa, o makale! Yok, onun şimdilik yayınlanmasını istemiyorum.

BAŞKAN — İstemiyor musun? Oysa şimdi tam da zamamdır bence.

Dr. STOCKMANN — Haklısın belki; normal koşullarda öyle tabii. **(Oda içinde bir aşağı bir yukarı gezinir)**

BAŞKAN — **(Arkasından bakar)** Yani, içinde bulunduğumuz koşullarda bir anormallik mi var?

Dr. STOCKMANN — **(Durur)** Bak Peter, şu sırada, istesem de bir şey söyleyebilecek durumda değilim. En azından, bu akşam henüz bir şey diyemem. Yani, koşullarda büyük bir terslik olduğu da ortaya çıkabilir, hiç bir şey de çıkmayabilir. Bütün bunların sırf benim kuruntumdan ibaret olması da pekâlâ mümkün!

BAŞKAN — Kusura bakma ama, bu söylediklerin son derece karanlık görünüyor bana. Neler dönüyor burada? Kaplıca konusunda benden gizlenmesi gereken bir şey mi var yani? O tesislerin yönetim kurulu başkanı olduğumu da bu arada hatırlatmak isterim.

Dr. STOCKMAN — Ve ben de hatırlatmak isterim ki, ben de o tesislerin.. Neyse Peter, birbirimizin yakasına yapışmayalım şimdi.

BAŞKAN — Allah korusun! Senin dediğin biçimde onun bunun yakasına yapışmak adetim değildir. Yalnız şunu kesinlikle belirtmek isterim ki, her çeşit önlem, resmi yollardan ve kuralına göre alınır ve yasanın yetki verdiği makamlarca yürütülür. Aykırı yollardan gidilmesine izin veremem.

Dr. STOCKMANN — Ne zaman aykırı yoldan gitmişim ki ben?

BAŞKAN — Bilirim ben bilirim, senin etine kemiğine işlemiş bir huyun vardır, ille de kendi bildiğin yolu tutturursun. Ve işte kendi bildiğine gitmek de, kurulu kamu düzeni içinde, hemen hemen bir o kadar aykırıdır ve izin verilemez. Kişi, ister istemez kamuya uymayı kabul edecek. Daha güzel bir deyişle: Her bir kişi, kamunun refahının bekçisi olan üst makamlara itaat etmek zorundadır.

Dr. STOCKMANN — Olabilir. İyi ama bütün bunları bana anlatmanın yeri ne şimdi?

BAŞKAN — Bak sevgili Tomas'cığım, işte sen bütün bunları bir türlü anlamak istemiyorsun galiba da onun için anlatıyorum. Ama ayağını denk al! Bir gün bu tutumunun cezasını çekecek-

sin - er ya da geç. Benden söylemesi. İşte bu kadar. Haydi hoşçakal.

Dr. STOCKMANN — Sen iyice keçileri kaçırmışa benziyorsun. Bu gidişin gidiş değil tamam mı?

BAŞKAN — Yoo, başka zaman hiç de böyle değilimdir. Hem, bana bak, seni men ederim... Bana... **(Yemek odasına eğilir)** Müsadenizle hanımefendi, hoşçakalın baylar. **(Çıkar)**

Bn. STOCKMANN — **(Oturma odasına gelir)** Gitti mi?

Dr. STOCKMANN — Evet gitti. Tepesi attı gitti.

Bn. STOCKMANN — Ah Tomas, ne yaptın ki gene adama?

Dr. STOCKMANN — Hiç bir şey!. Hiç bir şey yapmadım! Ayrıca, kesinlik kazanmamış bir konuda kendisine hesap vermemi de isteyemez elbette!

Bn. STOCKMANN — Ne hesabından söz ediyorsun?

Dr. STOCKMANN — Neyse, sorma hele Katrin - öff, şu postacının gelmemesi de tuhaf. **(Hovstad, Billing ve Horster masadan kalkıp oturma odasına gelirler. Hemen ardından da Eilif ve Morten gelir)**

BİLLİNG — **(Kollarını açarak)** Oooh, böyle bir yemekten sonra insan kendini, allahıma dinime, yani, yepyeni bir insan gibi hissediyor!

HOVSTAD — Sayın başkan hazretleri, bu akşam pek keyifli değillerdi nedense.

Dr. STOCKMANN — Midesinden oluyor bu; hazımsızlık var da..

HOVSTAD — Özellikle hazmedemedikleri de bizleriz herhalde, "Halkın Postası"ndan olan bizler, değil mi?

Bn. STOCKMAN — Aranız oldukça iyi görünüyordu oysa?

HOVSTAD — E, evet öyledir, ama bu bir çeşit ateşkes durumu gibi...

BİLLİNG — Ateşkes durumu. Allahıma dinime, tam isabet!

Dr. STOCKMANN — Aslında şunu da unutmayalım ki, Peter yalnız başına bir adamcağız; şöyle huzur bulacağı bir ev ortamı yok zavallının; gecesi gündüzü bu tür işlerden ibaret. Bir de üstüne üstlük o her dakika içtiği bulaşık suyu gibi çay.. Neyse, haydin çocuklar, sandalyeleri getirin masaya! Katrin sıcak romumuz nerde kaldı?

Bn. STOCKMANN — **(Yemek odasına koşar)** Şimdi hazır.

Dr. STOCKMANN — Sizinle şu kanepeye yanyana oturalım ha,

kaptan Horster; kırk yılda bir görebiliyoruz yüzünüzü. Geçin oturun bakalım dostlar.

(Erkekler masaya geçip otururlar. Bn. Stockmann bir tepsi içinde bardaklar, sürahiler, kaynatma aleti, vb. ile gelir)

Bn. STOCKMANN — Şu pirinç rakısı, şu rom, şundaki de konyak, herkes bardağına istediği gibi koysun artık.

Dr. STOCKMANN —,Tamaam. **(Bir bardak alır. Kaynar su, şeker ve romla "grog" kokteylini yaparken)** Ve bir de puro! Eilif, puro kutusunun yerini biliyorsun, koş getir. Morten, sen de benim pipomu getiriver, haydi! **(Çocuklar sağdaki odaya koşarlar)** Bu Eilif arada bir benim purolardan aşırıyor galiba, ama hiç farketmemiş gibi yapıyorum. **(Seslenir)** Morten, beremi de getiriver! Katrin, nereye koymuştum ki ben onu; Morten'e söyler misin n'olur. Aa bulmuş bile! **(Çocuklar istenenleri getirirler)** Eveeet, dostlar, buyrun bakalım. Ben pipomu yakacağım. Biliyorsunuz, bu pipo, kuzeyin dağlarında fırtınanın buzların içinde oraya buraya giderken hep bana arkadaşlık etmiştir. **(Kadeh tokuştururlar)** Şerefe! Sağlığınıza! Off, burada böyle sıcak, rahat, güvenli oturmanın keyfi tabii ki çok daha güzel!

Bn. STOCKMANN — **(Elinde bir örgüyle)** Sefer yakın mı gene kaptan bey?

HORSTER — Herhalde önümüzdeki hafta içinde denize açılırız.

Bn. STOKMANN — Sonra da ver elini Amerika, ha?

HORSTER — Öyle.

BİLLİNG — Ama o zaman seçimde burada olamayacaksınız?

HOSTER — Gene mi seçim yapılıyor?

BİLLİNG — Evet ya, bilmiyor muydunuz sahi?

HORSTER — Bilmiyordum. Aslında böyle şeylerle ilgim az.

BİLLLİNG — Ama, kamunun sorunları sizi de ilgilendirir herhalde, değil mi?

HORSTER — Yoo, pek anladığım şeyler değil.

BİLLİNG — Olsun. Gene de oyunuzu kullanmalısınız.

HORSTER — Hiç anlamadığım halde mi?

BİLLİNG — Anlamak derken, yani ne gibi? Kamu yönetimi de gemiye benzer. Dümeni hep birlikte tutup, yönü hep birlikte belirlemek gerekir.

HORSTER — Karada böylesi doğru olabilir belki, ama denizde hiç iyi olmaz.

HOVSTAD — Ne tuhaf! Denizciler politikaya karşı amma da ilgisiz oluyorlar.

BİLLİNG — Hayret!

Dr. STOCKMANN — Denizciler göçmen kuşlara benzerler; güneyde de kuzeydeki gibi kendilerini evlerinde hissedebilirler. Ama biz, bay Hovstad, bizler, işte bu nedenle de bir kat daha ateşli olmalıyız! Yarın "Halkın Postası"nda kamu yönünden önemli bir şey var mı?

HOVSTAD — Yarın bizim kentimizle ilgili yok. Ama öbür gün, sizin makalenizi koymak istiyorum.

Dr. STOCKMANN — Haa, o makale değil mi? Hayır azizim. Bakın biraz daha bekleteceğiz onu.

HOVSTAD — Sahi mi? Çok da güzel yer ayırmıştık. Hem o makalenin tam zamanı gibi geliyor bana.

Dr. STOCKMANN — Tabii, elbette, haklısınız belki; ama işte, gene de biraz beklemek gerek. Nedenini sonra açıklarım size.

(Petra, başında şapkası, sırtında mantosu ve koltuğunda bir tomar defter ile antreden içeri gelir)

PETRA — İyi akşamlar!

Dr. STOCKMANN — Ah, sen misin Petra? — İyi akşamlar!

(Merhabalaşmalar; Petra, şapkasını, mantosunu ve defterleri kapının yanındaki bir sandalyeye koyar.)

PETRA — İyi be, ben dışarıda soğuktan titreyeyim, siz burada keyifli keyifli oturun, ha! Alacağınız olsun!

Dr. STOCKMANN — Öyleyse sen de hemen gel bize katıl!

BİLLİNG — Sıcak romunuzu karıştırıp hazırlayayım mı?

PETRA — **(Masaya gelir)** Sağolun, kendim hazırlasam daha iyi. Siz karıştırınca hep biraz sert oluyor. Haa, baba, aklıma geldi, bir mektup var sana. **(Eşyalarını koyduğu sandalyeye gider)**

Dr. STOCKMANN — Mektup mu? Kimden?

PETRA — **(Mantosunun cebini karıştırır)** Tam ben kapıdan çıkarken postacı vermişti.

Dr. STOCKMANN — **(Kalkar, kızına doğru gider)** Sen de bu kadar zaman sonra getiriyorsun, değil mi?

PETRA — Tekrar yukarı çıkmaya hiç vaktim yoktu inan ki. Hah. işte, al.

Dr. STOCKMANN — **(Mektuba yapışır)** Ver bakayım, ver çabuk! **(Gönderene bakar)** Hah, hele şükür!

Bn. STOCKMANN — Bu o sabırsızlıkla beklediğin mektup mu Tomas?

Dr. STOCKMANN — O işte ya, o işte! Ben hemen bir... Nerede ışık bulabilirim? Katrin, benim odada gene ışık yok!.

Bn. STOCKMANN — Var var, olmaz olur mu, odanda yazı masasının üstünde lâmba hazır, hem de yanmakta.

Dr. STOCKMANN — Yaşa Katrin! Kusura bakmayın n'olur. **(Sağdaki odaya girer)**

PETRA — Ne ola ki bu anne?

Bn. STOCKMANN — Bilmem; son günlerde durmadan postacıyı soruyordu.

BİLLİNG — Kent dışından bir hasta belki.

PETRA — Ah babacığım; bu gidişle yapacağı her türlü iş yakında öyle bir yığılacak ki! **(Kendine bir içki karıştırır)** Off, bir yudum içeyim, iyi gelecek.

HOVSTAD — Bugün yine gece okulunda dersiniz mi vardı?

PETRA — **(Bardağı dudağına götürür)** Evet, iki saat.

BİLLİNG — Gündüz de enstitüde dört saat-

Bn. STOCKMANN — Bir de akşam oturup defterleri kontrol edeceksin ha, öyle görünüyor.

PETRA — Evet, hem de yığınla.

HORSTER — Demek ki sizin de işiniz pek çok.

PETRA — Evet, ama hoşuma gidiyor. Çok tatlı bir yorgunluk veriyor.

BİLLİNG — Hoşlanıyor musunuz bundan?

PETRA — Elbette. Sonraki uyku da çok tatlı oluyor o zaman.

MORTEN — Baksana Petra, senin günahın pek çokmuş demek ki.

PETRA — Günahım mı?

MORTEN — Günahın ya. Bu kadar çalıştığına göre.. Bay Rörlund diyor ki, çalışmak günahın cezasıdır, diyor.

EİLİF — **(Islık çalar)** Ü hüü, senin gibi avanaklar da inanıyor işte.

Bn. STOCKMANN — Şşşt! Eilif!

BİLLİNG — **(Güler)** Fakat öğretmenin sözü bir harika yani.

HOVSTAD — Peki sen Morten, öyle çok çalışmayı istemiyor musun?

MORTEN — Hayır, istemem.

HOVSTAD — Sahi, ne olmak istiyorsun sen?
MORTEN — Ben mi? En çok istediğim, Viking olmak!
EİLİF — Hi hi, öyleyse sen puta tapıcı dinsiz kâfirlerden olmalısın!
MORTEN — Peki, dinsiz, kâfir olurum, ne yani?
BİLLİNG — Aferin Morten, ben de aynı fikirdeyim!
Bn. STOKMANN — **(Bir işaret yapar)** Yok canım; Bay Billing! Öyle demek istemiyorsunuz elbette, değil mi?
BİLLİNG — Allahıma dinime, aynen böyle demek istiyorum! Dinsizim ve bundan da kıvanç duyuyorum. Üstelik bakın görün, yakında hep birlikte dinsiz olacağız.
MORTEN — O zaman ne istersek onu yapabileceğiz, değil mi?
BİLLİNG — Haa, bak şimdi Morten-
Bn. STOCKMANN — Haydin siz odanıza gidin bakalım çocuklar, yarına yetişecek bir sürü dersleriniz, ödevleriniz vardır muhakkak; haydin bakahm!
EİLİF — Ben biraz daha kalabilirim ama, değil mi?
Bn. STOCKMANN — Hayır efendim, sen de, ikiniz birlikte! **(Çocuklar, iyi akşamlar dileyerek soldaki odaya geçerler)**
HOVSTAD — Gerçekten de böyle şeyler dinlemenin çocuklara zarar vereceği görüşünde misiniz?
Bn. STOCKMANN — Bilmem; ama istemiyorum pek.
PETRA — Aaa, anneciğim, senin bu yaklaşımın düpedüz anlamsız yani.
Bn. STOCKMANN — Haklısın belki de. Ama istemiyorum işte, özellikle de bizim evimizde.
PETRA — Her yerde bu tutarsızlık; evde böyle, okulda böyle. Evde susmak zorundasın, okuldaysa çocuklara yalan şeyler söylemen gerekiyor.
HORSTER — Yalan söylemeniz mi gerekiyor?
PETRA — Evet ya. İnanır mısınız, sık sık öyle şeyler anlatmamız gerekiyor ki, yanlış olduğunu kendimiz de apaçık biliyoruz, ama anlatıyoruz işte,
BİLLİNG — Evet, yazık ki gerçek bu.
PETRA — Ahh, olanağım olsa, kendim bir okul açardım, her şey bambaşka yürürdü.
BİLLİNG — Olanak mı, nerdee?

HORSTER — Yani, bayan Petra, eğer böyle bir niyetiniz varsa, size bunun için bir bina olanağı sağlayabilirim. Rahmetli babamdan kalma koskoca bir yer var, hemen hemen bomboş duruyor. Zemin katında da büyük bir yemek salonu var.

PETRA — **(Güler)** Ah, sağolun, ama bununla bir yere varılmaz elbette.

HOVSTAD — Tabii ya, bayan Petra'nın asıl istediği, gazete yazarı olmak, sanıyorum. Sahi, bize çevirmeyi düşündüğünüz İngilizce öyküyü gözden geçirme fırsatı buldunuz mu?

PETRA — Hayır, maalesef. Ama söz. Gene de vaktinde yetiştireceğim size.

(Dr. Stockmann, elinde açılmış mektupla odasından doğru gelir)

Dr. STOCKMANN — **(Mektubu elinde sallayarak)** Eveet işte bu, memleketimiz için gerçekten bir yenilik olacak; inanabilirsiniz şimdi.

BİLLİNG — Bir yenilik?

Bn. STOCKMANN — Nasıl bir yenilik?

Dr. STOCKMANN — Büyük bir bulgu Katrin!

HOVSTAD — Sahi mi?

Bn. STOCKMANN — Sen mi yaptın bu bulguyu?

Dr. STOCKMANN — Evet ben, ne olmuş? **(İleri geri dolaşarak)** Şimdi gelsinler de, bütün bunlar çılgın birinin kuruntuları ve iddiaları diye tuttursunlar bakalım! Hıh! Köşe bucak kaçacaklar sanıyorum.

PETRA — E, söyle artık baba, nedir bu iş?

Dr. STOCKMANN — Sabırlı ol canım, hepiniz öğreneceksiniz ne olduğunu. Ah, şimdi Peter şuracıkta olacaktı! Ama işte bir kez daha açıkça beliriyor ki, biz insanlar, oraya buraya koşuşturuyoruz ama aslında körlerin renkler üstüne tartışması gibi konuşup duruyoruz.

HOVSTAD — Nasıl yani, Doktor bey?

Dr. STOCKMANN — **(Masanın yanında durur)** Hepimiz, memleketimizin, kentimizin, sağlıklı bir yer olduğu kanısındayız, değil mi?

HOVSTAD — Elbette, bundan şüphe mi var?

Dr. STOCKMANN — Evet, üstelik öylesine sağlıklı bir yer ki, burayı insan hem sağlıklı, hem de hastalıklı insan kardeşlerine önerebilir-

Bn. STOCKMANN — İyi ama Tomas'cığım..

Dr.STOCKMANN — Üstelik de biz kendimiz burayı önerdik, tanıttık, yücelttik. Ben kendim kaç kez "Halkın Postası"nda ve broşürlerde yazıp çizdim.

HOVSTAD — E, peki ne var bunda?

Dr. STOCKMANN — İşte, bu memleketin, bu kentin can damarı dediğimiz, beyni dediğimiz, daha da neler neler dediğimiz bu kaplıca tesisleri-

BİLLİNG — Ben şahsen, bir kutlama programında, "kentin atan yüreği" dediğimi hatırlıyorum-

Dr. STOCKMANN — Elbette, bunları da söyledik. Ama biliyor musunuz ki, bu büyük, bu muazzam, bu muhteşem, bu böylesine pahalıya malolan kaplıca tesisleri, gerçekte..

HOVSTAD — Evet, nedir gerçekte?

Bn. STOCKMANN — Neymiş sahi?

Dr. STOCKMANN — Tüm bu kaplıca, bir pislik kaynağı, bir mikrop yuvası!

PETRA — Kaplıca mı baba?

Bn. STOCKMANN — **(Aynı anda)** Bizim kaplıcamız ha?

HOVSTAD — Sahi mi Doktor bey?

BİLLİNG — Olamaz!

Dr. STOCKMANN — Bütün bu kaplıca tesisleri, üstüne cilâ çekilip parlatılmış zehirli bir mezar, diyorum size, sağlığa karşı en büyük bir tehlike! Yukarıda değirmenlikteki bütün pislik, -hani ortalıkta kokusu duyulan pislik var ya, işte o-, olduğu gibi kaynak havuzunu besleyen borulara sızıyor ve aynı rezil zehirli kirin tortusu da aşağıdaki kumsala çöküyor.

HORSTER — Deniz kıyısındaki plajın kumsalına, ha?..

Dr. STOCKMANN — evet, oraya işte.

HOVSTAD — Peki bunu bu kadar kesin nasıl bilebiliyorsunuz doktor bey?

Dr. STOCKMANN — Bu koşulları olabildiğince iyi niyetle araştırdım. Gerçi uzun süredir bu yönde bir kuşkum yok değildi. Geçtiğimiz yıl suya girenlerde bir dizi dikkat çekici hastalık olayları görülmüştü ya hani, bulaşıcı, mide bozucu belirtiler-

Bn. STOCKMANN — Sahi ya, gerçekten de olmuştu öyle şeyler.

Dr. STOCKMANN — O zaman, bunların hep yabancılardan bulaştığını sanmıştık. Ama sonra, kışın yani, başka düşüncelere

vardım. Ve bu yüzden, bizim buradaki olanaklar elverdiğince su örneklerini incelemeye giriştim.

Bn. STOCKMANN — Seni o kadar meşgul eden buydu demek.

Dr. STOCKMANN — Evet, haklısın. Beni çok uğraştırdı Katrin. Ama, burada elimde gerekli bilimsel yardımcı araç ve gereçler yoktu. Ben de sonunda, hem içme suyu örneklerini, hem de kaplıca ve plaj suyu örneklerini üniversiteye gönderdim, tam bir kimyasal inceleme istedim.

HOVSTAD — Şimdi gelen, bu inceleme sonuçları mı?

Dr. STOCKMANN — **(Mektubu gösterir)** İşte hepsi burada! Suların içinde kokuşma maddeleri saptanmış durumda. Yığınla basil saptanmış! Hem içten, hem dıştan kullanma halinde bu sular kesinlikle sağlığa zararlı.

Bn. STOCKMANN — İyi ki bari zamanında görmüş oldun sen.

Dr. STOCKMANN — Evet, orası öyle.

HOVSTAD — Şimdi ne yapmak niyetindesiniz Doktor bey?

Dr. STOCKMANN — Bu kötü durumun ortadan kaldırılması gerek elbette.

HOVSTAD — Olabilir mi peki bu?

Dr. STOCKMANN — Olmak zorunda. Aksi halde kaplıca tesisleri tümüyle kullanılamaz hale gelir -batar. Ama durum öyle çaresiz değil elbette. Zorunlu önlemler bence açık seçik belli.

Bn. STOCKMANN — Ve sen, bütün bunlardan bize hiç mi hiç söz etmiyorsun ha, Tomas?

Dr. STOCKMANN — Ne yani, kendim kesinlikle emin olmadan, kenti dolaşıp orada burada konuşsa mıydım? Hayır canım, deli değilim ben.

PETRA — Ama hiç değilse bize..

Dr. STOCKMANN — Hayır hayır, en yakınıma bile söyleyemezdim. Ama yarın "Pörsük"e gidip haber ve..

Bn. STOCKMANN — Pörsük deme lütfen Tomas!

Dr. STOCKMANN — Peki peki, sevgili dedeciğine gidip söyleyebilirsin kızım. Sahi, şimdi gözleri nasıl açılır ihtiyarın değil mi? Kuzeyde tepelerde biraz kafayı üşüttüğümü sanıyordu -öyle öyle, hem yalnız o da değil, aynı şeyi düşünen başkaları da vardı; farketmedim mi sanki.. Ama bu saygıdeğer efendiler görecekler şimdi. Görsünler bakalım!. **(Bir o yana bir bu yana gezinir, ellerini oğuşturur)** Ortalık nasıl karışacak Katrin, tasavvur edemez-

sin. Tüm akış düzeninin değişmesi gerekiyor.

HOVSTAD — **(Doğrularak)** Boruların tüm düzeni değişecek mi?

Dr. STOCKMANN — Evet ya! Ayrıca toplama havuzu da çok alçak, yükseltilmesi gerekiyor.

PETRA — Demek ki o zaman da haklıymışsın sen.

Dr. STOCKMANN — Haa, hatırlıyorsun değil mi Petra? İnşaatın daha başında yazmış uyarmıştım. Ama kimse bana kulak asmadı. Eee, görsünler bakalım, şimdi söz bende. Kaplıca yönetimine bir yazı yazdım, bir haftadır bitmiş olarak elimde tutuyordum, sırf şu sonucu alayım diye beklettim **(mektubu gösterir).** Ama artık yazı bu evden çıkıp yerine ulaşacak. **(Odasına gidip yazıyı getirir)** İşte! Sık satırla yazılmış şu koca dört sayfa. Şimdi bu mektup da ekte sunulacak. Bir gazete versene Katrin. Yahut saracak herhangi bir şey. Güzel. Şimdi bunu, öff **(tepinerek)** neydi adı yahu, neyse işte o kızcağıza ver de hemen sayın başkanımıza iletiversin!

(Bn. Stockmann, elinde paketle yemek odasından geçip çıkar)

PETRA — Ne dersin baba, amcam nasıl karşılar ki bunu?

Dr. STOCKMANN — Nasıl karşılayacak? Bana kalırsa, böyle önemli bir gerçeğin ortaya çıkarıldığına sevinmesi gerek..

HOVSTAD — "Halkın Postası"na sizin bu buluşunuzla ilgili küçük bir not koyabilir miyiz?

Dr. STOCKMANN — Sağolun, çok sevinirim gerçekten.

HOVSTAD — E, kamuoyunun da bu konuda en kısa zamanda bilgilendirilmesi gerekir yani, değil mi?

Dr. STOCKMANN — Pek tabii.

Bn. STOCKMANN — **(Döner)** Götürdü bakalım.

BİLLİNG — Gerçekten de Doktor bey, kentimizin en önemli kişisi olacaksınız!

Dr. STOCKMANN — **(Keyifli, dolaşarak)** Aman canım, alt tarafı ben kendi görevimi yapmış oluyorum. Diyelim ki bir hazine aramakla görevliydim ve şansım yardım etti, bundan ibaret. Aslında..

BİLLİNG — Aslında kentimiz sayın Doktor Stockmann için fener alayı düzenlemeli, öyle değil mi Hovstad?

HOVSTAD — Ben de destekliyorum bu fikri.

BİLLİNG — Aslaksen'le bir konuşayım.

Dr. STOCKMANN — Aman, sakın arkadaşlar, tantananın ne

gereği var? Bu türden girişimlerin sözünü bile duymak istemiyorum. Hatta kaplıca yönetimi bu nedenle aylığımı artırmayı düşünecek olsa, onu bile reddederim. Bak şimdiden söylüyorum Katrin, reddederim.

Bn. STOCKMANN — İyi edersin Tomas.

PETRA — **(Kadehini kaldırarak)** Baba senin şerefine!

HOVSTAD ve BİLLİNG — Şerefinize Doktor!

HORSTER — **(Doktorla kadeh tokuşturarak)** Mutluluk getirsin size, yalnızca mutluluk, başka bir şey değil!

Dr. STOCKMANN — Sağolun dostlar, sevgili dostlarım benim, sağolun! Yüreğimi sevinçle doldurdunuz. Ah, insanın, öz vatanı için, yurttaşları için birşeyler yaptığını bilmesi ne güzel bir duygu değil mi? Yaşşa Katrin! **(Karısına sarılıp onunla fır döner. Bn. Stockmann çığlıklar atarak kurtulmaya çalışır gibi yapar. Gülmeler, coşku, Doktoru kutlayan ünlemeler. Oğlanlar kendi odalarının kapısından şaşkınlıkla kafalarını çıkarırlar)**

İKİNCİ PERDE

(Doktor'un oturma odası. Yemek odasına giden kapı kapalıdır. Öğleden önce.)

Bn. STOCKMANN — **(Elinde mühürlü bir mektupla yemek odasından girer, sağdaki odanın kapısına gider, içeri bakar.)** Tomas, orada mısın?

Dr. STOCKMANN — **(İçeriden)** Evet, şimdi geldim. **(Odasından çıkıp oturma odasına gelir)** Ne var?

Bn. STOCKMANN — Ağabeyinden mektup.

Dr. STOCKMANN — Sahi mi? Ver bakayım. **(Zarfı yırtar ve okur)** "Göndermiş olduğunuz yazı ekte iade edilmiş olup.-" **(Devamını mırıltıyla sürdürür)** Hmm.

Bn. STOCKMANN — Ne yazıyor?

Dr. STOCKMANN — **(Kağıtları cebine sokar)** Hıh, öğleye doğru bana uğramak istediğini yazmış, o kadar.

Bn. STOCKMANN — O geldiğinde evde bulun öyleyse, olmaz mı?

Dr. STOCKMANN — Evet evet, sabah vizitlerimi tamamladım, evde bekleyebilirim.

Bn. STOKMANN — Ağabeyinin nasıl karşılayacağını pek merak ediyorum.

Dr. STOCKMANN — Bak şimdi, bu buluşu kendisinin değil de benim yapmış olmamdan pek hoşlanmayacaktır elbet.

Bn. STOCKMANN — Sen de bundan kaygılısın, değil mi?

Dr. STOCKMANN — Aslında, memnun olmuştur tabii, ama işte gene de.. Kendisinin değil de bir başkasının bu kentin iyiliği için bir şey yapmasından, Peter'in ödü kopar.

Bn. STOCKMANN — Bak Tomas, öyleyse senin de bu işin onurunu onunla paylaşma inceliğini göstermen gerek demek ki. Sözgelişi, onun sana yol gösterdiğini söylesen n'olur?

Dr. STOCKMANN — Söylerim elbette, n'olacak. Yeter ki sorun çözülsün.

İHTİYAR MORTEN KİİL — **(Antreye açılan kapıdan kafasını uzatır, bakınır, keyifle kıs kıs güler ve tilki gibi kurnazca sorar)** Deyin hele, sahi mi bu?

Bn. STOCKMANN — Baba, sen nereden çıktın?

Dr. STOCKMANN — Nasıl oldu da.. Günaydın kayınpeder!

Bn. STOCKMANN — E girsene içeri, ne duruyorsun?

MORTEN KİİL — Eğer sahiyse girerim, yoksa giderim.

Dr. STOCKMANN — Sahi olan olmayan nedir?

MORTEN KİİL — Canım hani şu suyla ilgili dalavere .Doğru mu gerçekten?

Dr. STOCKMANN — Elbette doğru. İyi ama sen nereden biliyorsun ki?

MORTEN KİİL — **(İçeri girer)** Petra okuluna giderken bana bir uğrayıp geçti.

Dr. STOCKMANN — Haa..

MORTEN KİİL — Yaa, Petra anlattı. Önce dedim, benimle dalga geçiyor. Ama Petra hiç dalga geçiyor gibi görünmüyordu.

Dr. STOCKMANN — Petra yapar mı hiç öyle şey?

MORTEN KİİL — Ooo, kimseye güven olmaz, kimseye. İnsana öyle bir oyun ediyorlar ki, ruhun bile duymuyor. Eee, yani şimdi bu anlatılan düpedüz gerçek ha?

Dr. STOCKMANN — Kesinlikle. Otursanıza kayınpeder. **(Kanepeyi gösterir)** Nasıl, kentimiz için gerçekten bir şans, değil mi?

MORTEN KİİL — **(Kısık sesle gülerek)** Şans mı? Hih hih!

Dr. STOCKMANN — E, yani zamanında farkına varmış olmam..

MORTEN KİİL — **(Aynı biçimde gülerek)** Tabii canım tabii! Ama doğrusu, özbeöz kardeşinize böyle bir oyun yapabileceğinizi, kırk yıl düşünsem aklıma getirmezdim haa!

Dr. STOCKMANN — Oyun mu?

Bn. STOCKMANN — Baba, sen de şimdi..

MORTEN KİİL — **(Ellerini ve çenesini bastonuna dayıyarak, Doktora kurnazca ve sinsice göz kırpar, gözlerini kısarak bakar)** Neydi ne? Su şebekesine bir çeşit hayvanat mı girmiş?

Dr. STOCKMANN — Evet, basil.

MORTEN KİİL — Ve de yığınla girmiş onlardan, ha? Petra

dedi. Tam da böyle bir sürü girmiş.

Dr. STOCKMANN — Evet öyle sayılır. Yani yüzbinlerce olabilir.

MORTEN KİİL — Ama kimse gözle göremiyor, değil mi, öyle değil miydi?

Dr. STOCKMANN — Elbette, gözle görülmez.

MORTEN KİİL — **(Keh keh güler)** İşte bu harika değilse ben de neyim, sizin ağzınızdan duyduğum en harika şey bu.

Dr. STOCKMANN — Nasıl yani?

MORTEN KİİL — Başkan efendiye böyle bir şeyi asla ve kat'a anlatamıyacaksınız da ondan.

Dr. STOCKMANN — Görürüz bakalım.

MORTEN KİİL — Siz onu deli mi sanıyorsunuz be yahu?

Dr. STOCKMANN — Eğer bu delilikse, kentin tümünün de deli olabileceğine inanıyorum.

MORTEN KİİL — Bütün kent ha? Eh, bu bile olabilir de.. Hak ettiler amaaa. Oh oh oh, beter olsunlar, beter! Kendilerini biz ihtiyarlardan daha akıllı sanıyorlardı. Beni meclisten atmak neymiş bakalım. Beter olsunlar işte! Beni köpek gibi dışarı koydu bunlar. Ama acısı çıkıyor işte şimdi. Burunlarından tutup oynatın siz de onları Stockmann, oynatın bir iyice!

Dr. STOCKMANN — Ama bakın kayınpeder..

MORTEN KİİL — Harika bir oyun etmişsiniz, diyorum ya, harika! **(Kalkar)** Yani eğer bu işi bir başarırsanız, eğer bu başkan efendiyle ahbaplarının burnunu bir sürterseniz, ben de hemen oracıkta fakir fukaraya yüz kuron sadaka vereceğim.

Dr. STOCKMANN — Çok iyilikseversiniz.

MORTEN KİİL — Yani öyle ona buna dağıtılacak param yok elbette, ama bu işi bir becerirseniz, o zaman fakir fukaranın benden.. elli kuron alacağı olsun! Noel gelince!

(Yazı işleri müdürü Hovstad antreden girer)

HOVSTAD — Günaydın! **(Duraklar)** Aa, kusura bakmayın.

Dr. STOCKMANN — Buyurun buyrun, sakınca yok!

MORTEN KİİL — **(Gene gülmesi tutmuştur)** Bu da mı? Bu da birlik mi?

HOVSTAD — Efendim?

Dr. STOCKMANN — Evet, tabii, o da katılıyor.

MORTEN KİİL — Hemen aklıma gelmişti haa! Tabii ya,

gazetede çıkmalı tabii. Aşkolsun Stockmann, tam bu işin adamısınız vesselâm. Ama durmayın haydi, kafa kafaya verin girişin; ben gidiyorum işte.

Dr. STOCKMANN — Biraz daha kalsaydınız kayınpeder.

MORTEN KİİL — Yok yok ben gideyim. Onları burunlarından tutup bir güzel oynatın şöyle, dinine kadar oynatın haa! Boşa gitmesin emeğiniz! **(Çıkar. Dr. Stockmann onu uğurlar)**

Dr. TSOCKMANN — **(Gülerek)** Düşünebiliyor musunuz azizim, üstelik de şu ihtiyar, su tesisleriyle ilgili bütün bu hikâyenin tek kelimesine bile inanmadı.

HOVSTAD — Aa, konu bu muydu?

Dr. STOCKMANN — Evet, şimdi bunu konuşuyorduk. Sizin geliş nedeniniz de aynı mı?

HOVSTAD — Evet evet. Birazcık zamanınızı alabilir miyim, Doktor bey?

Dr. STOCKMANN — Ne kadar isterseniz, buyrun.

HOVSTAD — Başkan bey bu konuda bir görüş belirtti mi?

Dr. STOCKMANN — Henüz hayır. Ama bugün bana uğrayacak.

HOVSTAD — Dün akşamdan beri bu sorunu kafamda evirip çevirdim.

Dr. STOCKMANN — Öyle mi?

HOVSTAD — Bakın, siz doktorsunuz, bilim adamısınız. Şu tesisleriyle ilgili bu durum, sizin açınızdan, kendi başına bir durumdur. Yani şunu demek istiyorum : Bu sorunun başka bir çok şeyle bağlantılı olduğu, sizin aklınıza gelmez.

Dr. STOCKMANN — Ne gibi? Oturun hele, oturun. Yok yok, şöyle kanepeye geçin canım.

(Hovstad kanepeye oturur, Doktor da masanın öbür yanında bir sandalyeye geçer.)

Dr. STOCKMANN — Evet, şimdi söyleyin.

HOVSTAD — Dün siz, zararlı suyun, zeminin temiz olmayışından ileri geldiğini söylemiştiniz ya..

Dr. STOCKMANN — Evet, yukarıda değirmenlikteki zehirli bataktan geldiği kesin.

HOVSTAD — Beni bağışlayın Doktor bey, ama ben öyle sanıyorum ki bu, çok daha başka bir bataktan geliyor.

Dr. STOCKMANN — Nasıl bir batak yani?

HOVSTAD — Tümüyle toplumsal yaşamımızın içine düştüğü

bir batak bu.

Dr. STOCKMANN — Hoppalaa, ne diyorsunuz siz, bay Hovstad?

HOVSTAD — Bakın, tüm kamu işleri biribiri ardınca hep bir tek resmi kliğin eline geçti.

Dr. STOCKMANN — Yok canım, hepsi resmî değil ki bunların.

HOVSTAD — Değil tabii, ama resmî konumda olmayanlar da başka bağlarla aynı tekele bağlı, yani bir aile gibi iç içe bulunuyorlar. Bunlar, kentimizdeki eski tanınmış isimleri taşıyan mülk sahipleridir. İşte bizi, böyle bir üstü örtülü bağlantılar yumağı yönetiyor.

Dr. STOCKMANN — Ama hepsi de gerçekten yetkin ve akıllı kişiler.

HOVSTAD — Peki bu kaplıca tesislerini şimdi bulunduğu yanlış yere yerleştirmeleri de onların yetkinliğinin, akıllılığının bir göstergesi mi oluyor?

Dr. STOCKMANN — Yoo, hayır, bu yaptıkları elbette ki büyük bir aptallıktı. Ama işte şimdi o hata düzeltilecek.

HOVSTAD — Bunun öyle kolayca olacağını mı sanıyorsunuz?

Dr. STOCKMANN — Kolay veya zor, nasıl olursa olsun yürüyecek bu değişiklik.

HOVSTAD — Evet, ama ancak basın da bu sorunu ele alırsa!

Dr. STOCKMANN — Yok yok azizim, hiç gerek kalmaz. Ben eminim ki, ağabeyim..

HOVSTAD — Kusuruma bakmayın Doktor bey, ama benim bu sorunu ele almamın zorunlu olduğuna inanıyorum.

Dr. STOCKMANN — Gazetenizde mi?

HOVSTAD — Evet. "Halkın Postası"nda sorumluluğu, sırf, tüm kilit noktalarına çöreklenmiş olan bağnaz gericiliğin boğucu halkasını kırmak amacıyla üstlenmiştim.

Dr. STOCKMANN — Ama sonra az kalsın gazeteyi bastırıyormuşsunuz.. Siz kendiniz anlatmıştınız bana.

HOVSTAD — Doğru, o zaman geri çekilmek zorunda kalmıştık, çünkü bu adamları düşürürsek kaplıca projesi daha baştan yatabilirdi; oysa şimdi kaplıca yapılmış durumda, dolayısıyla baştakilerden kurtulmak artık mümkün..

Dr. STOCKMANN — Kurtulabiliriz, evet, ama onlara büyük

minnet borcumuz var.

HOVSTAD — Tamam, bu borcunuzu da kuşkusuz hakkıyla teslim etmemiz gerek. Ama, halka bağlı bir gazeteci olarak böylesi bir olanağı değerlendirmek de ayrıca bir borçtur. Yöneticiler için, onlarsız edemeyiz lâfı bir masaldır; böyle bir dokunulmazlığın artık sarsılması şarttır. Her çeşit boş inanç gibi bu dokunulmazlık kuruntusunun da yok edilmesi gerekir.

Dr. TSOCKMANN — Bu konuda size katılıyorum bay Hovstad, yürekten katılıyorum. Boş inanç olan ve varsa onu def etmeli!

HOVSTAD — Sayın Başkana eleştiri yöneltmek çok zoruma gidiyor elbette, çünkü sizin ağabeyinizdir o. Ama şundan hiç kuşkum yok ki, gerçekler söz konusu oldu mu, başka hiç bir şeye bakmamak gerektiği konusunda siz de benimle aynı fikirdesinizdir.

Dr. STOCKMANN — Elbette canım. **(Birden anlar)** Aaa, yok daha neler!

HOVSTAD — Herhalde benim için aklınıza kötü şeyler gelmiyordur. Ne bir başkasından daha bencilim, ne de herhangi bir yurttaşımdan daha fazla bir iktidar hırsı taşıyorum.

Dr. STOCKMANN — Aman azizim, kimin aklından sizin hakkınızda böyle düşünmek geçer ki?

HOVSTAD — Biliyorsunuz, ben yoksul bir kesimden buralara geldim; dolayısıyla, toplumumuzun alt katmanlarında özellikle neyin eksik olduğunu kendi gözlemimden bilirim. Nedir bilir misiniz bu eksiklik : Kamusal görevler içinde yerini alma olanağı. Oysa kendini geliştirme, yeteneklerini, bilgilerini ve kendine güveni artırma yolu da bu olanaktan geçiyor.

Dr. STOCKMANN — O kadar iyi anlıyorum ki..

HOVSTAD — Evet, işte bu nedenledir ki, bir gazeteci kitlenin özgürleşmesine, ezilen küçük insanların kurtuluşuna hizmet edecek böylesine önemli bir olanağı değerlendirmezse ağır bir sorumluluk altına girer, diyorum. Evet, büyüklerin karargâhında benim yaptığımın adı, karıştırıcılık filân olacaktır, biliyorum; ama ne derlerse desinler! Ben yaptığım şeyin iyi olduğuna inandıktan sonra, değil mi..

Dr. STOCKMANN — Önemli olan bu işte, azizim Hovstad, tam bu işte! Ama gene de.. Ay Allah! **(Kapı vurulur)** Buyrun!

(Antreye açılan kapı aralığında basımevi sahibi Aslaksen gö-

rülür, sade fakat temiz giyimlidir; siyah elbisesi, beyaz kırışık fuları ve elinde şapkası ile eldivenleri vardır)

ASLAKSEN — **(Eğilerek)** Kusura bakmayın muhterem Doktor bey, müsade almadan gelmekle..

Dr. STOCKMANN — **(Doğrularak)** Bakın hele! -Basımevi sahibimiz bay Aslaksen teşrif etmiş!.

ASLAKSEN — Evet, ta kendisi.

HOVSTAD — **(Ayağa kalkar)** Beni mi aramıştınız bay Aslaksen?

ASLAKSEN — Hayır, bu gelişim sizin için değil; size burada rastlıyacağım hiç aklıma gelmemişti. Muhterem Doktor beyi ziyaret etmek istedim.

Dr. STOCKMANN — Buyrunuz rica ederim, buyrunuz efendim.

ASLAKSEN — Bay Billing'den işittiğim doğruysa, muhterem Doktor bey, bize daha iyi bir su sistemi sağlama çabasındalarmış..

Dr. STOCKMANN — Evet kaplıca tesisleri yönünden..

ASLAKSEN — Tabii, tabii, anlıyorum. Ben de bu meseleyi bütün gücümle destekliyeceğimi belirtmek istiyordum.

HOVSTAD — **(Doktora)** Görüyorsunuz, değil mi?

Dr. STOCKMANN — Ah, gerçekten çok müteşekkir olurum, ama..

ASLAKSEN — Yani, bizler gibi küçük burjuvaları yanına almakla muhterem Doktora bir zarar gelmez herhalde. Biz de bu kentin sıkı çoğunluğunu mey dana getiriyoruz bugüne bugün, yani eğer istersek tabii. Ve çoğunluğu yanma almak, muhterem Doktor için her zaman iyi olacaktır.

Dr. STOCKMANN — Doğru, kuşkusuz ki çok doğru. Yalnız, bu konuda böyle özel önlemlere niçin gerek duyulsun, bunu bir türlü anhyamıyorum işte. Demek istediğim, yani bu kadar açık ve basit bir meselede..

ASLAKSEN — Öyle demeyin, öyle demeyin, gene de hiç fena olmaz. Ben bizim resmi makamları bilirim. İktidardakiler başka kimselerden gelen önerileri kabul etmekten hoşlanmazlar. Bu yüzden derim ki ben, biraz kendimizi göstermemiz hiç fena olmaz herhalde.

HOVSTAD — Evet ya, tamam işte!

Dr. STOCKMANN — Kendimizi göstermek mi dediniz? Nasıl yani?

ASLAKSEN — Tabii ki çok temkinlice, muhterem Doktor, hiç ölçüyü kaçırmadan.. Ben her zaman temkinli olmaktan yanayımdır. Neden derseniz, ölçüyü kaçırmamak her vatandaşın birinci görevidir -benim görüşümce yani.

Dr. STOCKMAN — Sizin ününüz de buradan geliyor ya bay Aslaksen.

ASLAKSEN — Evet böyle olduğumu bendeniz de naçizane iddia edebilirim sanıyorum. Bu su sistemine gelince, biz küçük burjuvalar için bunun önemi çok büyüktür. Kaplıca, kentimiz için bir küçük altın yatağı olacak görünüyor. Bu kaplıca tesislerinden hepimiz birlikte yararlanmak istiyoruz. Öncelikle de bizler, yani ev sahipleri, mülk sahipleri. Tesisi elimizden geldiğince desteklemek isteyişimiz de bundan ileri geliyor zaten. E, ben de Mülk Sahipleri (2) Derneğinin başkanı olarak..

Dr. STOCKMANN — Öyle mi?

ASLAKSEN — Ayrıca, "Temkinliliğin Dostları" Derneğinin de şeref üyesiyimdir.- Evet, muhterem Doktor herhalde benim bu temkinlilik meselesi için nasıl çalıştığımı biliyorlardır.

Dr. STOCKMAN — Biliyorum tabii.

ASLAKSEN — Bundan dolayı oldukça çok sayıda kişiyle ilişkim var elbette ki. Hem sonra, muhterem Doktorun da belirttikleri gibi, bendeniz, akıllı uslu, kanuna nizama saygılı bir hemşeri olarak tanındığımdan, bu şehirde belli bir nüfuzum da vardır, yani açık söylemem gerekirse, belli bir iktidar gücüm vardır.

Dr. STOCKMANN — Biliyorum, çok iyi biliyorum bay Aslaksen.

ASLAKSEN — Hah, işte bu nedenledir ki, icabında benim de bir kutlama mesajı kaleme almam, küçük de olsa bir katkı sağlıyabilir.

Dr. STOCKMANN — Bir kutlama mı?

ASLAKSEN — Evet, vatandaşlar adına bir çeşit teşekkür bildirisi; kamunun çıkarı için böyle önemli bir şeye önayak olmanızdan dolayı. Bildiri kuşkusuz tam ölçülü ve temkinli bir dille kaleme alınacaktır ki, resmî makamlara ve başka egemen kişilere dokunmasın. Ve buna dikkat ettik mi, kimsenin bize

bir diyeceği olamaz kanaatimce..

HOVSTAD — Peki, beylerin pek hoşuna gitmeşe n'olur yani?

ASLAKSEN — Yok yok yok, aman, sakın ha! Üst makamları hiç bir şekilde kötülemek olmaz, bay Hovstad, katiyyen. Böyle doğrudan doğruya bağımlı olduğumuz kimselere muhalefet edilmez. Ben böyle şey bilmem, bilmek de istemem, hem bundan hayır da gelmez. Oysa vatandaş, akıllı uslu ve hür vicdanıyla bir şey derse, onu da kimse kötüye yormak istemiyecektir.

Dr. STOCKMANN — **(Aslaksen'in elini sıkarak)** Yurttaşlarımda bu yankıyı bulmanın beni nasıl mutlandırdığını ifade etmekte güçlük çekiyorum sevgili Aslaksen. Gerçekten, öyle mutluyum ki. Sahi bir kadeh Şeri almaz mıydınız?

ASLAKSEN — İstemez, çok teşekkür ederim. O tür meşrubatı asla ağzıma koymam!

Dr. STOCKMAN — Peki bir bardak bira?

ASLAKSEN — Hayır hayır, bira da içmem muhterem Doktor. Öğleden önce hiç bir şey içmem. Şimdi ben şehre inip bazı mülk sahipleriyle görüşerek zemin hazırlıyayım.

Dr. STOCKMANN — Bu gösterdiğiniz yakınlık gerçekten çok sevindirdi beni. Ama böylesi önlemlerin gerekli olacağına gene de hiç mi hiç aklım kesmiyor. Bu iş kendiliğinden yürüyecek bir iş olmalı.

ASLAKSEN — Resmî makamları kımıldatmak zordur muhterem Doktor. Bu sözümle elbette ki hiç bir şekilde bir suçlamada bulunmak istemiyorum..

HOVSTAD — Yarın gazetede deriz diyeceklerimizi bay Aslaksen.

ASLAKSEN — Aman sert olmasın bay Hovstad. Ölçüyü kaçırmayın, yoksa onları kımıldatamazsınız.. Benim sözümü dinleyin, çünkü ben hayat okulunda tecrübe kazanmışım. -Eh, Doktor bey, bana müsade. Artık, ne olursa olsun, biz küçük burjuvaların bir duvar gibi sizin arkanızda olduğumuzu biliyorsunuz. Sıkı çoğunluk yanınızda muhterem doktor!

Dr. STOCKMANN — Sağolun, var olun bay Aslaksen. **(Elini uzatır)** Güle güle, güle güle!

ASLAKSEN — Matbaaya geliyor musunuz bay Hovstad?

HOVSTAD — Şimdi geliyorum, bir işi halledip geliyorum.

ASLAKSEN — İyi iyi. **(Vedalaşıp çıkar. Dr. Stockmann onu**

antreye kadar geçirir)

HOVSTAD — **(Doktor geri gelirken)** Evet, ne dersiniz Doktor bey? Sizce de artık bu hımbıllığın, bu yarım yamalaklığın, bu korkaklığın temizlenmesi zamanı, şöyle biraz ortaklğı havalandırma zamanı gelmiş değil mi?

Dr. STOCKMANN — Aslaksen'i mi kastediyorsunuz?

HOVSTAD — Öyle sayılır. O da bu batağın bir parçası -gerçi kişi olarak iyi bir insan olabilir, ama.. işte burada zaten hemen hemen herkes böyle; kıvırtıyorlar, kaçınıyorlar, bir öyle bir böyle görünüyorlar ve ardını önünü kollamaktan, hiç bir şeyin üstüne dosdoğru yürüyemiyorlar.

Dr. STOCKMANN — Ama bana öyle geliyor ki, bu Aslaksen her bakımdan dürüst bir adam.

HOVSTAD — Bir şey var ki, benim gözümde dürüstlükten de öte bir önem taşıyor doktor bey, o da, kendi ayakları üstünde durabilmek.

Dr. STOCKMAN — Evet bu noktada size tümüyle katılıyorum.

HOVSTAD — İşte bu nedenle bu fırsatı değerlendirmek ve bir girişimde bulunmak istiyorum : Bakalım buradaki tüm dürüst insanları en sonunda bir kez olsun arka ayakları üstünde dikilmeye getirebilecek miyim! Bizim buradaki bu, her otoriteye körce itaat etme huyunun kökü kazınmalı. Bu su sisteminin, ne kadar ağır bir sorumsuzlukla temelinden yanlış ele alınmış olduğunu, oy hakkı verilmiş her adamın apaçık kavraması gerek.

Dr. STOCKMANN — İyi; madem ki kamu için en iyisinin bu olduğuna inanıyorsunuz, öyle olsun. Ancak önce ağabeyimle görüşmenin sonucunu bir alalım.

HOVSTAD — Ben bu arada her ihtimale karşı bir giriş makalesi hazırlıyorum. Eğer Başkan beyle görüşme olumsuz sonuçlanırsa..

Dr. STOCKMANN — Böyle bir şeyi nasıl düşünebiliyorsunuz, anlamıyorum.

HOVSTAD — Öylesine mümkün ki bu olumsuzluk! O zaman ne olacak?

Dr. STOCKMANN — Haa, işte o zaman söz veriyorum size! Bakın: İşte o zaman benim onlara verdiğim yazıyı aynen yayınlayabilirsiniz, hiç kısaltmadan!

HOVSTAD — Söz mü, Doktor bey?

Dr. STOCKMANN — **(Yazıyı verir)** İşte kopyası burada, şimdiden alın. Önce bir göz gezdirmenizin hiç bir sakıncası olmaz. Gerek kalmazsa bana geri verirsiniz.

HOVSTAD — Çok iyi; zevkle okuyacağım. Evet, şimdilik hoşça kalın Doktor bey!

Dr. STOCKMANN — Güle güle, güle güle. Ama göreceksiniz bakın, bu iş hiç sürtüşmesiz yürüyecek, hiç sürtüşmesiz!

HOVSTAD — Göreceğiz bakalım. **(Selâmlar ve antre kapısından geçerek çıkar)**

Dr. STOCKMANN — **(Yemek odasına yürür, içeri bakar)** Katrin! -Ha, sen misin Petra, döndün ha?

PETRA — **(İçeri girerken)** Evet, okuldan geliyorum.

Bn. STOCKMANN — **(Girerken)** Daha gelmedi mi?

Dr. STOCKMAN — Kim, Peter mi? Hayır. Ama uzun süredir bay Hovstad'la görüşüyorduk. Benim buluşum çok etkilemiş onu. Biliyor musun, bu buluş benim ilk anda düşündüğümden çok daha büyük anlamlar taşıyor. Bu yüzden Hovstad kendi isteğiyle gazetesini bana satacağını söyledi, yani gerekli olursa tabii.

Bn. STOCKMANN — Ne dersin, gerekli olacak mı?

Dr. STOCKMANN — Yok yok, kesinlikle böyle şeylere gerek kalmayacak. Ama gene de özgürlükçü ve bağımsız basının benden yana olması büyük bir şey. Haa, sahi buna ne dersin, Mülk Sahipleri Derneğinin başkanı da beni ziyarete geldi.

Bn. STOCKMANN — Öyle mi, ne istiyormuş?

Dr. STOKMANN — O da beni dekteklemek istiyormuş. Yani bir güçlük çıkacak olursa hepsi bana destek olmak istiyorlar. Daha neyin benim arkamda olduğunu da biliyor musun Katrin?

Bn. STOCKMANN — Arkanda mı? Yoo. Neymiş o?

Dr. STOCKMANN — Sıkı çoğunluk!

Bn. STOCKMANN — Haa.. Peki bu, senin için iyi bir şey miymiş yani?

Dr. STOCKMANN — Herhalde! **(Ellerini oğuşturarak dolaşır)** Hay Allah, yurttaşlarımla böylesine kenetli, omuzomuza olmak ne kadar güzel bir duyguymuş yahu?

PETRA — Sonra da, öylesine iyi şeyler yapabilmek, baba!

Dr. STOCKMANN — Dahası, bütün bunların kendi öz memleketin için olması!

Bn. STOCKMANN — Hah! Zil çaldı!

Dr. STOCKMANN — O, herhalde. **(Kapı vurulur)** Buyrun!

BAŞKAN — **(Girerken)** Günaydın.

Dr. STOCKMANN — Merhaba Peter.

Bn. STOCKMANN — Günaydın ağabey. Nasılsınız?

BAŞKAN — Teşekkür ederim, eh işte. **(Doktor'a)** Dün mesai bitiminde senin kaplıca suyuna ilişkin yazını aldım.

Dr. STOCKMAN — Okudun mu?

BAŞKAN — Evet.

Dr. STOCKMANN — Eee, ne diyorsun peki?

BAŞKAN — **(Çevresine bakınır)** Hmm, ee.

Bn. STOCKMANN — Gel, Petra. **(Petra ile birlikte soldaki odaya geçerler)**

BAŞKAN — **(Kısa bir susuştan sonra)** Bütün bu araştırmalarını benden gizli yürütmen şart mıydı?

Dr. STOCKMANN — Tam kesinlik kazanmadan, sana nasıl bir şey diye..

BAŞKAN — Ve şimdi böyle bir kesinliğe kavuştun, öyle mi?

Dr. STOCKMANN — Bunu sen kendin de görmüşsündür elbet.

BAŞKAN — Şimdi bu incelemeni, resmî bir belge olarak ortaya sürmek niyetinde misin yani?

Dr. STOCKMANN — Elbette. Bir şeyler yapılması gerek. Hem de çok çabuk.

BAŞKAN — Her zamanki gibi bu yazdığın yazıda da çok keskin deyimler kullanmışsın. Örneğin, kaplıcaya gelenlere sürekli bir zehir sunduğumuzu söylüyorsun.

Dr. STOCKMANN — Peki böyle demek yanlış mı oluyor, Peter? Düşünsene, kaynak suyu zehirli, plaj suyu zehirli! İyileşmek için güvenerek bize gelen ve bunun için kucak dolusu para ödeyen zavallı hastalara sunduğumuz bu işte!

BAŞKAN — Ve incelemende vardığın sonuca göre, değirmenlikten gelen pisliği -ki bu da gene senin iddian- evet onu defetmek için bir sızıntı çukuru yapmamız şartmış, su şebekesinin de yeniden ve başka türlü döşenmesi gerekiyormuş.

Dr. STOCKMANN — Peki senin aklına başka bir çıkış yolu geliyor mu? Benim gelmiyor.

BAŞKAN — Bu sabah bir fırsatını bulup bayındırlık müdürüyle görüştüm. Sözü şaka yollu, hani olur a günün birinde söz ko-

nusu olacak olsa, gibisinden, bu önlemlere getirdim.

Dr. STOCKMANN — Olur a, günün birinde, öyle mi?

BAŞKAN — Böyle bir saçmadığa gülüp geçtiler pek tabii. Önerdiğin değişikliklerin kaça patlıyacağını da şöyle bir düşünmek zahmetine katlanmışmıydın hiç? Benim edindiğim bilgiye göre, yüzbinleri buluyor, yüzbinleri!

Dr. STOCKMANN — Nee, o kadar yüksek ha!

BAŞKAN — Elbette. Hem de daha kötüsü : Bu değişiklikler en az iki yılda yapılabilirmiş.

Dr. STOCKMANN — İki yıl mı? İki tam yıl ha?

BAŞKAN — En az hem de. Eee, bu iki yılda kaplıcayı ne yapacağız biz peki? Kapısına kilit mi vuracağız? Başka çare kalmıyor. Suyun sağlığa zararlı olduğu dedikodusu yayıldıktan sonra, bir tek kişi oraya ayak basar mı sanıyorsun artık?

Dr. STOCKMAN — İyi ama Peter, suyun sağlığa zararlı olduğu da ortada.

BAŞKAN — Üstüne üstlük, bütün bunlar, tam kaplıcamız ün kazandığı sırada, oluyor. Komşu memleketlerin de kaplıca olarak tanınmak için belli niyetleri var. Şimdi onların, bütün müşteriyi, bütün yabancı turistleri kendilerine kaydırmak için hemen kolları sıvayacaklarını hiç düşünmüyor musun? Kesin bu. O zaman biteriz işte. Bu kadar pahalıya malolmuş kaplıca tesislerimizi yıkmak zorunda kalırız belki de. Ve sen kendi öz memleketini batırmış oluyorsun.

Dr. STOCKMANN — Ben, batırmak ha?

BAŞKAN — Memleketimizin geleceğinin tek teminatı bu kaplıcadır. Sen de en az benim kadar bunun bilincindesin herhalde.

Dr. STOCKMANN — E, peki sence şimdi ne yapmak gerekiyor?

BAŞKAN — Senin incelemen, kaplıcamızdaki suyun, belirttiğin kadar sakıncalı olduğu konusunda beni yeterince ikna etmedi.

Dr. STOCKMAN — Hıh! Daha bile sakıncalı. Yahut daha da sakıncalı olacak : Yaz gelip sıcaklar da bastırınca!.

BAŞKAN — Bana kalırsa, sen bu meseleyi biraz fazla abartıyorsun. Gayretli bir doktor, koruyucu önlemler almayı da bilmeli, örneğin o zararlı etkilerden hastaları korumayı veya etkilerin belirtileri açıkça ortaya çıktığında tedavi yollarını, filân.

Dr. STOCKMANN — Eee, sonra?

BAŞKAN — Efendim, şimdi kaplıcanın su şebekesi, kurulup bitmiş bir olgudur ve ona böyle bakmak zorundayız. Haa, bu demek değildir ki, başkanlığımız, uygun göreceği zamanlarda, yapılabilecek harcamalarla, mümkün olabilecek belli düzeltmelerin uygulamaya konmasını gözönünde tutmaktan uzak kalacaktır; asla!

Dr. STOCKMANN — Sen benim, böyle bir eşkiyalığa evet dememi gerçekten düşünebiliyor musun?

BAŞKAN — Eşkıyalık mı?

Dr. STOCKMANN — Evet, eşkıyalıktır bu! Kamuya karşı, topluma karşı dolandırıcılıktır, yalancılıktır, düpedüz cinayettir bu!

BAŞKAN — Demin de söylediğim gibi, ben burada gerçekten bir tehlikenin ivedilik kazandığı konusunda yeterince ikna olmuş değilim.

Dr. STOCKMANN — Bal gibi ikna olmuş durumdasın. Tersi olamaz. Benim anlattığım durumun gerçekliği ve doğruluğu, elle tutulacak, gözle görülecek kadar açık, hiç kuşkum yok. Sen de bunu en açık biçimde anlamış durumdasın Peter! Ama, kabul etmek istemiyorsun! Çünkü, ana yapısıyla, su akış düzeniyle, kaplıcanın bugünkü gibi kurulması senin yönetiminde oldu. İşte bunu, bu rezil yanlışı kabul etmek istemiyorsun! Hıh, seni hiç izlemedim mi sanıyorsun?

BAŞKAN — Peki, diyelim ki böyle, ne olmuş yani? Ben, iyi tanınmış ismimi titizlikle koruyorsam, bunun da gene memleketin yüce menfaati için yapıyorum. Moral otoritem olmaksızın, kamunun temsilciliğini gereği gibi yerine getirmem -ki otoritemin de gene kamunun menfaati için gerekli olduğu kanısındayım. İşte bu nedenle -ve daha birçok nedenden ötürü- senin bu iddialarının kaplıca yönetimine sunulmasını önlemek zorundayım. Toplumun refahı uğruna bunun önlenmesi gerekiyor. Ben daha sonra icabında konuyu gündeme getiririm ve mümkün olanı yaparız -yalnız, çıt çıkarmadan elbette ki-! Ancak şimdi bu uğursuz konuyla ilgili olarak hiç bir şey, tek bir kelime bile kamuoyuna sızdırılmıyacaktır.

Dr. STOCKMANN — Ah Peter'ciğim, yazık ki bunu önlemek artık olanaksız.

BAŞKAN — Önlemek zorundayız ve önlenecektir .

Dr. STOCKMANN — Olanaksız, diyorum ya, artık çare yok.

Birçok kimse biliyor zaten.

BAŞKAN — Biliyor mu? Kim? Bir de üstelik "Halkın Postası"ndaki beyler değildir inşallah?

Dr. STOCKMANN — Onlar da biliyor. Özgürlükçü ve bağımsız basın, size sorumluluğunuzu hatırlatmak için gerekeni yapacaktır.

BAŞKAN — **(Kısa bir aradan sonra)** Sen, olağanüstü düşüncesiz bir adamsın, Tomas! Bu yaptığının senin başına ne işler açacağını hiç düşündün mü?

Dr. STOCKMANN — Benim başıma mı? Ne işler açacakmış?

BAŞKAN — Evet, senin ve tüm ailenin başına..

Dr. STOCKMAN — Ne demek istiyorsun sen yahu?

BAŞKAN — Bugüne dek ağabey olarak sana hep yardımcı olmuşumdur. Öyle değil mi?

Dr. STOCKMANN — Evet öyle, bunun için sana minnet borçluyum.

BAŞKAN — Gerek yok. Bir bakıma bunu kendim için de yapmak zorundaydım. Hep inanıyordum ki, senin mali durumunun düzelmesine yardımcı olmakla, biraz olsun seni elimin altında tutabilirim.

Dr. STOCKMANN — Ne demek bu? Her şey senin hatırın için mi oldu yani?

BAŞKAN — Biraz öyle, dedim ya. Benim resmî konumumda bulunan bir kişi için en yakınlarından birinin onu habire zor duruma düşürmesi hiç hoş değildir.

Dr. STOCKMANN — Ve ben habire böyle şeyler yapıyorum sence, öyle mi?

BAŞKAN — Evet ya, çok yazık, kendin bile farkında değilsin. Sen rahat durmayan bir tipsin, kavgacı, karıştırıcı. Sonra o talihsiz huyun yok mu, olur olmaz her şey üstüne açıkça yazıvermek?.. Aklına bir şey düşmeyegörsün, hemen bir gazete makalesi ya da broşür haline getirmezsen olmaz!

Dr. STOCKMANN — Peki ama, önemli bir yeni düşüncesi varsa insanın, bunu kamuoyuna açıklamak, yurttaşlık görevi değil midir?

BAŞKAN — Kamuoyunun yeni düşüncelere hiç mi hiç ihtiyacı yoktur. Kafalarında yerleşmiş güzel düşünceler, onlar için en hayırlısıdır.

Dr. STOCKMANN — Bunu böylece açık saçık söylüyorsun ha?

BAŞKAN — Evet, artık seninle şöyle bir açık açık konuşmam gerekiyor. Bugüne kadar bundan kaçınmaya çalıştım, hemen parlamaya hazırsındır çünkü. Ama artık sana gerçeği söylemem gerekiyor Tomas. Sen bu akılsızlığınla kendi kendine ne kadar kötülük ettiğinin farkında bile değilsin. Yalnızca resmi makamları değil, devleti (3) de eleştiriyorsun, üstelik saldırıyorsun, seni sürmelerinden, kovuşturmalarından yakınıyorsun. Ama bu rahatsız edici tutumunla başka ne bekliyebilirsin ki?

Dr. STOCKMANN — Haa, rahatsız ediyorum, öyle mi?

BAŞKAN — Bak Tomas, çalışan bir kişi olarak hiç huzur verici değilsin, bunu sezmiştim. Hiç bir şeyden sakındığın yok. Burada kaplıca doktoru olabilmen de benim sayemde oldu, ama bunu bile hepten unutmuş görünüyorsun.

Dr. STOCKMANN — Bu göreve gelme hakkını ben kendim elde ettim, hiç kimse değil, ben kendim! Memleketimizin gelişkin mutlu bir kaplıca beldesi olabileceğini gören ilk kişi benim, hem o zaman bunu görebilen kişi olarak da tek başımaydım. Yalnız bırakıldım! Ama bu fikir için yıllarca mücadele ettim, bıkmadan, usanmadan, yorulmadan yazdım, yazdım.

BAŞKAN — Tamam, kuşkusuz öyle. Ama demek ki o zaman için henüz çok erkenmiş! Tabii sen bunu o dağ başında kendi kendine böyle değerlendiremezdin. Ama işte uygun zamanı gelince biz, yani ben ve ötekiler, konuyu ele aldık.

Dr. STOCKMANN — Ve böylece benim bütün o güzelim planımı boka çevirdiniz, tamam mı? O pis kurnazlığınızın sonucu da ortada işte.

BAŞKAN — Bence, olan bir şey varsa, o da senin kavga çıkarmak için bahane aradığındır. Eski huyun bu senin, ille üstlerinin yakasına yapışacaksın. Kendi üstünde bir otorite tanımak istemiyorsun ki! Yüksek bir devlet makamında kim varsa ona kötü gözle bakıyorsun. Onu kişisel düşmanınmış gibi görüyorsun ve ardından ona saldırmak için her yol geçerli oluveriyor. Ama işte sana anlattım, bu meselede hangi çıkarların söz konusu olduğunu gördün, hem bütün memleket için, hem de dolayısıyla benim için. Bu yüzdün de sana söylüyorum işte Tomas, şimdi sana iletmek durumunda bulunduğum isteğimde, kesin acımasız olacağım.

Dr. STOCKMANN — Neymiş bu istek?

BAŞKAN — Başkanlık sırrı olarak işlem görmesi gereken böyle hassas bir konuda sen yetkili olmayan kişilerle konuşmak dikkatsizliğini gösterdikten sonra, artık bunu elbette gizli tutamayız. Her çeşit dedikodu yayılacak ortalığa ve bozguncu unsurlar da bu dedikoduları iyice besliyecekler .Bu sebeple, senin bu dedikodulara karşı çıkman şart.

Dr. STOCKMANN — Nasıl, ben mi? Anlamadım.

BAŞKAN — Yeni incelemelerine dayanarak, bu meselenin hiç de başlangıçta sandığın kadar tehlikeli ve sakıncalı olmadığı sonucuna varmanı bekliyoruz.

Dr. STOCKMANN — Haa, bunu bekliyorsunuz demek!

BAŞKAN — Yönetim senden ayrıca, bize güvenmeni ve çıkabilecek sorunları gidermek için yönetimin tüm gerekenleri ciddiyetle ve esaslıca yapacağından kuşkun olmadığını kamuoyuna açıklamanı da beklemektedir.

Dr. STOCKMAN — Ama bu beceriksizliğiniz ve her gediği yamalıkla örtme tutumunuz sürdükçe, hiç bir ciddi önlemi başaramazsınız ki siz! Ben de bunu sana söylüyorum işte Peter ve bu da benim sarsılmaz görüşüm, tamam mı?

BAŞKAN — Resmi bir görevli olarak senin özel görüş beyan etme hakkın yok!

Dr. STOCKMANN — **(Kalakalır)** Görüş.. Hakkım yok mu?

BAŞKAN — Resmi görevli olarak, diyorum, dikkat et. Dışardan bir özel kişi olsan, o başka. Ama kaplıca tesislerinin bir memuru olarak, üstlerinin görüşü ne aykırı herhangi bir görüş belirtmene izin yoktur.

Dr. STOCKMANN — Bu kadarı fazla artık! Bir doktor, bir bilim adamı olarak görüş bildirme hakkım yoksa eğer..

BAŞKAN — Söz konusu olan durum, sırf bilimsel bir nitelikte değil. Hem teknik, hem ekonomik yanları da içeren bir çeşit karmaşık durum.

Dr. STOCKMANN — Durum şöyleymiş böyleymişi bırak bakalım. Dünyada olup biten her şey üstüne, özgürce ve açıkça söz söyleme hakkımı istiyorum ben!

BAŞKAN — Buyur söyle! Ama bir şey dışında: Kaplıca konusunda söz söylemeyi yasak ediyoruz sana!

Dr. STOCKMANN — **(Bağırmaya başlar)** Siz ha? Siz yasak-

lıyorsunuz ha? Sizin gibi kabadayılar ha?

BAŞKAN — Ben yasak ediyorum sana, ben, yani senin en büyük üstün, en yüksek amirin! Ve eğer ben sana bir şeyi yasakladıysam, sen de o yasağa itaat etmek zorundasın!

Dr. STOCKMANN — **(Kendini tutarak)** Bak Peter, yani eğer ağabeyim olmasaydın..

PETRA — **(Kapıyı hızla açar)** Buna izin veremezsin, baba!

Bn. STOCKMANN — **(Petra'nın ardından)** Petra, Petra!

BAŞKAN — Bakın hele, bir de kapı dinlemek ha?

Bn. STOCKMANN — Evin yapısı böyle ama, ister istemez duyuluyor.

PETRA — Hayır, kapıda durup dinledim, n'olacak.

BAŞKAN — İyi iyi, pek hoş doğrusu.

Dr. STOCKMANN — **(Ağabeyine yaklaşır)** Demin bir şey söyledin, yasaklamak, itaat etmek, filân gibi.

BAŞKAN — Sen, beni öyle konuşmaya mecbur ettin.

Dr. STOCKMANN — Yani ben bir açıklama yapacağım ve kamuoyu önünde söylediğim sözü geri alacağım, her şeyi inkâr edeceğim, öyle mi?

BAŞKAN — Senden istediğim biçimde bir açıklama yapmanı, kaçınılmaz bir gereklilik olarak görüyoruz.

Dr. STOCKMANN — Peki, ya itaat etmezsem?

BAŞKAN — O zaman biz kamuoyunu yatıştırmak için kendimiz gerekli açıklamayı yaparız.

Dr. STOCKMANN — Haa, yapın efendim, buyrun yapın, ama size açıkça karşı çıkmak durumunda olacağım. Ben görüşümde ısrarlıyım, benim haklı, sizinse haksız olduğunuzu kanıtlayacağım. O zaman ne yapacaksınız peki?

BAŞKAN — O zaman, senin işten atılmana engel olamam.

Dr. STOCKMAN — Nee?

PETRA — Baba!

Bn. STOCKMANN — İşten atılmak ha?

BAŞKAN — Kaplıca doktorluğu ile ilişkisi kesilecek. Senin işine ihbarsız ve tazminatsız, son verilmesini istemek ve kaplıca içindeki her çeşit etkinliğini yasaklamak durumunda kalacağım.

Dr. STOCKMANN — Bu kadar küstah ve pervasızsınız, demek.

BAŞKAN — Asıl küstahlık sende.

PETRA — Amca, babam gibi bir insana böyle davranmak..

Olacak iş değil!

Bn. STOCKMANN — Sen sus Petra!

BAŞKAN — **(Petra'ya)** Bakın helee.. Nasıl da hemen taraf tutuluyor. Tabii, tabii. **(Bn. Stockmann'a döner)** Kardeşimin muhterem karısı, bu evde en aklı başında olan sizsiniz herhalde. Eğer etkileyebilirseniz, lütfen kocanıza, bunun nasıl sonuçlar doğurabileceğini anlatmaya çalışın, hem ailesi...

Dr. STOCKMANN — Benim ailem yalnızca beni ilgilendirir, kimseyi değil.

BAŞKAN — Hem ailesi için, söylüyorum işte, hem de içinde yaşadığı memleket için..

Dr. STOCKMANN — Memleketin gerçek çıkarını, gerçek refahını gözeten asıl benim. Er ya da geç, kaçınılmaz biçimde ortaya çıkacak olan felâketleri açığa koymak istiyorum. Memleketimi asıl benim sevdiğim görülecek elbette, görülecek!

BAŞKAN — Sen ha? Bu kör inadında direnip, memleketin en temel hayat kaynağını yıkmak isteyen sen, öyle mi?

Dr. STOCKMANN — Yahu sen akılsız mısın, çılgın mısın be adam? Pisliğin, kokuşmuşluğun ticaretiyle geçiniyoruz. Memleketimizin tüm ekonomik gelişmesi bir yalan üstüne oturtulmuş!

BAŞKAN — Bütün bunlar senin kuruntuların, eğer daha kötü bir takım niyetler yoksa tabii. Kendi öz memleketini, şehrini, vatanını bu şekilde kötüleyen bir adam, toplum düşmanı olmalı.

Dr. STOCKMANN — **(Ağabeyinin üstüne yürüyerek)** Sen ne cüretle..

Bn. STOCKMANN — **(Aralarına kendini atar)** Tomas!

PETRA — **(Babasının koluna yapışarak)** Sakin ol, baba!

BAŞKAN — Kaba kuvvetten, olay çıkmasından hoşlanmam. Ben uyarı görevimi yaptım. Ailene ve kendine karşı olan görevlerini de sen düşün artık. Hoşçakal. **(Çıkar)**

Dr. STOCKMANN — **(Oda içinde bir yukarı, bir aşağı gezinerek)** Bana böyle davranılmasını nasıl kabul edebilirim, kendi evimde, Katrin, nasıl ha? Ne dersin buna?

Bn. STOCKMANN — Haklısın, gerçekten de büyük terbiyesizlik.

PETRA — Ah, şu Peter amcanın yakasına bir yapışabilseydim.

Dr. STOCKMANN — Ama kabahat bende. Daha baştan, kendi gücüme dayanmalıydım, dişlerimi göstermeliydim onlara, yırtıcı

davranmalıydım! Hıh! Bir de toplum düşmanı diyor bana; bana diyor yahu! Ben bunu yutup oturmam, bunu yanına bırakmam ben!

Bn. STOCKMANN — İyi ama, Tomas'çığım, iktidar gücü ağabeyinin elinde bir kere.

Dr. STOCKMANN — Hak da bende ama.

Bn. STOCKMANN — Orası öyle, haklı olan sensin, öyle.. Ama, güç olmadıktan sonra, hakkın sende olması neye yarar?

PETRA — Ne biçim konuşuyorsun anne yani?

Dr. STOCKMANN — Özgür bir toplumda, hakkın senden yana olması bir şeye yaramıyacak ha? Gülünç bu be Katrin. Hem sonra özgür bağımsız basın da benim yanımda değil mi? Sıkı çoğunluk benim arkamda değil mi? Bu da az bir güç sayılmaz herhalde.

Bn. STOCKMANN — Yani şimdi Tomas, herhalde düpedüz şeyi düşünmüyorsundur...

Dr. STOCKMANN — Neyi?

Bn. STOCKMANN — Yani, ağabeyine karşı bir mücadeleye girmeyi..

Dr. STOCKMANN — Peki, sen söyle öyleyse, haklılığın yönünde gitmiyeceksem, gerçeği savunmıyacaksam, ne kalır başka yapacak?

PETRA — Evet, ne kalır geride? Ben de soruyorum.

Bn. STOCKMANN — Hiç bir şey sağlamıyacak ama işte! İstemediler mi istemezler bunlar.

Dr. STOCKMANN — Hoh, hoo, Katrin, bak da gör, davamı nasıl kararlıca sürdüreceğim bak.

Bn. STOCKMANN — Evet, işten atılacak kadar kararlıca sürdürürsün elbette, ama yalnızca bunu sağlamış olursun.

Dr. STOCKMANN — Ama hiç değilse kamuya karşı görevimi yapmış olurum! Toplum düşmanı denilen ben, o topluma karşı hizmet borcumu yerine getirmiş olurum.

Bn. STOCKMANN — Peki ya ailen, bizler? Bize karşı görevini de yapmış olacak mısın böylece?

PETRA — Aman be anne, yalnızca bizi düşünüp durmasana!

Bn. STOCKMANN — Demesi kolay kızım. Gerektiğinde sen gene de kendini kurtarabilirsin, peki ya oğlanlar, onlar ne olacak Tomas? Hem kendini de düşün artık biraz, beni de.

Dr. STOCKMANN — Bütün bunlar saçma değil mi ama Katrin? Yani, Peter'in ve o iğrenç çetenin önünde iki büklüm olacak kadar zavallı bir korkak durumuna düştükten sonra, yaşam boyu bir an olsun mutluluk duyabilir miyim?

Bn. STOCKMANN — Ben de bilemez oldum. Ama, ya kabul etmediğin zaman hepimizi bekleyen hayat? Allah korusun. Gene güvencesiz, belli bir gelirden yoksun ortaklıkta kalacaksın. Bunu gerçekten yeterince çektik bana kalırsa. Hatırla Tomas, bunun ne demek olduğunu düşün bir.

Dr. STOCKMANN — **(Kendi kendisiyle savaşmada yumruklarını sıkar)** Ve namuslu, dürüst bir özgürlükçü insanı, böylesine bir açmaza düşürebiliyor bu köle ruhlular! Korkunç değil mi bu, Katrin?

Bn. STOCKMANN — Evet, sana yaptıklarının günahı gerçekten de çok, çok ama, allah kahretsin, bu dünyada sineye çekmek zorunda kaldığımız daha öyle çok haksızlık var ki. İşte, şu oğlanlara bir bak, Tomas! Onlar ne hale gelecek? Yok yok, buna yürek dayanmaz, senin de!

(Eilif ile Morten, kollarında okul kitaplarıyla içeri girmişlerdir)

Dr. STOCKMANN — Çocuklar, çocuklarım, oğullarım! **(Birden kararlı ve kesin)** Hayır! Dünya başıma yıkılacak da olsa, boynumu boyunduruğa sokmıyacağım. **(Odasına doğru gider)**

Bn. STOCKMANN — **(Ardından gider)** Tomas! Niyetin ne?

Dr. STOCKMANN — **(Kapıda)** Oğullarım, gün gelip özgür insanlar olduklarında, onların yüzlerine bakabilmek istiyorum. **(Odasına girer)**

Bn. STOCKMANN — **(Gözünden yaşlar boşanır)** Hey yüce tanrı, sen bizi koru hey yüce tanrı!

PETRA — Babamız.. adam gibi adam bu işte! Yıkılmıyor, çökmüyor işte!

(Oğlanlar şaşkınlıkla, ne oluyor, diye sorarlar; Petra, sus işareti yapar)

ÜÇÜNCÜ PERDE

("Halkın Postası"nın yazı işleri bürosu: Arka plandaki duvarda, solda giriş; daha sağda camekânlı bir kapı, bu kapıdan basımevinin içi görünüyor. Sağ yan duvarda bir kapı. Sahnenin ortasında, üstünde kağıtlar, gazeteler ve kitaplar yığılı büyük bir masa. Önde solda bir pencere, pencerenin yanında küçük bir yazı masası ve yüksek bir sandalye. Orta masada ve duvarların yanında da birkaç sandalye duruyor. Büro sıkıcı ve tatsızdır; eşyalar eski, koltuklar kirli ve aşınmıştır. Basımevinde birkaç dizgi makinesi çalışmakta, biraz ötede de bir el presinin işlediği görülmektedir)

(Yazı işleri müdürü Hovstad masada oturmuş yazı yazıyor. Kısa süre sonra Billing, elinde Doktor'un yazısı ile sağdaki kapıdan girer)

BİLLİNG — Yani, bu kadar olur!

HOVSTAD — **(Yazarken)** Okudunuz mu?

BİLLİNG — **(Metni masaya koyar)** Evet, tümünü okudum.

HOVSTAD — Bizim Doktor amma sert yazıyor, değil mi?

BİLLİNG — Sert ne söz? Allahıma dinime, radikal, silip atıyor! Her kelimesi, nasıl desem yani, balyoz gibi iniyor böyle.

HOVSTAD — Eee, bu herifler de öyle ilk vuruşta düşecek gibi değiller zaten.

BİLLİNG — Doğru.. Biz de ardından vururuz, vur ha vur, büyük beylerin tüm egemenliği yerle bir olana kadar. Biliyor musunuz, yanda oturup bu makaleyi okurken, nerdeyse uzaktan devrimin ayak seslerini duyar gibi oldum valla..

HOVSTAD — **(Çevresine bakınarak)** Pssst! Aslaksen duymasın sakın.

BİLLİNG — **(Sesini kısarak)** Öff bu Aslaksen de, tavşan boku gibi herif, ne kokar ne bulaşır, adam mı o yahu, gölgesinden korkan bir ödlek. Ama bu kez siz dayatacaksınız değil mi? Dok-

torun makalesi kesin yayınlanacak, değil mi?

HOVSTAD — Elbette. Yeter ki Başkan efendi, iyi tarafına gelip de geri çekilmeye kalkmasın.

BİLLİNG — Bir de geri çekilirse rezalet olur yani.

HOVSTAD — Neyse ki, hangi yönde olursa olsun durumu kullanma olanağımız var. Başkan bey, Doktorun önerilerine yanaşmazsa, bütün küçük burjuvaları karşısına almış olacak, bütün Mülk Sahipleri Derneğini, ötekileri, hepsini. Yok eğer önerileri kabul edecek olursa, bu kez de, kaplıcanın büyük sermayedarlarını karşısında bulacak, yani şimdiye kadar en çok dayandığı gücü.

BİLLİNG — Sahi ya. Çünkü Doktorun önerilerini kabul ettiler mi, bu büyük sermaye beylerinin biraz ellerini cüzdanlarına atmaları gerekecek herhalde.

HOVSTAD — Herhaldesi fazla. Kesinlikle. Böylece o halka kopacak. Ardından biz de gün gün üstüne yazacağız, bu başkanın hiç bir biçimde başkanlık için yeterli olmadığını kanıtlayacağız millete! Ve kentin bütün kilit noktaları, tümüyle kent yönetimi, özgür düşünceli ve özgürlükçü insanların eline geçecek.

BİLLİNG — Sahi be, sahi be! Allahıma dinime! Görür gibi olmak ne söz, düpedüz görüyorum : Devrimin eşiğindeyiz biz!

(Kapı vurulur)

HOVSTAD — Pssst! **(Seslenir)** Buyrun.

(Doktor Stockmann, arka soldaki giriş kapısından içeri girer)

HOVSTAD — **(Onu karşılayarak)** Hah, geldiniz mi Doktor bey? Evet, nasıl oldu?

Dr. STOCKMANN — Yazıyı basın bay Hovstad, yayınlayın.

HOVSTAD — Bu noktaya geldi demek?

BİLLİNG — Yaşasın!

Dr. STOCKMANN — Yayınlayın, dedim ya! Evet, gerçekten de iş o noktaya geldi. Eh, madem ki kavga istiyorlar, istedikleri olacak. Savaş başlıyor bay Billing, başlıyor!

BİLLİNG — Kıran kırana bir savaş olmalı, Doktor, kelleler uçmalı.

Dr. STOCKMANN — Bu inceleme yalnız bir başlangıç daha. Şimdiden bunu izleyecek dört beş makalenin hazırlığını yapıyorum. Aslaksen nerde ki?

BİLLİNG — **(Basımevine seslenir)** Aslaksen, bir saniye gelir

misiniz?

HOVSTAD — Ne dediniz : Dört beş makale daha mı? Aynı konuda ha?

Dr. STOCKMANN — Hayır hayır azizim, hiç değil. Bambaşka şeyler üstüne. Ancak, gene hepsi de su şebekesi ve sızdırma çukuru ile bağlantılı. Birini çekince öteki geliyor anlıyor musunuz? Köhne bir evin yıkım işlemi gibi, tam öyle.

BİLLİNG — Sahi be, haklısınız, allahıma dinime! Bütün köhnemişlik yerle bir olana kadar isteseniz de durduramazsınız.

ASLAKSEN — **(Basımevinden)** Yerle bir olana kadar mı? Muhterem Doktor bey kaplıcayı yerle bir etmek istemiyorlar herhalde?

HOVSTAD — Yok canım, telâşlanmayın.

Dr. STOCKMANN — Hayır hayır, konu çok başka. Evet bay Hovstad, incelememi nasıl buldunuz?

HOVSTAD — Tam bir şaheser, bence...

Dr. STOCKMANN — Öyle, değil mi? Oh, sevindim.

HOVSTAD — İncelemeniz öyle açık ve aydınlatıcı ki, bağlantıları anlamak için hiç de bu konuların uzmanı olmak gerekmiyor. Bununla tüm ilerici güçleri yanınıza alacağınızı cesaretle iddia edebilirim.

ASLAKSEN — Akıllı uslu kent sakinlerinin de tümünü kazanır mı inşallah?

BİLLİNG — Akıllı uslu olsun olmasın, yani memleketin tümünü diyebilirim neredeyse!.

ASLAKSEN — E demek ki o yazıyı basabiliriz yani.

Dr. STOCKMANN — Öyle olmalı.

HOVSTAD — Yarın ilk baskıya girmesi gerek.

Dr. STOCKMANN — Bakın, yitirilecek tek bir günümüz yok. Dolayısıyla bay Aslaksen, sizden bir dileğim var : Bu yazının dizgisini, provasını bizzat siz ele alınız.

ASLAKSEN — Memnuniyetle üstadım.

Dr. STOCKMANN — Bir altın işler gibi özen gösteriniz lütfen. Tek bir dizgi hatası olmasın; her sözcüğün önemi var. Ben sonra gene uğrarım, belki o zamana provalar hazır bile olur. Bu yazıyı basılmış görmek için nasıl sabırsızlandığımı bilemezsiniz, basılıp yaynlanmş, ortaya konmuş..

BİLLİNG — Ortaya konmuş ne, yıldırım gibi düşmüş!

Dr. STOCKMANN — Aklı yeten tüm yurttaşların yargısına sunulmuş! Bugün başımdan geçeni tasavvur bile edemezsiniz. Her biçimde tehdit edildim, en doğal insan haklarım gaspedilmek istendi.

BİLLİNG — Ne? İnsan haklarınız mı?

Dr. STOCKMANN — Beni aşağılamaya çalıştılar, bir alçak yerine koymaya uğraştılar, en kutsal, en içten güvencim olan kendime saygımı ayaklar altına almamı istediler.

BİLLİNG — Yoo, allahıma dinime, bu kadarı çok fazla!

HOVSTAD — Oohoo, bunlardan her şey beklenir.

Dr. STOCKMANN — Ama bende sert karaya çarptılar, karşılığını da görecekler. "Halkın Postası"nda demir atıp, buradan onları her gün birbirinden müthiş makalelerle ateşe tutacağım!

ASLAKSEN — Ama, bakın, sakın ha..

BİLLİNG — Yaşasın, savaş başlıyor!

Dr. STOCKMANN — Yerlerde süründüreceğim onları, ezeceğim, haktan yana düşünen kamuoyu önünde, tüm yalan maskelerini düşürüp gerçek yüzlerini çırılçıplak ortaya sereceğim! Böyle yapacağım işte!

ASLAKSEN — Ama n'olur muhterem Doktor bey, allahaşkına temkinlice olsun, ölçüyü kaçırmayın, dikkatli ateş edin..

BİLLİNG — Olamaz, olamaz, hayır! Dinamit gibi patlayın!

Dr. STOCKMANN — **(Aynen sürdürür)** Çünkü şimdi öyle yalnız kaplıca veya sızdırma çukuru değil söz konusu olan, hayır, tümüyle toplumsal düzenimizin arınıp temizlenmesi, yıkanıp değişmesi söz konusudur.

BİLLİNG — İşte kurtarıcı sözün ta kendisi!

Dr. STOCKMANN — Eski yamalı bohçacılar def olup gitmeli, anlıyor musunuz? Hem de her yerden! Ooo, bu gün gözlerimin önünde geleceğin müthiş perspektifleri açıldı; henüz apaçık göremiyorum, ama açıklaşır daha. Genç, yürekli bayraktarlar bulmak için gözümüzü dört açmalıyız arkadaşlar, her ileri hatta yeni öncüler (4) gerekli bize!

BİLLİNG — İşitin, işitin!

Dr. STOCKMANN — Her şey kayar gibi yürüyecek, yeter ki biz sımsıkı omuz omuza olalım, o zaman tüm değişiklik kızaktan denize inen gemi gibi kayarak yürüyecek! Size de öyle gelmiyor mu?

HOVSTAD — Bana sorarsanız, işte nihayet şimdi kent yönetiminin, onu gerçekten hakedenlerin eline verilmesi için bütün ufuklar açılmıştır, derim ben.

ASLAKSEN — Yalnız ben de derim ki, şimdi işimizi temkinlice yürütürsek, işte ancak o zaman bu işin gerçekten tehlikeli olmıyacağına inanabilirim.

Dr. STOCKMANN — Tehlikeli olmuş olmamış, umurumda değil bu! Ben yaptığımı, gerçeğin hizmetinde ve vicdanımın buyruğunda yapmıyor muyum?

HOVSTAD — Doktor bey, siz gerçekten desteklenmesi gereken insansınız!

ASLAKSEN — Evet evet, muhterem Doktor şehrimizin iyiliğini en iyi düşünen bir kişi, bu kesin, toplumun hakiki bir dostu o!

BİLLİNG — Allahıma dinime, Aslaksen! Doktor Stockmann, halkın dostu, halkın!

ASLAKSEN — Mülk Sahipleri Derneği bu deyimi hemen değerlendirip kullanacaktır, öyle sanıyorum.

Dr. STOCKMANN — **(Hepsinin ellerini ateşlice sıkar)** Sağolun, varolun candan dostlarım benim! Bunu sizlerden işitmek beni nasıl mutlu ediyor bilemezsiniz. Çünkü benim kendi ağabeyim olan beyefendi, bana tam tersini söylemişti de.. Eh, şimdi faiziyle, hem de faizinin faiziyle geri alacak, görsün bakalım!. Ama şimdi izninizi rica edeyim, zavallı muhtaç bir hastaya uğrayacağım da. Bay Aslaksen, aman dizgiye dikkat edin lütfen. Ünlem işaretlerinden hiç birini silmeyin sakın. Hatta gerekirse kendinizden de ekleyin. Haydi, şimdilik hoşçakalın! **(Onu kapıya kadar uğurlarlar)**

HOVSTAD — Bu adam bize eşsiz bir yarar sağlıyabilir.

ASLAKSEN — Evet, ama yalnız kaplıcayla sınırlı kalırsa. Yok eğer öteye geçeyim derse, onun ardından gitmeyi hiç tavsiye etmem.

HOVSTAD — Haa, orası belli olmaz.

BİLLİNG — Siz de amma ikirciklisiniz be Aslaksen!

ASLAKSEN — İkircikli mi? Evet evet, mahalli iktidarla yüzyüze geleceksem ikircikli olurum bay Billing, çok tecrübem oldu, söyliyeyim size. Ama büyük politika deyin, beni merkezî hükümetin karşısına koyun, bakın bakalım ikircikli oluyor mu-

yum?

BİLLİNG — Evet öyle ama, sizdeki çelişki de tam bu işte.

ASLAKSEN — Ben sorumluluk bilinci olan bir adamım, mesele bu. İnsan, merkezî hükûmete yüklenirse, bundan hiç değilse içinde yaşadığı cemaate zarar gelmez. Çünkü bakın, hükûmetteki adamlar eleştiriye filân hiç aldırmazlar, çünkü onlar nasıl olsa yerlerinden kımıldamıyorlar. Oysa mahalli yönetim değiştirilebilir. Ya iş bilmez birileri başa geliverirse? O zaman mülk sahiplerine ve ötekilere çok zarar gelebilir.

HOVSTAD — Peki ya yurttaşların kendi kendilerini yönetme deneyi içinde gelişip yetkinleşmeleri? Bunu hiç mi düşünmüyorsunuz?

ASLAKSEN — İnsan biraz bir yerlere gelmişse ve bu elde ettiklerini kollamak durumundaysa, o zaman her şeyi düşünemez olur bay Hovstad.

HOVSTAD — Öyleyse hiç bir şey elde etmemiş olmaktan başka bir umut kalmıyor.

BİLLİNG — İşitin, işitin!

ASLAKSEN — **(Gülümseyerek)** Hıh. **(Yazı masasını gösterir)** Bu yazı işleri müdürlüğü makamında sizden önce, şimdi belediyede müdür olan Stensgard oturuyordu..

BİLLİNG — **(Tükürür)** Tuu, onun gibi bir hain!

HOVSTAD — Ben öyle uzlaşmacı olamam ve olmıyacağım da, hiç bir zaman!

ASLAKSEN — Bir politikacı hiç bir zaman, "hiç bir zaman" dememelidir bay Hovstad! Size gelince bay Billing, hele siz şu sırada yelkenleri biraz, hatta iki-az suya indirmek zorundasınız sanıyorum. Çünkü mecliste kâtiplik için dilekçe vermiş durumdasınız.

BİLLİNG — Ben mi?

HOVSTAD — Sahi mi Billing?

BİLLİNG — Yani canım, büyükbaşları birazcık sinirlendirmek için yaptığımı elbette anlıyorsunuz.

ASLAKSEN — Neyse, bu beni ilgilendirmez tabii ki. Yalnız, beni korkak diye suçluyorsanız, ya da bende çelişkiler görüyorsanız, hiç değilse bir şeyi vurgulamak isterim: Matbaa sahibi Aslaksen'in geçmişi apaçık ortadadır. Ben neysem o olarak kaldım. Yalnızca, gördüğünüz gibi, daha temkinli, daha ortakarar

oldum biraz. Yüreğimle hâlâ halkın yanındayım, ama ne var ki, aklımla biraz iktidardakilere yanaştığımı inkâr edemem, mahallî iktidara pek tabii, bilmem anlatabildim mi? **(Döner matbaaya girer)**

BİLLİNG — Bu heriften kurtulmaya çalışmak gerek, değil mi bay Hovstad?

HOVSTAD — Kâğıdı ve baskıyı veresiye sağlıyabileceğimiz başka kimse tanıyor musunuz?

BİLLİNG — Allah kahretsin, kendi sermayemizin olmaması ne rezalet!

HOVSTAD — **(Masasına otururken)** Evet, sermayemiz olsaydı o zaman..

BİLLİNG — Bunun için Dr. Stockmann'a bir başvuramaz mısınız?

HOVSTAD — **(Kâğıtları karıştırırken)** Neye yarar ki, onun hiç parası yok.

BİLLİNG — Onun yok, ama elinin altında işe yarar bir herif var, ihtiyar Morten Kiil, hani "Pörsük" diyorlar ya..

HOVSTAD — **(Yazarak)** Peki o "Pörsük"ün parası olduğundan emin misiniz?

BİLLİNG — Ooo onda neler var neler, allahıma dinime, hem de bir bölümü Stockmann ailesine kalacak! Moruk herhalde, yani hiç değilse çocukların geleceğini düşünmek zorunda.

HOVSTAD — Bunun hesabında mısınız yoksa?

BİLLİNG — Hesap mı? Elbette ki hiç bir hesap peşinde değilim ben.

HOVSTAD — İyi edersiniz. Ayrıca meclisteki görevi de aklınızdan çıkarın. Çünkü garanti verebilirim size: Oraya almazlar sizi.

BİLLİNG — Sanki ben de bilmiyor muyum yani? Ama almamaları daha da iyi. Böyle bir engelleme insanı daha da ateşlendirir, yeni bir hırs verir insana. Ve bura gibi ölü toprağı serpilmiş bir yerde, öyle bir hırs da çok iyi gelir.

HOVSTAD — **(Yazarken)** Tabii, tabii, iyi gelir.

BİLLİNG — Beyler sesimi duyacaklar yakında! Ben şimdi yana geçip şu mülk sahiplerine bir çağrı yazayım. **(Sağdaki odaya geçer)**

HOVSTAD — **(Masada oturmakta; mürekkep kalemini ağzı-**

na sokmuş oynarken ağır ağır konuşur) Hıh.. Şuna bak şuna. **(Kapı vurulur)** Buyrun!

(Arka soldaki giriş kapısından Petra içeri girer)

HOVSTAD — **(Doğrulur)** Ah siz! Sizi bizim bu izbemizde görmek?

PETRA — Kusura bakmayın n'olur.

HOVSTAD — **(Bir koltuğu yanaştırır)** Oturmaz mısınız?

PETRA — Sağolun hemen çıkacağım.

HOVSTAD — Saygı değer babanızdan bir şey mi getirdiniz yoksa?

PETRA — Hayır, kendimle ilgili bir şey için geldim. **(Mantosunun cebinden bir kitap çıkarır)** Bu sizin o İngilizce öykü.

HOVSTAD — Geri mi veriyorsunuz?

PETRA — Evet, çünkü bunu çevirmeye elim hiç varmadı.

HOVSTAD — Kesin söz vermiştiniz ama?

PETRA — O zaman henüz okumamıştım da ondan. Siz bu öyküyü hiç bilmiyorsunuz besbelli, değil mi?

HOVSTAD — Ben İngilizce anlamam ki, yalnız..

PETRA — Öyleyse şunu söyliyeyim, başka bir kitap bulun. **(Kitabı masaya koyar)** Bu, "Halkın Postası"na gerçekten yaramaz.

HOVSTAD — Neden?

PETRA — Çünkü sizin kendi görüşlerinizle hiç bir şekilde bağdaşamaz.

HOVSTAD — Ha, bu nedenle..

PETRA — Bakın anlatamadım. Öykünün dediği şu: Bizim dünyamızda olup biteni doğa-üstü bir güç yönlendiriyormuş ve bu güç, iyi denen insanlar için her şeyin en iyisini sağlıyormuş da kötü denenleri de cezalandırıyormuş.

HOVSTAD — Gayet iyi işte, tam da milletin istediği değil mi?

PETRA — Peki siz millete bunları veren kişi mi olmak istiyorsunuz? Kendiniz bunların zerresine inanmıyorsunuz. Gerçeğin bambaşka olduğunu kendiniz biliyorsunuz.

HOVSTAD — Hakhsınız tabii. Ama bir yazı işleri müdürü her zaman kendi istediği gibi davranamaz ki. Bazı çok önemli olmayan konularda okurun zevkine göre iş yapmak gerekiyor.

Hayatta en önemli olan şey, özellikle de bir gazete için, politikadır biliyorsunuz. İnsanların özgürlük ve ilerleme mücadelesinde beni izlemelerini sağlamak istiyorsam, onların alnının çatına yürüyemem. Ama, insanlar çizginin altında o türden bir ahlâksal öykü bulduklarında, çizginin üstündekini de birlikte yutacaklardır; üstelik daha da kolay yutarlar, çünkü bir anlamda güven duymaktadırlar.

PETRA — Hah! Okurlarınızı tuzağa düşürmek istiyorsunuz demek. Örümcek değilsiniz herhalde ha?

HOVSTAD — **(Gülümser)** Benim öyle olmadığımı düşünmenize teşekkür ederim. Aslında bu söylediğim de benim düşüncem değildi, yardımcım Billing'in düşüncesiydi.

PETRA — Billing'in mi?

HOVSTAD — Evet, şu son günlerde böyle şeyler söylüyordu. Bu öykünün ille yayınlanmasını isteyen de oydu biliyorsunuz. Ben, dediğim gibi, kitabı hiç bilmiyorum.

PETRA — İyi ama Billing gibi radikal (5) bir ilerici nasıl..

HOVSTAD — Billing mi, ee, o, biraz çok yönlüdür de. Duyduğuma göre şimdi de meclise kâtiplik için dilekçe vermiş.

PETRA — İnanmam buna bay Hovstad. Böylesi bir uzlaşmacılığın hesabını nasıl verebilir ki?

HOVSTAD — Valla kendisine sorun, bilmem.

PETRA — Bunu Billing'den hiç ummazdım doğrusu.

HOVSTAD — **(Delici bir bakışla süzer)** Öyle mi? Gerçekten bu kadar şaşırttı mı sizi?

PETRA — Evet: yahut belki de hayır. Neyse, bilemiyeceğim.

HOVSTAD — Biz gazetecilerden pek de adam çıkmaz bayan Petra.

PETRA — Ciddi mi söylüyorsunuz bunu?

HOVSTAD — Bazan gerçekten öyle geliyor bana.

PETRA — E gündelik kargaşanın içinde olabilir bu, anlarım. Ama şimdi, büyük bir davaya girilince..

HOVSTAD — Saygı değer babanızın başlattığı davayı diyorsunuz değil mi?

PETRA — Evet ya. Bu durumda çoğu kişiden daha değerli bir insan olduğunuzu duymanız gerekir değil mi?

HOVSTAD — Ben gerçekten de böyle bir duyguyu taşıyorum.

PETRA — Gördünüz mü ya? Seçtiğiniz bu görev sahiden ha-

rika değil mi? Çarpıtılmış gerçeklerin gün ışığına çıkmasını ve yeni yürekli görüşlere yol açılmasını sağlamak; hatta sırf, korkusuzca öne atılıp, haksızlık edilmiş bir adamdan yana söze sarılmak bile başlıbaşına büyük bir iş.

HOVSTAD — Hele özellikle o adam, yani, nasıl desem..

PETRA — O adam böylesine dürüst, namuslu ve haklı olunca, değil mi?

HOVSTAD — **(Biraz düşük sesle)** Özellikle o adam sizin babanız olunca, demek istedim.

PETRA — **(Birden anlar)** Bu nedenle öyle mi?

HOVSTAD — Bakın Petra, bayan Petra..

PETRA — Sizin için en ön planda bu var öyle mi? Davanın kendisi değil. Gerçeğin kavgası da değil. O babanın ateşli büyük çabası da değil, ha?

HOVSTAD — Canım, o da var elbette.

PETRA — Hayır Hovstad, şimdi kendinizi ele verdiniz, artık sizin hiç bir sözünüze inanmıyorum!

HOVSTAD — Sizi herşeyin üstünde tutuyorum diye beni nasıl bu kadar suçlayabilirsiniz?

PETRA — Sizi suçlayışım, babama karşı dürüst davranmamanız yüzünden. Babamla konuşurken, gerçeğin kavgası ve kamunun mutluluğu sizin için en önde geliyordu, değil mi? Siz hem babamı, hem beni aldatmış oluyorsunuz. Kendinizi adadığınız davanın adamı değilsiniz siz. İşte bunu bağışlıyamıyorum, asla!

HOVSTAD — Bu kadar sert ve kesin konuşmamalıydınız Petra, hele özellikle şu sırada..

PETRA — Özellikle şu sırada mı? Niçin?

HOVSTAD — E, yani, babanızın benim desteğimden yoksun kalması hiç iyi olmaz da onun için.

PETRA — Yaa, demek böyle bir adammışsınız siz? Yazık!

HOVSTAD — Hayır, kesinlikle böyle biri değilim, öyle dilime geliverdi işte; benim hakkımda böyle düşünmeyin n'olur, kesinlikle..

PETRA — Sizin hakkınızda ne düşüneceğimi biliyorum artık. Hoşçakalın!

ASLAKSEN — **(Hızla ve tam bir gizlilik içinde basımevinden koşarak girer)** Hay aksi şeytan! Bay Hovstad! **(Petra'yı gö-**

rür) Aaaayy!

PETRA — Neyse, kitabınız orada. Başka birine veriniz lütfen! **(Çıkışa yürür)**

HOVSTAD — **(Ardından giderek)** Dinleyin, bayan Petra, bir dakika!..

PETRA — Hoşçakalın! **(Çıkar)**

ASLAKSEN — Bay Hovstad, baksanıza!

HOVSTAD — Baktım, n'olmuş?

ASLAKSAN — Başkan bey dışarda matbaada.

HOVSTAD — Başkan mı? Ne dediniz?

ASLAKSEN — Evet. Başkan bey sizinle görüşmek istiyor. Arka kapıdan girmiş, görülmek istemiyor, anlarsınız ya!

HOVSTAD — Ne istiyor ki acaba? Durun siz, ben kendim.. **(Basımevinin kapısına gider, açar, Başkanı selâmlıyarak içeri buyur eder)** Aslaksen, siz bakar olun lütfen, kimseler..

ASLAKSEN — Anladım. **(Basımevine döner)**

BAŞKAN — Buraya geleceğimi hiç beklemiyordunuz herhalde, değil mi?

HOVSTAD — Doğrusu, beklemiyordum.

BAŞKAN — **(Çevresine göz gezdirerek)** Çok güzel düzenlemişsiniz burayı, gerçekten şirin olmuş.

HOVSTAD — Ah, sağolun.

BAŞKAN — Böyle selâmsız sabahsız gelip sizin vaktinizi alıyorum.

HOVSTAD — İstirham ederim sayın Başkan, emrinizdeyim. Yardım edeyim. **(Başkanın âsâ'sını ve üniforma kasketini alıp bir sandalyeye koyar)** Sayın Başkan oturmak istemezler mi?

BAŞKAN — **(Masaya oturarak)** Teşekkür ederim.

(Hovstad da masaya geçer)

BAŞKAN — Bugün tatsız şeyler oldu bay Hovstad, gerçekten çok tatsız şeyler.

HOVSTAD — Öyle mi? E elbette böyle her şeyin başında olan bir sayın Başkan için..

BAŞKAN — Bugünkü belâ kaplıca doktorundan geliyor.

HOVSTAD — Sayın Doktordan, öyle mi?

BAŞKAN — Kaplıca yönetimine vermek üzere bir çeşit başvuru kaleme almış, tesisin aslında onarılabilir olan bazı eksikliklerine ilişkin.

HOVSTAD — Öyle mi?

BAŞKAN — Size hiç söz etmedi mi yani? Benim bildiğim, size..

HOVSTAD — Evet sahi, şöyle bir sözü geçti galiba.

ASLAKSEN — **(Basımevinden gelerek)** Metni rica edecektim lütfen.

HOVSTAD — **(Sinirli)** Orada işte, masada duruyor!

BAŞKAN — Hah bu işte.

ASLAKSEN — Evet muhterem Başkanım, Doktor beyin yazısı bu.

HOVSTAD — Ha, bu makaleden mi söz ediyordunuz?

BAŞKAN — Evet, aynen. Sizin görüşünüz nedir?

HOVSTAD — Ben konunun uzmanı değilim, ayrıca da yazıya şöyle ki bir göz atmıştım.

BAŞKAN — Ama dizgiye veriyorsunuz, öyle mi?

HOVSTAD — Öyle saygın bir kişiye kolayca hayır diyemem ki.

ASLANKSEN — Gazetedeki yazıların içeriğine ban karışamam muhterem Başkanım.

BAŞKAN — Tabii tabii.

ASLAKSEN — Bana ne verirlerse onu dizer basarım ben.

BAŞKAN — Elbette, çok doğru.

ASLAKSEN — Bu nedenle şimdi ben.. **(Basımevine doğru yürür)**

BAŞKAN — Oo, bir dakika durunuz bay Aslaksen. İzninizle bay Hovstad?

HOVSTAD — İstirham ederim sayın Başkan.

BAŞKAN — Bay Aslaksen, siz aklı başında ve düşünebilen bir insansınız.

ASLAKSEN — Muhterem Başkanımın bu fikirde olmasından memnun oldum.

BAŞKAN — Ve geniş bir çevre üzerinde nüfuzunuz vardır.

ASLAKSEN — Evet öyledir. Yani daha ziyade küçük burjuvalar üzerinde tabii ki.

BAŞKAN — Eh, o küçük vergi mükellefleri de, hem burada hem başka yerde, en kabarık sayıyı oluşturuyorlar.

ASLAKSEN — Gerçekten öyledir efendim.

BAŞKAN — Ayrıca bu kesimlerin tutumunu siz de pekâlâ

bilirsiniz herhalde, değil mi?

ASLAKSEN — Evet muhterem Başkanım, naçizane, bilirim.

BAŞKAN — E yani kentimizin bu az varlıklı yurttaşları eğer öylesine kutlanacak bir fedakârlığa hazırlarsa gerçekten..

ASLAKSEN — Nasıl efendim?

HOVSTAD — Fedakârlık mı?

BAŞKAN — Eğer öyle bir fedakârlığa hazırlarsa, bu elbette güzel bir toplum ruhunun işaretidir. Ben, açık söyliyeyim, bu umudu beslemeye cesaret edemiyordum. Ama siz onları benden iyi tanıdığınıza göre..

ASLAKSEN — Evet ama muhterem Başkanım..

BAŞKAN — Üstelik kentin yüklenmek zorunda kalacağı bu fedakârlık öyle az buz da olmayacaktır.

HOVSTAD — Kentin mi?

ASLAKSEN — Hiç anlamıyorum doğrusu. Kaplıca değil mi söz konusu olan?

BAŞKAN — İlk tahminlere göre, kaplıca doktorunun ileri sürdüğü değişikliklerin maliyeti yüzbinleri aşıyor.

ASLAKSEN — Çok büyük bir para, ama yani..

BAŞKAN — İşte bu büyük para için elbette ki kente yük olmak zorunda kalacağız.

HOVSTAD — **(Ayağa kalkar)** Herhalde bunun ceremesini kentimizin çekmesi gerektiğini..

ASLAKSEN — Şehir bütçesinden mi? Küçük vergi mükelleflerinin sırtından mı?

BAŞKAN — Elbette ya muhterem Aslaksen'ciğim, bu parayı nereden bulacağız yoksa?

ASLAKSEN — Kaplıca şirketinin büyük sermayedarlarının sorumluluğudur bu!

BAŞKAN — Maalesef şirket, bugüne kadar yatırdığından daha fazlasını yatıracak durumda değildir.

ASLAKSEN — Bu kesenkes böyle mi muhterem Başkanım?

BAŞKAN — Benim şahsen hiç kuşkum yok bundan. O halde, bu kapsamlı değişikliklerin yapılması isteniyorsa, o zaman masraflarını da şehir yüklenmek zorunda kalacaktır.

ASLAKSEN — Ooo, olamaz, yoo, kusura bakmayın ama, bu iş çok değişti bay Hovstad!

HOVSTAD — Öyle.

BAŞKAN — Ve en kötüsü de, kaplıcayı iki yıl süreyle kapamak zorunda kalacağız.

HOVSTAD — Kapamak mı? Tümden kapamak ha?

ASLAKSEN — İyi yıl boyunca.

BAŞKAN — Evet, en az iki yıl sürecek çalışma.

ASLAKSEN — Yoo, olamaz, muhterem Başkanım buna hiç mi hiç dayanamayız. Biz mülk sahipleri nasıl kazanacağız o süre içinde?

BAŞKAN — Yani elbette bu sorunuza cevap vermek zor. Ama ne yapalım? Suyun zehirli olduğuna, bütün şehrin kokuşmuş bir zemin üstünde yaşadığına herkesi inandırdıktan sonra, artık bir tek kişinin kalkıp bizim kaplıcamıza, bizim plajımıza geleceğine aklınız kesiyor mu sizin?

ASLAKSEN — Peki, bütün bu sakıncalar ne olacak? Bunların hepsi uydurma mı?

BAŞKAN — Bütün iyi niyetime rağmen bu iddiaların doğruluğundan emin olduğumu söyliyemem.

ASLAKSEN — Ooo, o zaman doktor Stockmann'ın yaptığı da iyice sorumsuzluk yani kusura bakmayın ama muhterem Başkanım..

BAŞKAN — İşte yazık ki işin gerçeği tam bu sizin söylediğiniz; benim kardeşim oldum olası böyle aceleci davranmaya eğilimlidir.

ASLAKSEN — Siz de onun böyle bir davranışına destek olmak istiyorsunuz bay Hovstad?

HOVSTAD — Ama nasıl bilebilirdim ki?

BAŞKAN — Ben durumun, soğukkanlı bir gözle değerlendirilişini gösteren kısa bir özet kaleme aldım. Ayrıca, sorunların ortaya çıkması halinde, bunlara kaplıca sermayesinden karşılanabilecek önlemler çerçevesinde eğilme durumunun söz konusu olduğuna değinmeyi de ihmal etmedim.

HOVSTAD — Metni yanınızda mı sayın Başkan?

BAŞKAN — **(Cebini karıştırır)** Evet, işte getirdim, burada, her ihtimale karşı..

ASLAKSEN — **(Telâşla)** Hay aksi şeytan, geldi işte!

BAŞKAN — Kim? Kardeşim mi?

HOVSTAD — Nerede?

ASLAKSEN — Matbaadan geçerek geliyor.

BAŞKAN — Çok fena. Burada onunla karşı karşıya gelmeyi istemem; ama sizinle de halledilecek bazı şeyler vardı.

HOVSTAD — **(Sağdaki kapıyı gösterir)** Bu arada şu odaya giriniz.

BAŞKAN — Peki ama..

HOVSTAD — Billing var orada, önemli değil.

ASLAKSEN — Çabuk muhterem Başkanım; geliyor!

BAŞKAN — Olur. Ama kısa sürede savmaya bakın onu. **(Sağdaki kapıdan girip kaybolur, kapıyı Aslaksen açmış ve ardından kapamıştır)**

HOVSTAD — Burada bir şeylerle uğraşıyormuş gibi yapın bay Aslaksen.

(Hovstad, masasına oturur ve yazmaya başlar. Aslaksen sağda bir sandalyede gazetelere gömülür)

Dr. STOCKMANN — **(Basımevinden girerek)** Eveet, geldim işte!

HOVSTAD — **(Yazmayı sürdürerek)** Ne çabuk Doktor bey! Konuştuğumuz şeyi hızlandırın lütfen Aslaksen. Bugün zamanımız çok sıkışık.

Dr. STOCKMANN — **(Aslaksen'e)** Provalar hazır değil mi daha?

ASLAKSEN — **(Dönmeksizin)** Ne sandınız muhterem Doktor?

Dr. STOKCMANN — Tabii tabii, haklısınız; ama sabırsızım işte anlıyorsunuz. Yazıyı basılmış görmeden de sakinleşemiyeceğim.

HOVSTAD — Hmm, bu iş daha epey zaman alacak herhalde. Öyle değil mi Aslaksen?

ASLAKSEN — Korkarım ki öyle.

Dr. STOCKMANN — Peki peki dostlar; ben de daha sonra gelirim. Hatta gerekirse iki kere gelirim, n'olacak. Bu kadar önemli bir dava söz konusu olunca.. tüm kentin iyiliği söz konusu olunca.. kenara köşeye çekilip oturulmaz elbette. **(Gitmeye davranır. Fakat bir duraklar ve geri döner)** Sahi, sizinle konuşmamız gereken bir şey daha var.

HOVSTAD — Kusura bakmayın Doktor bey, bunu bir başka sefer konuşsak?

Dr. STOCKMANN — İçimdekini iki kelimeyle özetleyebilirim. Bakın, şimdi makalem yarın gazetede çıkıp da, millet benim

bütün kış boyunca sessiz sedasız bu kentin yararı için uğraştığımı öğrendiğinde..

HOVSTAD — Yalnız, Doktor bey..

Dr. STOCKMANN — Biliyorum, biliyorum, zaten görevim olduğunu söyliyeceksiniz, en basit yurttaşlık borcudur bu, kuşkusuz, ben de aynen sizin gibi düşünüyorum. Ama bakın, benim yurtaşlarım, yani nasıl desem, bu güzel ruhlu insanların öyle bir bağlılıkları vardır ki..

ASLAKSEN — Gerçekten de muhterem Doktor, hemşerilerimiz bu güne kadar size büyük bir saygı duymuşlardır.

Dr. STOCKMANN — Yaa yaa, işte benim kaygım da buradan geliyor, yani bakın şunu demek istiyorum: Bunu bir okudular mı, özellikle de mülksüz yoksul sınıflar -ki yazının da özellikle bu sınıfları etkilemesi gerekiyor değil mi, gelecekte kentin işlerini bizzat kendi ellerine almaları yönünde onları uyarmak için-

HOVSTAD — **(Doğrulur)** Ha, bakın Doktor bey, daha fazla gizlemek istemiyorum sizden..

Dr. STOKCMANN — Hah, yaa, bir şeylerin hazırlandığını tahmin ettim işte! Ama lütfen, böyle şeylerin sözünü bile duymak istemiyorum. Eğer bu türden gizli bir düşünce olursa..

HOVSTAD — Ne türden yani?

Dr. STOCKMANN — Yani şöyle ya da böyle, bir gösteri, bır kutlama, bir armağan girişimi, neyse işte bu yolda herhangi bir şey olursa, lütfen bunu önliyeceğinize söz veriniz bana. Siz de Aslaksen, lütfen!

HOVSTAD — Kusura bakmayın Doktor bey, belki de size daha baştan çıplak gerçeği..

(Bayan Stokcmann, şapkası ve mantosuyla arka soldaki giriş kapısından girer)

Bn. STOCKMANN — **(Doktoru görür)** Nasıl bildim!

HOVSTAD — **(Ona doğru giderek)** Aaa, Bayan Stockmann? Bize uğramanız ne güzel bir şey bizim için.

Dr. STOCKMANN — Katrin, ne arıyorsun ki burada sen?

Bn. STOCKMANN — Ne aradığımı çok iyi tahmin edersin.

HOVSTAD — Oturmaz mısınız? Ya da..

Bn. STOCKMANN — Teşekkür ederim zahmet etmeyin. Kocamı alıp eve götürmek için geldiğime de hiç gücenmeyin lüt-

fen, çünkü üç çocuğum var biliyorsunuz.

Dr. STOCKMANN — Saçmalama, biz de pekâlâ biliyoruz bunu.

Bn. STOCKMANN — Öyle ama, bu gün karını ve çocuklarını pek de düşünüyor gibi görünmüyorsun hiç. Yoksa hepimizi felâkete sürüklemek için böylesine koşuşturmazdın.

Dr. STOCKMANN — Sen aklını mı kaçırdın Katrin? Karısı ve çocukları var diye bir adam gerçekleri açıklayamasın mı yani? Yurttaşlık görevini yapamasın mı? Kendi memleketine hizmet etme hakkı yok mudur böyle bir adamın?

Bn. STOCKMANN — Öyle ama Tomas, belli sınırlar var, ne yapalım!

ASLAKSEN — Hah, ben de bunu söylüyorum işte, her şeyin belli sınırları olmalı.

Bn. STOCKMANN — Siz de bay Hovstad, kocamı evinden ocağından çekip, onu burada böyle şeylere sürüklemekle, hepimizin günahına giriyorsunuz.

HOVSTAD — Ben kesinlikle kimseyi sürüklemiyorum.

Dr. STOCKMANN — Sürüklemek mi? Benim öyle çekip sürüklenmekle birşey yapacağımı mı sanıyorsun?

Bn. STOCKMANN — Tamam tamam, sen herkesten daha akıllısındır, biliyorum, ama buna rağmen kolayca da etki altında kalırsın Tomas. **(Hovstad'a)** Şunu bilin ki, yazdığı yazıyı basmanız halinde, kaplıca doktorluğu işinden atacaklar onu.

ASLAKSEN — Allahım, sen bilirsin!

HOVSTAD — Bakınız, Doktor bey..

Dr. STOCKMANN — **(Güler)** Hah haa! Bir denesinler bakalım. Yok yok, bundan kaçınacaklardır. Çünkü sıkı çoğunluk var benim arkamda, anlıyor musun?

Bn. STOCKMANN — Asıl felâket de öyle tiksinti verici bir şeyin senin arkanda durması ya!

Dr. STOCKMANN — Saçmalama Katrin, sen eve git, aileyle ilgilen ve toplum için çabalamaktan beni alıkoyma. Ben bu kadar güvenli, bu kadar mutluyken sen nasıl böyle korkulu olabiliyorsun, anlamıyorum. **(Ellerini oğuşturarak gezinir)** Gerçek ve halk, bu kavgayı kazanacaktır, için rahat olsun! Ahh, tüm ilerici yurttaşların kenetlenerek muzaffer bir ordu haline gelişini görüyorum! **(Bir sandalyede bir şey görüp kalakalır)** Hop-

palaa! Bu ne buradaki?

ASLAKSEN — Aayyyii!

HOVSTAD — Ehm..

Dr. STOCKMANN — Bu en üst makamımızın en yüksek noktası ne arıyor burada? **(Başkanın üniforma kasketini alır, parmaklarının ucunda özenle tutup kaldırır)**

Bn. STOCKMANN — Başkanlık şapkası bu?

Dr. STOCKMAN — Asâsı (6) da burada işte. Bu nasıl iş sahi?

HOVSTAD — Şimdi bakın..

Dr. STOCKMANN — Haa, anlıyorum! Buraya geldi, sizi kandırmaya çalıştı, değil mi? Hah haa, tam adamını buldu yani. Sonra da beni basımevinden girerken gördü. **(Kahkahalarla güler)** Kaçtı mı yoksa bay Aslaksen?

ASLAKSEN — Hem de nasıl Doktor bey!

Dr. STOCKMANN — Kaçıyor, hem de âsâsını ve.. Saçma. Peter öyle kaçmaz. Peki nereye sakladınız ki onu? Ahh, şu yanda elbette. Dur Katrin, bak şimdi!

ASLAKSEN — Aman Doğtor bey, dikkat e..

(Dr. Stockmann, Başkanın şapkasını kafasına geçirip âsâsını eline alır. Sonra sağdaki kapıya gider, kapıyı açar ve elini şapkasının siperine götürerek selâm gösterişi yapar. Başkan odadan çıkıp gelir, sinirden kıpkırmızı olmuştur. Onun ardından Billing girer)

BAŞKAN — Bu kargaşalık ne?

Dr. STOCKMANN — İtaat isterim azizim, şimdi bunları giyince bu kentte *otorite* bende cisimleşmiş bulunuyor! **(Bir o yana bir bu yana yürür)**

Bn. STOCKMANN — **(Gözleri dolarak)** Tomas, Tomas, nasıl, nasıl..

BAŞKAN — **(Doktorun arkasından giderek)** Hemen şuracıkta şapkamı ve âsâmı ver çabuk!

Dr. STOCKMAN — **(Önceki gibi)** Sen polis müdürüysen ben de belediye başkanıyım, bütün kentin önderiyim, tamam mı?

BAŞKAN — Şapka çıkar! Resmî bir şapkayla oynadığını unutma! Resmî bir üniformanın parçasıdır o!

Dr. STOCKMANN — Üniforma parçası, yaa! Peki, uyanan kaplanın bir üniforma parçasından ürkeceğini mi sanıyorsun? Yarın devrim oluyor bu kentte bilesin! Sen beni işten atmakla

tehdit etmiştin; şimdi ben seni tüm yetkilerinden azlediyorum. Yapamam sanıyorsun değil mi? Yaparız cancağızım, yaparız; çünkü zafere ulaşacak güçler benimle yürüyor. Hovstad ve Billing "Halkın Postası"ndan şimşekler yağdırırken, Basımevi sahibi Aslaksen de birleşmiş mülk sahiplerinin başında ilerliyor.

ASLAKSEN — Hayır muhterem Doktor, ben öyle bir şey yapmıyorum.

Dr. STOCKMANN — Yapıyorsunuz ya işte canım!

BAŞKAN — Öyle mi? Acaba bay Hovstad da her şeye karşın o eylemde yer almayı isteyecek mi?

HOVSTAD — Hayır sayın Başkan.

ASLAKSEN — Hayır hayır, bay Hovstad kendini ve gazeteyi batıracak kadar kör olmadı, hem de bir kuruntu uğruna!

Dr. STOCKMAN — **(Bir birine bir ötekine bakar)** Ne oyun dönüyor burada?

HOVSTAD — Doktor bey, siz durumu doğru anlatmamışsınız, dolayısıyla sizin davanızı destekleyemiyeceğim.

BİLLİNG — Gerçekten de, sayın Başkanın yan odada bana anlatmak lütfûnda bulunduğu bir çok şeyden sonra, ben de hiç doğru bulmuyorum.

Dr. STOCKMANN — Doğru anlatmamış mıyım? Siz o yanını bana bırakın. Makalemi iç rahatlığıyla basın siz; sorumluluğu bana ait.

HOVSTAD — Hayır, yayınlamıyacağım. Yayınlıyamam, yayınlamak istemiyorum ve yayınlamaya cesaret de edemiyorum.

Dr. STOCKMANN — Cesaret edemiyor musunuz? Ne demek oluyor bu? Yazı işleri müdürü değil misiniz siz? Eee, gazetede neyin yayınlanacağına herhalde yazı işleri müdürleri karar verir, değil mi?

ASLAKSEN — Yoo Doktor bey, hayır, aboneler karar verir.

BAŞKAN — Evet, iyi ki öyledir.

ASLAKSEN — Gazetede yayınlanacak şeyleri, kamuoyu saptar, yani aydınlanmış okurlar, mülk sahipleri ve öteki sahipler saptarlar. Basını yöneten bunlardır.

Dr. STOCKMANN — **(Kendini tutarak)** Ve bütün bu güçler benim karşımda, öyle mi?

ASLAKSEN — Öyledir Doktor bey. Makalenizin yayınlanması kentsoylu (7) çevresi için yıkım demek olacaktı.

Dr. STOCKMANN — Demek öyle..

BAŞKAN — Şapkamı ve âsâmı!

(Dr. Stockmann şapkayı çıkarır, âsâ ile birlikte masaya koyar. Başkan her ikisini alır)

BAŞKAN — Senin Başkanlık saltanatın da böylece sonsuz bir son bulmuş oluyor.

Dr. STOCKMANN — Son belli değil daha. **(Hovstad'a)** Demek makalemin "Halkın Postası"nda yayınlanması olanaksız, öyle mı?

HOVSTAD — Olanaksız; herşeyden önce ailenizi düşünerek..

Bn. STOCKMANN — Ooo, bay Hovstad, aileyi siz hiç düşünmeyiniz efendim, olmaz mı?

BAŞKAN — **(Cebinden bir kağıt parçası çıkarır)** Kamunun yönlendirilmesi için şunu yayınlamak yetecektir; resmî bir açıklamadır bu. Buyrun.

HOVSTAD — **(Kâğıdı alarak)** İyi. Bu açıklamayı yayınlayalım.

Dr. STOCKMANN — Ama benim makalemi değil, ha? Beni ve gerçeği örtbas edebileceğinizi sanıyorsunuz öyle mi? Yoo, düşündüğünüz kadar basit değil o iş. Bay Aslaksen, benim metnimi alınız ve bildiri olarak basınız benim hesabıma lütfen. Dörtyüz kopya, yok hayır, beşyüz, altıyüz hatta!

ASLAKSEN — Çil altınla bile ödeyecek olsanız Doktor bey, ben benim basımevimde öyle bir şeyi bastırmam. Ben kamuoyunu gözetmek zorundayım. Ayrıca bütün şehirde de onu hiç bir basımevi basamaz.

Dr. STOCKMANN — Öyleyse metni geri verin.

HOVSTAD — Buyrun. **(Metni verir)**

Dr. STOCKMANN — **(Kendi şapkasıyla bastonunu alır)** Ama o kamuoyuna bu makale gene de ulaşacak. Ulaşmak zorunda. Büyük bir halk toplantısında kendim okuyacağım. Bütün yurttaşlarımın gerçeğin sesini işitmeleri gerek.

BAŞKAN — Bütün şehirde hiç bir kuruluş sana bunun için yerini vermiyecektir.

ASLAKSEN — Hiç biri, bu kesin!

BİLLİNG — Hiç biri, allahıma dinime!

Bn. STOCKMANN — Bu çok aşağılık bir durum ama! Ne diye birden bire sana karşı cephe oluverdiler ki?

Dr. STOCKMANN — **(Öfkeli)** Söyliyeyim neden: Çünkü bu şe-

hirde erkeklerin hepsi evcil hatunlardır da ondan, aynen senin gibi; hepsi de yalnızca kendi ailelerini düşünürler.

Bn. STOCKMANN — **(Kocasının kolunu tutarak)** O zaman ben de onlara göstereyim, gerektiğinde bir evcil hatun nasıl erkek olabilirmiş görsünler bakalım. Çünkü şimdi artık senin yanındayım Tomas!

Dr. STOCKMANN — Güzel söyledin Katrin! Kamuoyu öğrenecek her şeyi, ahdolsun! Bana hiç bir mülk sahibi salon vermezse, ben de bir davulcu tutup, onunla tüm kenti dolaşır, her sokak köşesinde bağıra bağıra okurum bu makaleyi.

BAŞKAN — Bu aşırılığı yapacak kadar aklını kaçırmazsın inşallah!

Dr. STOCKMANN — Yapacağım, gör de bak!

ASLAKSEN — Bütün şehirde sizin arkanızdan gelecek tek bir kul bulamazsınız!

BİLLİNG — Yok yok, allahıma dinime tek bir kul bile!

Bn. STOCKMANN — Sakın geri çekilme Tomas! Ben oğlanlara söylerim, senin ardından gelirler.

Dr. STOCKMANN — Bu harika bir fikir.

Bn. STOCKMAN — Morten zaten koşarak gelir. Eilif dersen, o da gelir.

Dr. STOCKMANN — Ayrıca Petra, o da gelir. Bir de sen Katrin!

Bn. STOCKMANN — Yok, benim gelmem olmaz. Ama ben de pencerede dikilip seni izleyeceğim, yapacağım bunu.

Dr. STOCKMANN — **(Karısını kucaklar, öper)** Sağol, sağol canım! Eveeet, değerli baylar, oyun başlıyor. Görelim bakalım, karanlık güçler, vatanını seven ve soygunculuğu ortaya seren bir adamın ağzına ölüm kilidi vurabilecek kadar güçlüler mi? **(Arka soldaki kapıdan karısıyla birlikte çıkar)**

BAŞKAN — **(Başını sallayarak)** Sonunda karısının da aklını başından aldı.

DÖRDÜNCÜ PERDE

(Kaptan Horster'in binasında eski moda bir büyük salon. Arka planda açık bir çarpma kapı antreye açılmakta. Sol yanda derinlemesine üç pencere. Sağ yandaki duvarların önünde ortada bir yükselti, üstünde bir küçük masa ve iki mum, su bardakları, sürahi ve bir çan. Ayrıca duvarlarda pencerelerin arasında bulunan şamdanlarla da salon aydınlatılmakta. Önde solda bir masa, üstünde bir mum ve yanında bir sandalye. Önde sağda bir kapı, kapının önünde birkaç sandalye.)

(Her katmandan kentsoylulann [8] geldiği büyük bir toplantı. Kalabalığın içinde tek tük kadınlar ve bir grup çocuk da seçiliyor. Arka plandaki kapıdan sürekli insanlar gelip salona girmektedir. Salon dolar.)

BİRİNCİ YURTTAŞ — **(Bir tanıdığına rastlamış)** Vay, sen de mi buradasın bu akşam yahu?

İKİNCİ YURTTAŞ — Ben nerede bir şenlik varsa orada olurum, azizim.

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Öyleyse kaynana zırıltısı da getirmişsinizdir, tamam mı?

İKİNCİ YURTTAŞ — Kaçar mı? Ya siz?

ÜÇÜNCÜ YURTTAŞ — Elbette. Hatta Evensen de kocaman bir borazan getirecekmiş, öyle dediydi.

İKİNCİ YURTTAŞ — Bu Evensen de çok matrak herif be. **(Gülüşmeler)**

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ — **(Katılır)** Yahu ne varmış burada bu akşam sahi?

İKİNCİ YURTTAŞ — Dr. Stockmann var ya, işte o, Başkana karşı bir konferans çekecekmiş.

DÖRDÜNCÜ YURTTAŞ — Başkana karşı mı? Başkan onun ağabeyi yahu.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Olsun ne yazar! Doktor korkmaz öy-

le şeyden.

ÜÇUNCÜ YURTTAŞ — Ama Doktor haksızmış. Yani "Halkın Postası" öyle diyor.

İKİNCİ YURTTAŞ — Evet bu kez gerçekten haksız olmalı ki, ne mülk sahipleri, ne de şehir kulübü ona salon vermek istememiş.

BİRİNCİ YURTTAŞ — Kaplıca tesislerinin salonunu bile alamamış, iyi mi?

İKİNCI YURTTAŞ — Alamaz elbette, gayet tabii.

BİR ADAM — **(Bir başka grup içinde)** Bu işte hangi tarafı tutmak gerek dersiniz?

BİR BAŞKASI — **(Aynı gruptan)** Gözünüzü matbaacı Aslaksen'den ayırmayın; o ne yaparsa doğru odur.

BİLLİNG — **(Koltuğunun altında bir çanta ile kalabalığın arasından kendine yol açar)** İzninizle beyler, yol verin geçeyim. "Halkın Postası"nın muhabiriyim, yol açın lütfen, teşekkürler. **(Önde soldaki masaya geçer oturur)**

BİR YURTTAŞ (9) — Bu kimdi ki?

İKİNCİ YURTTAŞ (10) — Haydaa, tanımıyor musun yoksa? Billing o yahu, Aslaksen'in gazetesinden.

(Kaptan Horster, bayan Stockmann'ı ve Petra'yı ön sağdaki kapıdan içeri alır. Eilif ile Morten de onlarla birlikte girerler.)

HORSTER — Siz en iyisi burada oturun bence. Bir şey olursa buradan dışarıya çabukça geçilir, diye düşündüm.

Bn. STOCKMANN — Bir olay çıkar mı dersiniz?

HORSTER — Bilinmez ki. Bu kadar kalabalıkta. Ama siz oturmanıza bakın.

Bn. STOCKMANN — **(Otururken)** Kocama salonunuzu vermeniz gerçekten bulunmaz bir dostluk.

HORSTER — Kimse vermek istemeyince..

PETRA — **(O da oturmuştur)** Ayrıca da gerçekten büyük cesaret sizinkisi, Horster.

HORSTER — Yok canım, bence hiç de cesaret meselesi değildi bu iş.

(Yazı işleri müdürü Hovstad ve basımevi sahibi Aslaksen, ayrı ayrı gelip girerler, kalabalığın arasından geçerler)

ASLAKSEN — **(Horster'e doğru gider)** Doktor henüz gelmedi mi?

HORSTER — Yanda bekliyor.

(Arka plandaki kapıda bir hareket olur)

HOVSTAD — **(Billing'e)** Başkan hazretleri geliyor. Nasıl, demedim mi ben?

BİLLİNG — Allahıma dinime, gerçekten de geldi be!

(Başkan Stockmann toplanmış kalabalığın arasından dikkatle geçer, nazikçe selâmlar verir ve soldaki duvara dayanır. Az sonra da Dr. Stockmann ön sağdaki kapıdan içeri girer. Siyah elbise giymiş, beyaz fular takmıştır. Kimileri alkış tutmaya geçer, ama hafif bir pssst! uyarısıyla alkışı keserler. Sessizlik)

Dr. STOCKMANN — **(Hafif sesle)** Nasılsın Katrin?

Bn. STOCKMANN — Sağol, iyiyim. **(Sessizce)** Hiddete kapılma sakın Tomas, lütfen!

Dr. STOCKMANN — Kendime hakim olacağım, hiç korkma. **(Saatine bakar, yükseltiye çıkar, selâm verir)** Evet, tam çeyrek geçiyor. İzninizle başlıyorum. **(Makale metnini çıkarır)**

ASLAKSEN — Önce bir toplantı başkanı seçilmeli herhalde.

Dr. STOCKMANN — Gerekmez.

BİRÇOK KİMSE — **(Bağırarak)** Gerekir, gerekir!

BAŞKAN — Tartışmayı yönetecek bir başkan seçilmesi fikrine ben de katılıyorum.

Dr. STOCKMANN — Peter lütfen! Ben bu toplantıyı, bir metin sunmak üzere düzenledim, değil mi?

BAŞKAN — Kaplıca doktorunun okuyacağı metin, karşılıklı görüş bildirmelere yol açabilir ama.

BİRÇOK KİMSE — **(Kalabalıktan)** Bir başkan! Bir tartışma yöneticisi!

HOVSTAD — Kamunun sesi, bir başkan isteği yolundadır.

Dr. STOCKMANN — **(Kendine hakim olur)** İyi peki. Halk iradesi iradesini kullansın bakalım.

ASLAKSEN — Muhterem Başkan bey hazretleri burada da başkanlığı üstlenmek istemezler mi acaba?

ÜÇ ADAM — **(Alkışlarla)** Bravo! Bravo!

BAŞKAN — Kabul edemiyeceğim;-kolayca anlaşılacak çeşitli nedenlerden dolayı! Ama ne mutlu bize ki aramızda herkesin kesinlikle kabul edeceği bir kişi var. O da Mülk Sahipleri Derneği'nin sayın başkanı basımevi sahibi bay Aslaksen!

BİRÇOK SES — Evet, tabii, yaşa, ya ya ya şa şa şa Aslaksen

çok yaşa!

(Dr. Stockmann, metnini alır ve yükseltiden iner)

ASLAKSEN — Madem ki hemşerilerimin güveni beni bu göreve çağırıyor, buna hayır diyemem.

(Alkış ve tezahürat. Aslaksen yükseltiye çıkar)

BİLLİNG — **(Yazar)** Evet, "Basımevi sahibi bay Aslaksen büyük coşkuyla seçildi".

ASLAKSEN — Bu sorumluluğu verdiğiniz bir kişi olarak sanıyorum ki en kısa biçimde birkaç söz söylemek durumundayım. Bendeniz, aklı başında bir temkinliliğe ve temkinli, ölçülü bir aklı başındalığa dayanan, sakin ve uyumlu bir insanımdır. Beni tanıyan herkes bunu tasdik edecektir.

SESLER — Tabii, Eveet. Elbette Aslaksen!

ASLAKSEN — Hayat okulu bana öğretmiştir ki, temkinli olmak her vatandaşa en çok yakışan bir fazilettir.

BAŞKAN — Dinleyin!

ASLAKSEN — Ve dahi, gerek akıllı uslu olmak, gerekse temkinli, ölçülü olmak, umumun menfaatlerine hizmetin de en iyi yoludur. Bu sebeple, bu toplantıyı düzenleyen muhterem hemşerimden, ifadelerinde ölçülü olmaya gayret etmesini bahusus reca edeceğim efendim.

BİR ADAM — **(Arkalarda, kapıdan)** Temkinliler Derneğinin şerefine!

BİR SES — Yuh olsun!

SESLER — Sssst! Kes!

ASLAKSEN — Lütfen beyler, söz istemeden araya girmeyelim. Evet, söz isteyen var mı acaba?

BAŞKAN — Sayın oturum başkanı!

ASLAKSEN — Söz muhterem Başkan Stockmann hazretlerinde efendim.

BAŞKAN — Kaplıcanın resmî doktoru ile bilindiği gibi yakın akrabalık ilişkisi içinde bulunmamdan dolayı, burada herhangi bir şey söylemekten kaçınmayı özellikle tercih etmek isterdim. Ne var ki, kaplıca yönetiminde taşıdığım sorumluluk ve şehrimizin hayati menfaatleriyle ilgili kaygılarım beni söz istemek durumunda bırakmıştır. Gerek şehrimizin ve gerekse kaplıcamızın temel tesislerinin durumu üstüne, gerçeğe aykırı ve abartılı ifadelerin genişçe bir kamuoyuna yayılması, herhalde şura-

da hazır bulunan hiç bir vatandaşımın isteyeceği bir şey değildir.

SESLER — Hayır, asla! Kesinlikle! Protesto ederiz!

BAŞKAN — Bu nedenle önerim şudur ki, bu toplantı, kaplıca doktorunun, konuyla ilgili metnini huzurda okumasına veya anlatmasına izin vermesin.

Dr. STOCKMANN — Ne? İzin vermemek mi?

Bn. STOCKMANN — hı hı.. **(Öksürür)**

Dr. STOCKMANN — **(Kendini tutarak)** Demek, izin verilmesin, buyrun bakalım!.

BAŞKAN — Bendeniz "Halkın Postası"ndaki açıklamamda, genel olarak en önemli hususları ortaya koymuş bulunuyorum, öyle ki, hakkaniyetle düşünen her vatandaşımız, kolayca kendi yargısına varabilecek durumdadır. Bundan çıkan sonuca göre, kaplıca doktorunun önerisi -şehrimizin yöneticilerine karşı duyduğu güvensizlik beyanları tümüyle bir yana bırakılsa bile- esas itibariyle, vergi mükellefi vatandaşlarımıza yoktan yere en az yüzbin Kron'u bulan bir vergi yükü getirmeye dayanmaktadır. **(Hoşnutsuzluk ve ıslıklar)**

ASLAKSEN — **(Çan çalar)** Sessiz olunuz beyler. Bendeniz, Başkan hazretlerinin teklifini destekliyorum. Ben de muhterem Doktorun kışkırtmalarının altında çok başka niyetlerin bulunduğu kanısındayım. Kaplıca tesislerinden söz ediyor, ama taşıdığı fikir, bir devrim demektir: Devlet gücünün başka ellere geçmesini amaçlamaktadır. Doktorun içtenliğinden ve dürüstlüğünden kimsenin kuşkusu yok. Allah korusun, bu konuda herkesin fikri birdir. Gerçi ben de halkın kendi kendini idaresinden yanayımdır, ama bunun vergi mükellefleri için çok pahalıya malolmaması koşuluyla.. Oysa, burada olacağı budur işte! Bu sebepledir ki, -hayır allah için mazur görünüz efendim ama- bu durumda Doktor Stockmann'ın ardından gidemem. Altın bile yerine göre çok pahalıya gelebilir; yani ben böyle düşünüyorum en azından.

(Ateşli ve destekleyici alkışlar, her yönden)

HOVSTAD — Ben de burada, bu konu karşısındaki konumumla ilgili olarak hesap vermek fırsatını kaçırmak istemiyorum. Doktor Stockmann'ın çıkışı başlangıçta her bakımdan alkışa değer görünmüştür ve bu nedenledir ki ben de başta müm-

kün olan tarafsızlıkla kendilerini destekledim. Ancak ardından ortaya çıktı ki, yanlış bir sunuşun kurbanı olmuşum.

Dr. STOCKMANN — Yanlış mı?

HOVSTAD — Yani, gerçeğe tam uymayan diyelim. Bunu bize sayın Başkanın açıklaması göstermiştir. Umarım, benim liberal bakışımdan burada kimse kuşkuya düşmez. "Halkın Postası"nın önemli siyasal sorunlara ilişkin tutumu herkesçe biliniyor herhalde. Ancak, deneyli ve aklı başında insanlardan şunu öğrendim ki, bir gazete, salt yerel nitelikli sorunlarda belli bir dikkatle davranmak zorundadır.

ASLAKSEN — Konuşmacıyla tamamen aynı fikirdeyim.

HOVSTAD — Şu durumda bay Doktor Stockmann'ın kamuoyunu karşısına almış olduğundan hiç kuşku yoktur. Oysa beyler, bir yazı işleri müdürünün ilk ve en saygı değer görevi nedir? Okurlarının görüş ve çıkarlarını temsil etmektir herhalde, değil mi? Bir yazı işleri müdürü, bir deyişle, akıl birliği ettiği insanların sorunlarını bıkmadan usanmadan desteklemek görevini sessizce üstlenmiş değil midir? Yoksa yanılıyor muyum?

SESLER — Hayır, asla, müdür Hovstad haklı!

HOVSTAD — Evinde son zamanlarda sık sık konuk olduğum bir insandan kopmak için, kendi kendimle zorlu bir savaş vermem gerekti. Öyle bir insan ki, şu son güne kadar, tek mutluluğu yurttaşlarının iyiliğini düşünmek olmuş; tek hatası, ya da belirgin hatası ise: Kafasından çok, yüreğinin sesine uymuştur.

TEK TÜK SESLER — Doğru! Yaşasın Dr. Stockmann!

HOVSTAD — Ancak kamuya olan hizmet borcum beni ondan kopmaya zorladı. Ayrıca beni, ona karşı muhalefete iten ve kendini adadığı bu maceracı yolda elimden geldiğince ona engel olmak durumuna getiren bir başka neden ise, Dr. Stockmann'ın ailesini düşünmemdir.

Dr. STOCKMANN — Kaplıca konusunun dışına çıkmasanız iyi olur.

HOVSTAD — Eşi ve düşünmediği çocukları için duyduğum kaygı...

MORTEN — Bizi mi kastediyor anne?

Bn STOCKMANN — Kes!

ASLAKSEN — Şimdi efendim, Muhterem Başkan hazretlerinin teklifinin oylanmasına geçiyorum.

Dr. STOCKMANN — Gerek yok! Bugün zaten bizim o kaplıca tesislerindeki alçaklıklar yığınından söz etmeye niyetim yok. Hayır. Çok başka şeyler işiteceksiniz benden.

BAŞKAN — **(Hafif sesle)** Ne olabilir ki gene?

BİR SARHOŞ — **(Arkadaki girişten)** Ben vergi mükellefi olmayı hakettim! Öyleyse fikir söyleme hakkım da var. Ve tamamen, kesinlikle, şu akıl almaz fikirdeyim ki..

SESLER — Susun bee! Arkadakiler! Sessizlik!

BAŞKA SESLER — Atın şu sarhoşu be!

(Sarhoşu kapının ardına çıkarırlar)

Dr. STOCKMANN — Söz bende mi?

ASLAKSEN — **(Çanını sallar)** Söz bay Dr. Stockmann'dadır.

Dr. STOCKMANN — Daha birkaç gün önce, evet o zaman -şimdi bu akşam burada olduğu gibi- ağzımı tıkamak istediklerinde, en kutsal insan haklarım uğruna bir kaplan gibi boğuşmaya girerdim! Oysa şimdi benim için hiç farketmiyebilir. Çünkü şimdi artık daha önemli başka şeyler üstüne konuşmak istiyorum. **(Kalabalık daha da sıkışarak ona yaklaşır. Doktorun yakınında duranların içinde ihtiyar Morten Kiil seçilir.)**

Dr. STOCKMANN — **(Sürdürerek)** Son günlerde, olanlar üstünde çok düşündüm, öyle yoğun düşündüm ki kafam iyice karmakarışık oldu.

BAŞKAN — Hmm. **(Öksürür)**

Dr. STOCKMANN — Ama ardından herşey berraklık kazandı ve bağlantıları apaçık görmeye başladım. Bu akşam da bu nedenle burada bulunuyorum. Sizlere, su şebekemizin zehirlenmiş olması ya da kaplıca havuzunun kokuşmuş bir zemin üstünde bulunması belâlarından çok daha başka bir boyutta açığa çıkardığım gerçeklerden söz edeceğim.

SESLER — **(Bağrışarak)** Kaplıcayı kes! İşitmek istemiyoruz! Ondan söz etme!

Dr. STOCKMANN — Dedim ya, bu günlerde yaptığım büyük buluşlardan söz edeceğim! Tümüyle düşünsel ve manevi hayatımızın kaynaklarıdır zehirlenmiş olan ve tümüyle burjuva toplumumuz, yalanın kokmuş zeminine dayanmaktadır. Buluşum bu işte.

ŞAŞKIN SESLER — **(Hafiften)** Ne diyor bu yahu?

BAŞKAN — Amma işliyor kulaklara haa!

ASLAKSEN — **(Eli çanda)** Sayın konuşmacıdan ölçüyü kaçırmamasını reca edeceğim.

Dr. STOCKMANN — Ben memleketim olan kenti öyle bir ateşle sevdim ki, çocukluğunun topraklarını herhangi bir kimse ancak bu kadar çok sevebilirdi. Buradan ayrıldığımda henüz oldukça gençtim. Ve uzakta olmam, buradan yoksun olmam, anılarda yaşatmam, burayı ve buradaki insanları gözümde bir kat daha parlak gösteriyordu.

(Tek tük alkış ve coşku sesleri)

Dr. STOCKMANN — Sonra kuzeyin sefalet içindeki yoksul köşelerinde yıllar geçirdim. Oralarda, o yapayalnız, o terkedilmiş, o dağ kovuklarında barınan insanlara baktıkça, o zavallı yaratıklara **(Gürültüler)**.. ([11])

BİLLİNG — **(Kalemi elinden bırakır)** Allahıma dinime, böyle şey duymadım hiç ben.

HOVSTAD — Saygı değer insanlara hakarettir bu!

Dr. STOCKMANN — Sabredin, sabredin! Sanıyorum ki, orada memleketim olan kenti unuttuğumu kimse iddia edemez. Yuvamda bir anaç gibi oturup bir yavru doğurdum. Bu yavru, kaplıca tesislerimizin projesiydi.

(Alkışlar ve protestolar)

Dr. STOCKMANN — Sonra şans yardım edip memleketime dönebilir olduğumda, dünyada başka isteyecek bir şeyim kalmadığına inanmıştım. Yalnız bir istek hariç: Bıkmadan, yorulmadan, ateşli bir uğraşla kendi memeleketim olan kent için ve toplumun refahı için çalışıp çabalamak istiyordum.

BAŞKAN — **(Tavana bakarak)** Hıh, yalnız, yolu yordamı biraz tuhaf değil mi?

Dr. STOCKMANN — Böylece, gözümü mutluluk bürümüş olarak koşturup durdum. Ve ancak dün öğleden sonra, ya da evelsi gün akşam bile diyebilirim, işte ancak o zaman gözlerim açılmaya başladı. İlk gördüğüm şey, bizim yetkililerin sınırsız aptallıkları oldu..

(Gürültü, bağrışmalar ve gülmeler. Bn. Stockmann kuvvetle öksürür)

BAŞKAN — Sayın oturum başkanı, lütfen!

ASLAKSEN — **(Çan çalar)** Oturum başkanlığı otoritemi..

Dr. STOCKMANN — Bir kelimeye takılıp büyütmek abes olu-

yor bay Aslaksen.. Şunu söylemek istedim ki, kaplıca tesislerimizde yenen herzelerden giderek, yüksek yöneticilerimizin temelde nasıl dipsiz bir rezalet tezgâhladıklarının farkına vardım. Yönetici konumlardaki böyle yüksek yetkili beylerle oldum olası aram iyi değildir. Bugüne kadarki hayatımda böyleleriyle yeterince karşı karşıya gelmişliğim vardır. Bunlar, orman koruma bölgesine dalmış uğursuz keçiler gibidirler; girdikleri yeri kuruturlar. Ve özgür bir insanın adım başı yolunu keserler. Aslında en iyisi, haşarat gibi veya başka çeşit zararlı hayvanat gibi bunların kökünü kurutmaktır, temizlemektir bunları.. **(Huzursuzluk)**

BAŞKAN — Sayın oturum başkanı, böyle konuşulmasına izin var mı?

ASLAKSEN — **(Eli çanında)** Doktor bey!

Dr. STOCKMANN — Bu beyleri, nasıl olup da ancak şimdi dosdoğru görebildiğimi bir türlü anlamıyorum. Öyle ya, böylelerinin en yetişkin, en âlâ örneği hemen her gün gözümün önünde durup duruyordu: Ağabeyim Peter! Aklı, kavrayışı kıt ve ön yargıları bol..

(Kahkahalar, gürültüler ve ıslıklar, Bn. Stockmann öksürür, Aslaksen kuvvetle çanına yüklenir)

SARHOŞ — **(Gene içeri sızmıştır)** Beni mi kastediyor? Benim adım Petersen değil mi? Hay allah!

SİNİRLİ SESLER — Çıkarın şu ayyaşı be! Kapı dışarı! **(Adamı gene çıkarırlar)**

BAŞKAN — Kim bu yaratık?

BİRİ — Tanımıyoruz Başkanım.

İKİNCİSİ — Buralardan değil.

ÜÇÜNCÜ — Odun tüccarıymış, ...'dan. **(Buraları işitilmez)**

ASLAKSEN — Bavyera birasının fıçısına dalmış bir adam besbelli.. Buyrun Doktor bey, fakat lütfen ölçüyü kaçırmamaya dikkat ediniz..

Dr. STOCKMANN — Neyse sevgili yurttaşlarım, bizleri yöneten beylerle daha fazla uğraşacak değilim. Ayrıca, bugün burada söylediklerimden onlara sataşmak istediğim sonucunu çıkaran kimse varsa, çok yanılıyordur, kesinlikle yanılıyordur. Çünkü şundan eminim ve bu yüzden de içim zaten rahat ki, bu ka-

lıntılar, tüm bu bir ayağı çukurda moruklar, bir çağın tarihe gömülüşünün tüm bu son örnekleri, kendi mezarlarını kendileri kazmaktadırlar; kendileri bu işi zaten öyle gayretle yapıyorlar ki, ölüp gitmelerini hızlandırmak için ayrıca bir hekim müdahelesine hiç gerek yoktur. Kaldı ki, toplumumuz için en büyük tehlikeyi de bunlar teşkil etmiyor. Hayatımızın temelini ve düşüncemizin kaynaklarını en fazla zehirleyen, hiç de bunlar değildir. Toplumumuzda gerçeğin ve özgürlüğün en büyük düşmanı.. bu kişiler değil!

HER YÖNDEN SESLENMELER — Kimmiş peki? Kim onlar? Adlarını söyleyin!

Dr. STOCKMANN — Söyliyeceğim, söyliyeceğim, hiç kuşkunuz olmasın. Çünkü dün yaptığım büyük buluş zaten bu. **(Sesini yükseltir)** Gerçeğin ve özgürlüğün en büyük düşmanı, şu "sıkı çoğunluk" denen nesnedir. Evet, allahın belâsı, sıkı, liberal çoğunluktur bu. Bilmiş olun!

(Fena halde gürültü kopar. Çoğunluk tepinir, bağırır ve ıslıklar. Bazı yaşlılar bakışarak eğlenirler. Bn. Stockmann korkuyla ayağa kalkar. Eilif ile Morten, hoplayıp zıplayan bazı okul çocuklarına gözdağı verircesine yanaşırlar. Aslaksen çanını hızlı hızlı çalarak susulmasını ister. Kovstad ile Billing aynı anda konuşmaktalar, ama söyledikleri anlaşılmaz. Sonunda ortalık dinginleşir)

ASLAKSEN — Sayın konuşmacının, akıllıca olmayan bu sözlerini geri almasını bekliyorum.

Dr. STOCKMANN — Asla ve asla, bay Aslaksen! Benim özgürlüğümü gaspeden ve gerçeği açıklamamı önleyen, işte bu bağnaz çoğunluktur. ([12])

(Gürültü ve bağrışmalar)

Dr. STOCKMANN — Evet evet, bağırmada beni altedebilirsiniz, ama yanlışımı gösteremezsiniz. Evet, çoğunluk iktidardadır, yazık ki, ama haklı değildir. Haklı olan benim ve daha bir kaç kişi. ([13]) **(Gene büyük gürültü)**

HOVSTAD — Ooo, Doktor bey dünden bu yana birden bire aristokrat kesilivermiş.

Dr. STOCKMANN — Zamanın gerisinden hâlâ topallayarak giden bir kaç yüreksiz ve soluksuz için tek kelime bile harcayarak daha fazla zaman tüketmeye niyetim olmadığını söylemiş-

tim. Ama aramızda bulunan, geleceğin yeni düşünceleriyle dolu az sayıdaki kişileri düşünüyorum. İşte bu insanlar, o sıkı çoğunluğun daha uzun süre erişemiyeceği çok ileri öncü görevleri üstlenmiş durumdadırlar ve (14) henüz herhangi bir çoğunluk kazanamıyacak kadar yeni ve taze olan hakikatler uğruna savaşmaktadırlar.

HOVSTAD — Aaa, demek ki sayın Doktor devrimci olmuş!

Dr. STOCKMANN — Evet ya, gerçekten de öyleyim demek ki bay Hovstad! (15)

BİR YURTTAŞ — **(Seslenir)** Bastır borozanı, Evensen!

(Borozan sesleri, bağırışlar, vahşi bir gürültü)

Dr. STOCKMANN — **(Kaynaşma biraz durulunca)** Biraz düşünün ama lütfen! Bir kerecik olsun hakikati işitmeye dayanamıyor musunuz? Ben hepinize hemen buracıkta benimle aynı düşünceye katılın, demiyorum ki! Ama örneğin hiç değilse bay Hovstad'ın, biraz düşünüp bana hak vereceğini beklerdim doğrusu. Çünkü bay Hovstad, özgür düşünceli olma iddiasındadır da!

ŞAŞKIN SESLER — **(Boğuk)** Özgür düşünceli mi? Ne? Yazı işleri müdürü Hovstad özgür düşüncelilerden ha?

HOVSTAD — Sizi ispata davet ediyorum, doktor Stokmann! Ne zaman açıkça özgür düşünceli olduğumu iddia etmişim?

Dr. STOCKMANN — **(Kendini toplayarak)** Doğru ya, aksi gibi burada haklısınız işte. Gerçekten de hiç bir zaman öyle açık ve özgür bir tutum göstermediniz. Ayrıca bay Hovstad, ille özgür düşüncelisiniz diye ısrar etmek de istemem. Peki, madem öyle, bırakın ben kendim özgür düşünceli olayım. (16)

HOVSTAD — Demek ki bu memlekette saygın ve gelişkin kişiler yalnızca şu özgür düşünceliler takımıdır öyle mi? Bunu da yeni duydum doğrusu. **(Gülüşmeler)**

Dr. STOCKMAN — Hah, işte yeni farkettim dediğim şeylerden biri de bu zaten. Bir de şu var: Düşünsel özgürlük ile törel ahlâk hemen hemen aynı şeydir. Bu yüzden, "Halkın Postası"nın, hem özgür düşünce, hem de ahlâk, yalnızca koyun sürüsünde, yani yalnızca şu sıkı çoğunlukta bulunur, diyen yalnış öğretiyi her gün yineleyip durmasını da bir o kadar sorumsuzluk olarak görüyorum. Buna karşılık, nasıl gerçekte kaplıcamızın suyundaki korkunç pisliğin tümü yukarı değirmenlikteki deri işlet-

melerinden aşağı sızıyorsa, aynen ona benzer biçimde gûya tüm sıkıntı, tüm yozlaşma ve her çeşit düşünsel rezillikler de kültürden ileri geliyormuş gibi bir öğreti yayıyor "Halkın Postası"!

(Gürültü ve protesto eden bağırışlar)

Dr. STOCKMANN — **(Hiç aldırmaksızın ateşlice gülerek)** Üstelik aynı "Halkın Postası", aynı anda, yığınların yaşam düzeylerinin yükseltilmesini isteyen dersler verebiliyor. Peki ama -töbe yarabbi- eğer Halkın Postası'nın yaydığı öğreti doğru olsa, bu öğretiye göre, yığınların yaşam düzeylerinin yükselmesini istemek, aynı zamanda onları yozlaşmanın batağına atmayı istemekle aynı anlama gelmez miydi? Çok şükür ki, kültürün ahlâk bozucu bir etki yapacağı iddiası, gene eskiden kalma bir sürüsel yalandan başka bir şey değildir. Hayır, bu sürüleştirici etki, yaşam koşullarındaki aptallaştırıcı, duyarsızlaştırıcı yoksulluktan, sefaletten gelmektedir. Her gün havalandırılmayan, süpürülüp silinmeyen -karım Katrin ayrıca döşemenin zımparalanıp cilâlanması gerektiğini bile iddia ediyor, ama burası henüz tartışmalı- evet bunların yapılamadığı bir evde oturmak zorunda kalan insanlar, iki veya üç yıl içinde ahlâklı düşünme ve eylem yeteneklerini yitirirler. Oksijen yetersizliği, vicdanı zayıflatır. Eh, bu sıkı çoğunluğumuzun tümü, memleketimizin gelişmesini yalan ve aldatma batağı üstüne oturtacak kadar vicdan yoksunu olduğuna göre, evlerimizin çoğunda oksijen yetersizliğinin son kerteye vardığı anlaşılıyor.

ASLAKSEN — Bütün hemşerilerin böylesine şiddetle suçlanmasına seyirci kalınamaz.

BİR BAY — Oturum başkanlığından, konuşmacıyı susturmasını talep ediyorum.

ATEŞLİ SESLER — Evet evet! Kesin sesini!

Dr. STOCKMANN — **(Parlayarak haykırır)** Ben de gerçeği sokak sokak dolaşıp haykırırım! Dış gazetelerde yazarım! Tüm ülke buradaki durumu öğrenmelidir!

HOVSTAD — Sayın Doktor tüm kentimizi yıkmak niyetinde galiba!

Dr. STOCKMANN — Evet, memleketim olan kent benim için öylesine önemlidir ki, bir yalan üstünde gelişip büyümesine seyirci kalmaktansa.. (17)

ASLAKSEN — Bu çok aşırı!

(Gürültü ve ıslıklar. Bn. Stockmann boş yere öksürüp durur. Doktor artık işitmiyor)

HOVSTAD — **(Gürültü içinde haykırır)** Bütün bir kentin yıkılmasını isteyebilen bir insan, bütün kentlilerin de düşmanı demektir.

Dr. STOCKMANN — **(Artan bir gerginlikle)** Yalan-dolan içindeki bir kentsoylular topluluğunun ekonomik yönden batmasıyla.. **(Gürültü ve bağrışma)** ([18]) Yalan içinde yaşayanların tümünün, haşarat gibi kökü kazınmalı! Yoksa tüm ülkeyi çürütüp kokutursunuz siz; tüm bir ülke değerindeki şeyi batırırsınız siz. Ha, eğer bunu da başarırsanız, o zaman da bütün yüreğimle, en içten haykırarak derim ki: Sizin gibilerin tümünün kökü kazınsın isterse o zaman! ([19])

BİR ADAM — **(Kalabalıktan)** Halkın tam bir düşmanı böyle konuşabilir ancak!

BİLLİNG — İşte halkın sesi, allahıma dinime!

HERKES — **(Bağırarak)** Evet evet, evet, Halk düşmanı bu! Ülkesinden nefret ediyor! Tüm halktan nefret ediyor!

ASLAKSEN — Bir hemşeri ve bir insan olarak burada işitmek durumunda kaldığım şeylere karşı büyük bir öfke duyuyorum! Doktor Stockmann öyle bir görüntüyle koydu ki kendini ortaya, rüyamda görsem inanmazdım. Ne yazık ki ben de, burada saygıdeğer hemşerilerimin dile getirdikleri görüşe katılmaktan kendimi alıkoyamıyorum. Ve bu görüşün, burada bir toplantı kararı ile ifade bulmasını teklif ediyorum, şöyle ki: "Toplantımız, kaplıca doktoru Tomas Stockmann'ı bir halk düşmanı olarak gördüğünü açıklar!"

(Büyük tezahürat. Kalabalık, Doktorun çevresini alır ve onu ıslıklar. Bn. Stockmann ve Petra ayağa kalkmışlardır. Morten ile Eilif ıslığa katılmış olan çocuklarla kavgaya tutuşurlar, ama büyükler ayırır)

Dr. STOCKMANN — Ah meczuplar! Size derim ki..

ASLAKSEN — **(Çan çalar)** Doktor beyin artık söz hakkı yoktur. Şimdi düzenli bir oylama yapacağız. Kişisel duygulardan uzak olması için oylamayı gizli yapıyoruz. Bay Billing, kâğıt var mı?

BİLLİNG — Burada, mavi ve beyaz kâğıtlar hazır.

ASLAKSEN — **(Yükseltiden inerek)** İyi. O yolla daha çabuk

olur. Kâğıtları küçük parçalara ayırın. Hah, öyle işte. **(Kalabalığa yönelerek)** Mavi, hayır anlamına geliyor, beyaz ise evet anlamına. Ben bizzat dolaşıp oyları toplayacağım.

(Başkan salondan ayrılır. Aslaksen ve bazı ötekiler şapka içinde oy pusulaları ile dolanıyorlar)

BİR BAY — **(Hovstad'a)** Söylesenize, doktora ne oldu sahi? Nasıl yorumlamak gerekiyor?

HOVSTAD — Siz de biliyorsunuz ya onun aşırı aceleciliğini..

BAŞKA BİR BAY — **(Billing'e)** Baksanıza, siz onun evine pek bir girip çıkıyordunuz, Doktor fazla mı içki alıyor acaba, gördünüz mü siz?

BİLLİNG — Allahıma dinime, ne desem bilmem ki. Bir gelen oldu mu sıcak rom eksik olmaz hiç!

ÜÇÜNCÜ BİR BAY — Yoo, bana kalırsa arada bir düpedüz fıttırıyor.

BİRİNCİ — İrsî mi acaba, ailede var mı?

BİLLİNG — Olabilir elbette.

BİR DÖRDÜNCÜ — Yok yok, bu sırf bir kötü niyet. Bir şeyin hıncını almak istiyor besbelli.

BİLLİNG — Son günlerde maaşının artmasından söz ediyordu, kabul edilmemiş galiba.

BÜTÜN BAYLAR — Hah, işte, herşey anlaşıldı!

SARHOŞ — **(Kalabalığın içinden)** Bir mavi istiyorum, tamam, eyvallah! Bir de beyaz rica edeceğim.

SESLER — Bu sarhoş gene gelmiş, atın şunu be!

MORTEN KİİL — **(Doktora yaklaşır)** Eee, Stockmann, gördünüz mü böyle kötü bir şakanın ardı nasıl geliyor?

Dr. STOCKMANN — Ben yapmam gerekeni yaptım.

MORTEN KİİL — Sahi o değirmenlikteki deri işletmeleri hakkında söylediğiniz neydi?

Dr. STOCKMANN — Duydunuz ya! Tüm pisliğin oradan geldiğini söyledim.

MORTEN KİİL — Benim dabakhane de dahil mi?

Dr. STOCKMANN — Maalesef. Hatta sizinki ötekilerin içinde en zararlısı.

MORTEN KİİL — Bunu gazetelere de vermeyi düşünüyor musunuz?

Dr. STOCKMANN — Hiç bir şeyi gizli bırakmıyacağım.

MORTEN KİİL — Bu size çok pahalıya malolabilir ama, Stockmann? **(Çıkar)**

GÖBEKLİ BİR BAY — **(Horster'e yaklaşır, hanımlara hiç selâm bile vermez)** Demek böyle ha, evinizi halk düşmanlarının kullanmasına açıyorsunuz..

HORSTER — Ne demek istiyorsunuz?

GÖBEKLİ BAY — Yarın öğrenirsiniz benden. **(Döner gider)**

PETRA — Horster, bu adam sizin çalıştığınız geminin sahibi olan Armatör değil miydi?

HORSTER — Evet, oydu.

ASLAKSEN — **(Elinde oy pusulalarıyla yükseltiye çıkar ve çan çalar)** Baylar, oylamanın sonucunu bildiriyorum. Bir hayır oyuna karşılık hepsi evet!

GENÇTEN BİR BAY — O hayır da sarhoşunki.

ASLAKSEN — Alkol etkisi altındaki bir kişi hariç bu yurttaşlar toplantısı, kaplıca doktoru Tomas Stockmann'ı, oy birliği ile halk düşmanı ilân etmiş bulunuyor. **(Büyük tezahürat)** Yaşasın köklü ve saygın kentsoylularımız! Yaşasın, kendi kardeşinin sesini vazife sadakatiyle bastırmayı bilen faal ve çalışkan Başkanımız! **(Yaşaaa!)** Toplantı bitmiştir. **(Yükseltiden aşağı iner)**

BİLLİNG — Toplantı başkanı şerefine!

HERKES — Yaşasın basımevi sahibi Aslaksen!

Dr. STOCKMANN — Petra, şapkamla paltomu verir misin? Kaptan, yeni dünya yolculuğu için gemide boş yeriniz bulunur mu?

HORSTER — Siz ve aileniz için her zaman yer bulurum Doktor bey!

Dr. STOCKMANN — **(Petra paltosunu tutarken)** Güzel. Gel Katrin! Haydi çocuklar!

Bn. STOCKMANN — **(Hafif sesle)** Bak Tomas'cığım, arka kapıdan çıkalım daha iyi.

Dr. STOCKMANN — Hayır Katrin! Arka kapıya hiç gerek yok! **(Sesini yükselterek)** Ayaklarından bu kentin tozunu silmeden önce, bu halk düşmanının sesini duyacaksınız daha! Ben o herkes değilim. Sizi affediyorum da demiyorum. Çünkü ne yaptığınızı bilmiyorsunuz siz!

ASLAKSEN — **(Seslenir)** Bu karşılaştırma hakarettir, Doktor

Stockmann!

BİLLİNG — Allahıma dinime.. Dürüst ahlâklı insanlar olarak bir de bu hakaretleri mi duyacağız?

KABA BİR SES — Tehdit ediyor bir de!

KIŞKIRTICI HAYKIRIŞLAR — Evinin camlarını indirin aşağı! Fiord'a atın! Fiord'un sularına!

BİR ADAM — Borozana asıl, Evensen!

(Borozan sesleri, ıslıklar ve vahşi haykırışlar. Doktor, ailesiyle birlikte çıkışa yürür. Kaptan onlara yolu açar)

KALABALIK — **(Arkalarından uluyarak)** Halk düşmanı! Halk düşmanı! Halk düşmanı!

BİLLİNG — **(Kâğıtlarını ve notlarını toparlarken)** Yoo, allahıma dinime, bu akşam Stockmann'larda rom içmeyi hiç canım istemiyor yani!

(Topluluk dışarı akar. Gürültü dışarıya geçer. Caddede "halk düşmanı!" haykırışları sürerek gider)

BEŞİNCİ PERDE

(Doktor Stockmann'ın çalışma odası. Duvarlarda kitap rafları ve araç dolapları sıra sıra. Arkada koridora açılan kapı. Önde solda oturma odasına bir kapı açılıyor. Sağda iki pencere; camları kırılmış. Odanın ortasında doktorun çalışma masası, kitap ve kâğıtlarla dolu. Oda düzensiz. Öğleden önce)

(Doktor Stockmann, sırtında sabahlığı, ayağında pantuflalar ve kafasında takke ile, iki kat olmuş, bir elinde bir şemsiye, dolapların birinin altında bir şeyler arıyor; sonunda alttan bir taş bulup çıkarır)

Dr. STOCKMANN — **(Açık duran kapıdan oturma odasına seslenerek)** Katrin, işte buradan da bir tane çıktı.

Bn. STOCKMANN — **(Yandan)** Ooo, daha çok bulursun, çok.

Dr. STOCKMANN — **(O taşı da masada yığılmış öteki taşların yanına koyar)** Bunları kutsal hazine gibi saklayacağım. Eilif'le Morten bunlara baka baka büyüsünler. İyice büyüdüklerinde de onlara bu taşları miras bırakacağım. Şu şey -hay allah, nevdi onun adı be- (gene bir dolabın altını karıştırırken) neyse işte şu bizim inci-,camcıya gitmedi mi hâlâ?

Bn. STOCKMANN — **(Girerek)** Gitti; ama camcı, "bugün gelip gelemeyeceğimi bilemem", demiş.

Dr. STOCKMANN — Cesaret edemedi, bak görüyor musun?

Bn. STOCKMANN — Evet, Randine de camcının ahalîden korkup gelmeye çekindiğini söylüyor. **(Yan tarafa seslenir)** Ne var Randine? Ha evet. **(Oturma odasına geçer, döner)** Sana bir mektup var Tomas.

Dr. STOCKMANN — Ver bakayım **(açar, okur)**; işte!

Bn. STOCKMANN — Sana kim mektup yazmış ki?

Dr. STOCKMANN — Ev sahibi. Evden çıkarıyor bizi.

Bn. STOCKMANN — Sahi mi? Ne kadar iyi insandı oysa.

Dr. STOCKMANN — **(Mektuba bakarak)** Ama mecbur olmuş,

öyle yazıyor. Hiç istemiyormuş, ama mecbur olmuş -ahalî yüzünden-; kamuoyunu gözetmek zorundaymış, onlara mecburmuş, belli etkili kişilere ters düşemezmiş..

Bn. STOCKMANN — İyi işte, gör Tomas.

Dr. STOCKMANN — Evet görüyorum elbette; ödlekler bunlar, hepsi birlikte ödlek bunların. Bizde herkes herkesi gözetmekten hiç bir şeyi göze alamıyor. **(Mektubu masaya fırlatır)** Neyse, artık bizim için önemi de kalmadı ya zaten. Çekip gidiyoruz nasıl olsa, yeni dünyaya.

Bn. STOCKMANN — Sahi Tomas, iyice düşünüp taşındın mı bunu?

Dr. STOCKMANN — Yok burada mı kalacağım yani? Bana halk düşmanı dedikleri, beni teşhir direğine bağlayıp evimin camlarını şangır şungur indirdikleri bir yerde? Şuraya bak şuraya Katrin, güzelim siyah pantalonumu ne biçim yırttılar!

Bn. STOCKMANN — Ayy Tomas, en iyi pantolnundu, tüh!

Dr. STOCKMANN — Eee, demek ki, gerçeğin ve özgürlüğün kavgasını vermek üzere dışarı çıkarken en iyi pantolonunu giymeyeceksin. Neyse canım, asıl üzüldüğüm bu da değil; pantalon en nihayet örülüp onarılır. Ama [20] beni hırpalamaya cüret etmeleri yok mu, işte bunu bir türlü hazmedemiyorum!

Bn. STOCKMANN — Orası öyle, burada sana yaptıkları gerçekten de utanç verici; ama yani bu yüzden hemen başka ülkelere göçetmemiz şart mı?

Dr. STOCKMANN — Bu takımın her yerde böyle küstah olmadığını mı düşünüyorsun? Yok yok Katrin, üç aşağı beş yukarı yer yerde böyledir. Amaan boşver; bırak havlasın köpekler; asıl belâ bu değil. Asıl belâ, bizim ülkemizin her yerinde tüm insanların tek bir tarafın köleleri oluşu. Tabii, herhalde hür batıda da pek farklı değildir bu durum; orada da aynı sıkı çoğunluk, aynı liberal kamuoyu ve benzeri rezillikler egemen. Ama işte, tümüyle koşullar biraz daha hoşgörülü, yani biliyor musun, insanı bir kerede öldürüverirler orada, ama hiç değilse buradaki gibi ağır ağır gırtlağına basıp boğmazlar herhalde; özgür bir varlığı bizdeki gibi cendereye sokup sıkıştırmazlar. Hem icabında orada bir köşeye de çekilebilirsin düpedüz. **(Gezinerek)** Ah, şöyle ucuz bir tabii orman veya bir güney adası satılan bir yer bilsem!

Bn. STOCKMANN — Peki ya çocuklar, Tomas?

Dr. STOCKMANN — **(Duraklar)** İyi de Katrin, yani bizim oğlanların böyle bir ortamda yetişmeleri seni daha mı çok memnun ederdi ha? Daha dün akşam kendin demedin mi; buradaki ahalinin bir yarısı hepten aklını peynir etmekle yemiş; öteki yarısıysa, yiyecek akılları hiç olmadığı için yiyememiş aptallar; diye?

Bn. STOCKMANN — Ah, Tomas, sen hep böyle deyince..

Dr. STOCKMANN — Peki, dediklerim doğru değil mi? Burada bütün kavramlar başaşağı durmuyor mu? Burada hak ve haksızlık çorba gibi karışmamış mı? Ben neye hakikat diyorsam burada hepsi yalan sayılmıyor mu? En harikası da, sürüyle yetişkin liberal beyler, hem kendilerine hem başkalarına, kendilerini özgür düşünceli diye yutturuyorlar yahu! Böylesi görülmüş işitilmiş şey mi Katrin?

Bn. STOCKMANN — Öyle, gerçekten de harika, yalnız..

(Petra, oturma odasından geçerek gelir)

Bn. STOCKMANN — Ne çabuk döndün okuldan?

PETRA — Eh, atılınca çabuk dönülüyor.

Bn. STOCKMANN — Atıldın mı?

Dr. STOCKMANN — Sen de mi?

PETRA — Bayan Busch işime son verdi; ben de hemen ilişki kesip gelmeyi daha uygun buldum.

Dr. STOCKMANN — Çok doğru yapmışsın.

Bn. STOCKMANN — Ama bayan Busch'un bu kadar kötü bir insan olacağı kiminin aklına gelirdi?

PETRA — Yoo anne, bayan Busch hiç de kötü bir insan değil; çok üzülerek yaptı, kesinlikle gördüm bunu. Ama, mecbur olmuş, öyle dedi, mecbur olduğu için benim içime son vermesi gerekmiş.

Dr. STOCKMANN — **(Ellerini oğuşturarak güler)** O da mecbur olduğundan değil mi, o da! Hıh, pek güzel pek..

Bn. STOCKMANN — Eee dün akşamki olaylardan sonra..

PETRA — Yalnız o değil. Haa, bak dinle baba..

Dr. STOCKMANN — Hayrola?

PETRA — Bayan Busch bana en az üç mektup gösterdi, bugün sabah almış.

Dr. STOCKMANN — İmzasız elbette, değil mi?

. PETRA — Evet..

Dr. STOCKMANN — İmzalarını koymayı göze alamıyorlar Katrin, ya!

PETRA — Bu mektupların ikisinde, bize gelip giden bir beyefendinin, dün gece kulüpte ettiği sözler yazılıydı: Benim her konuda aşırı özgür düşüncelerim olduğunu söylemiş o beyefendi.

Dr. STOCKMANN — İnkâr etmedin inşallah.

PETRA — Yoo, inkâr eder miyim? Kaldı ki kendi aramızda konuşurken bayan Busch'un da oldukça özgür düşünceleri var. Ama benim özgür düşünceli olduğum ortaya yayılınca beni yanında tutmayı gözü yemedi.

Bn. STOCKMANN — İşe bak sen. Bize gelip giden biri ha? Gör işte Tomas, konukseverliğinin ve kim olursa olsun aldırmayışının ödülü bu işte.

Dr. STOCKMANN — Böyle bir çirkefin içinde daha fazla yaşanmaz artık. Haydi tez elden toparlanalım Katrin. Buradan ne kadar erken kurtulursak o kadar iyidir.

Bn. STOCKMANN — Sss, dışarıda biri var galiba. Petra bir baksana.

PETRA — **(Koridor kapısını açar)** Aaa, siz misiniz kaptan Horster; buyrun buyrun, şöyle buyrun!

HORSTER — Merhaba. Sizde ne var ne yok diye bir uğradım.

Dr. STOCKMANN — **(Kaptanın elini sıkar)** Sağolun; gerçekten çok iyisiniz.

Bn. STOCKMANN — Ah, dün de buraya gelişimize yardım ettiğiniz için minnettarız size kaptan.

PETRA — Peki siz sonra eve yalnız nasıl dönebildiniz?

HORSTER — Sorun değil canım, oldukça kuvvetliyimdir. Hem ne demişler: Havlayan köpek ısırmaz.

Dr. STOCKMANN — Sahi, bu zavallı korkaklık da çok ilginç değil mi? Gelin bakın size ne göstereceğim. İşte, bunlar bize atılan taşlar. Bakın allahaşkına. Bütün bu yığmın içinde hepsi hepsi iki tanecik doğru dürüst taş var. Ötekiler tarla keseği neredeyse. Bir de saatlerce dışarıda durup uludular, tehditler savurdular, benim kemiklerimi kıracaklarmış da, falan filân. Ama bir şey yapacaklarından değil, hayır, bir şey yapmaya gelince

kimse yanaşmaz bizde.

HORSTER — Böyle oluşu sizin için çok iyi oldu ama bu kez, değil mi Doktor bey?

Dr. STOCKMANN — Kesin, kesin, elbette. Ama gene de kızıyor insan; gün olup ulusal anlamda ciddi bir boğuşma sözkonusu olsa demek ki, bakın görün o zaman kaptan Horster, o zaman bu kamuoyu nasıl tabana kuvvet kaçmayı uygun görecek ve o sıkı çoğunluk nasıl koyun sürüsü gibi kaçışacak demek ki. Bu düşünce öyle canımı sıkıyor ki, yani içimi oyuyor düpedüz. Ama neyse boşverin, hepsi aptalca şeyler. Bana halk düşmanı demediler mi zaten, iyi ben de öyle olayım bari.

Bn. STOCKMANN — Yoo Tomas, hiç de öyle değildin, olmayacaksın da. Hiç bir zaman halk düşmanı olmayacaksın elbette.

Dr. STOCKMANN — Öyle deme Katrin, kötü bir deyim insanın ciğerine iğne gibi işliyor. Hele bu allahın belâsı söz, bunu hiç unutamayacağım, yüreğimin derinine öyle bir çöktü oturdu ki, burgu gibi oyuyor içimi, asit gibi yakıyor. Buna karşı hiç bir şey kâr etmez.

PETRA — Amaan baba; öyle söze gülüp geçmelisin sen.

HORSTER — Doktor bey, size haksızlık yaptıklarını görecekler, görüp anlayacaklar nasıl olsa.

Bn. STOCKMANN — Bu o kadar kesin ki Tomas.

Dr. STOCKMANN — Belki. Belki, ama o zaman da iş işten geçmiş olacak. Gerçi hakettiler tabii, beter olsunlar, göremedikleri pisliğin içinde debelenip dursunlar, dursunlar da bir vatanseveri ülkeden kovduklarına yanıp kıvransınlar. Ne zaman açılıyorsunuz denize kaptan?

HORSTER — Haa, ben de bu nedenle uğramıştım zaten.

Dr. STOCKMANN — Vapurun bir takıntısı mı çıktı?

HORSTER — Yoo, vapur gidiyor, gidiyor da, ben gitmiyorum.

PETRA — Sizin de işinize son verilmedi inşallah!

HORSTER — **(Gülümseyerek)** Verildi.

PETRA — Sizi de attılar ha?

Bn. STOCKMANN — Bak görüyor musun Tomas!

Dr. STOCKMANN — Gerçeğin yanında yeraldınız diye, değil mi? Ah, hiç aklıma gelmedi ki..

HORSTER — Aman, hiç üzüntü yapmayın kendinize lütfen, ben hemen gene bir iş bulurum, dış şirketlerin birinde, hiç so-

run değil.

Dr. STOCKMANN — E yahu bu koskoca armatör, kimseye minneti olmayacak kadar güçlü bir herif değil mi, bu niye..

HORSTER — Aaa, aslında doğru düzgün biridir; Hatta kendine kalsa beni yitirmeyi hiç istemediğini kendi ağzıyla söyledi, ama işte..

Dr. STOCKMANN — Mecbur olmuştur, değil mi? Ha? Tabii.

HORSTER — İşte, bir partiye üye olunca öyle kolay olmuyormuş, diyor.

Dr. STOCKMANN — Bakın, sözün doğrusunu bu açık yürekli adam söylemiş. O et kafalılar.. ([21])

Bn. STOCKMANN — Tomas, lütfen!

PETRA — Bizi hiç değilse eve kadar getirmek zorunda kalmasaydınız bütün bunlar başınıza gelmezdi, değil mi?

HORSTER — Yoo, pişman değilim ki.

PETRA — **(Elini uzatır)** Sağolun!

HORSTER — **(Doktora)** Haa, asıl söylemek istediğim, eğer gerçekten dışarı gitmeye kararlıysanız başka bir vapurdan..

Dr. STOCKMANN — Çok iyi. Önemli olan, şuradan bir uzaklaşalım.

Bn. STOCKMANN — Bir dakika.. Kapıya mı vuruldu?

PETRA — Bu muhakkak Peter amcadır.

Dr. STOCKMANN — Haydaa! **(Seslenir)** Buyrun.

Bn. STOCKMANN — Tomas, canım, lütfen bak söz ver..

(Başkan, koridordan doğru gelir)

BAŞKAN — **(Kapıda)** Aa, misafirin var, rahatsız etm..

Dr. STOCKMANN — Yok yok, buyur içeri.

BAŞKAN — Ama seninle ayrı konuşmak isterdim.

Bn. STOCKMANN — E gerekirse biz yana geçeriz, n'olacak.

HORSTER — Ben de sonra gene uğrarım.

Dr. STOCKMANN — Hayır kaptan, siz kalın n'olur; daha ayrıntılı konuşalım.

HORSTER — Peki kalayım. **(Bn. Stockmann ve Petra ile birlikte oturma odasına geçer)**

(Başkan birşey söylemeksizin pencerelere göz gezdirir)

Dr. STOCKMANN — Bugün bizim burayı pek havadar buluyorsun herhalde değil mi? Şapkanı çıkarsana.

BAŞKAN — İzin varsa. **(Şapkasını çıkarır)** Dün soğuk aldım

galiba, biraz serin geldi bana orası.

Dr. STOCKMANN — Yok canım! Bense pek bir sıcak buldum.

BAŞKAN — Gece olanlara gücüm yetmediği için üzgünüm.

Dr. STOCKMANN — Bana başka ileteceğin bir şey var mı?

BAŞKAN — **(Büyük bir zarf çıkarır)** Resmî bir yazı getirdim, kaplıca yönetiminden.

Dr. STOCKMANN — Benim atılma yazım mı?

BAŞKAN — Derhal işine son verildiğini bildiriyor. **(Mektubu masaya koyar)** Bu noktaya geldiği için üzgünüz. Ama başka türlü yapamazdık, mecbur olduk buna, kamuoyunu dikkate alarak..

Dr. STOCKMANN — Mecbur mu oldunuz? Bu deyim bugün bana hiç yabancı gelmedi nedense..

BAŞKAN — Mesleğini icra etme yönünden hiç bir umuda kapılmamanı dileyecektim. Herhangi bir biçimde serbest doktorluğu hiç düşünemezsin.

Dr. STOCKMANN — Serbest doktorluğun da allah belâsını versin. Ama sen peki nasıl böyle kesin konuşabiliyorsun?

BAŞKAN — Mülk Sahipleri Derneği, ev ev imza dolaştırıyor. Bütün hakkaniyetle düşünen hemşeriler, senin doktorluğuna başvurmamaya davet ediliyorlar. Ve tek bir apartman yönetiminin bile imza etmekten kaçınamayacağını şimdiden kesinlikle söyleyebilirim. Hiç kimse cesaret edemez buna.

Dr. STOCKMANN — Tabii, tabii, kuşkum yok. Evet, başka?

BAŞKAN — Eğer benim tavsiyeme uyarsan, derim ki, bir süre için başka bir yere gitmelisin.

Dr. STOCKMANN — Eh, ben de uzaktan uzağa düşünmüyor değildim doğrusu, şöyle bir seyahate çıkmayı..

BAŞKAN — Pek güzel. Haa, şöyle altı ay falan herşeyi enine boyuna bir düşünme fırsatı bulduktan sonra, görüşlerin olgunlaşıp, birkaç pişmanlık sözüyle hatanı itiraf etmeye karar verecek olursan,..

Dr. STOCKMANN — O zaman belki gene işe alınırım, değil mi?

BAŞKAN — Belki... Hiç de imkân dışı değil bu.

Dr. STOCKMANN — E peki ya kamuoyu? Kamuoyunu gözeterek buna cesaret edemezsiniz herhalde, öyle değil mi?

BAŞKAN — Kamuoyu son derece değişken bir şeydir. Üste-

lik, açık söylemek gerekirse, senden böyle bir yazılı itiraf elde etmenin bizim için önemi de çok büyüktür.

Dr. STOCKMANN — Tabii tabii, böyle birşey için yalanıp durduğunuzu tahmin ediyorum. Ama bu tür alçaklıkları nasıl karşıladığımı sana daha önce söylememiş miydim ben?

BAŞKAN — O zamanlar kendini oldukça iyi bir konumda görüyordun. O zamanlar tüm kentin senin ardından geleceğini düşünebiliyordun.

Dr. STOCKMANN — Oysa şimdi tüm kentin benim karşımda olduğunu sezebiliyorum, değil mi? **(Parlar birden)** Ama, hayır! Hem de şeytan hazretleri haminnesiyle gelip karşıma geçecek olsa da, hayır! Anladın mı, kesinlikle ve hiç bir zaman!

BAŞKAN — İnsanın bakmak zorunda bulunduğu bir ailesi olunca, senin gibi davranmaması gerekir. Böyle yapamazsın Tomas!

Dr. STOCKMANN — Yapamaz mıyım? Dünya yüzünde, özgür bir insanın yapamayacağı bir tek şey vardır, o da nedir biliyor musun?

BAŞKAN — Bilmiyorum.

Dr. STOCKMANN — Bilmezsin tabii. Ama ben söyleyeyim sana. Özgür bir insan alçalamaz, paçavralaşamaz. Kendi kendisinin yüzüne tükürmek durumuna düşecek biçimde davranamaz!

BAŞKAN — Bu söylediğin aslında pek akla yakın geliyor; yalnız, eğer tabii senin bu keçi inadının tek nedeni bu olsaydı.. Oysa gerçekte durum başka..

Dr. STOCKMANN — Ne demek?

BAŞKAN — Çok iyi anlıyorsun beni.. Ama ağabeyin olarak ve aklı başında bir kişi olarak seni uyarmak isterim ki, gereğinde kolayca suya düşüverecek umutlara ve hesaplara kendini fazlaca kaptırma..

Dr. STOCKMANN — Niyetin ne, söylesene şunu sen!

BAŞKAN — Ne yani, deri imalatcısı Kiil'in vasiyetine ilişkin durumlardan hiç haberin olmadığına mı inandırmak istiyorsun beni?

Dr. STOCKMANN — Bildiğim kadarıyla, elinde avucunda olan birazcık mirasını muhtaç durumdaki el zanaatçılarıyla ilgili bir vakfa bırakacakmış. Bundan bana ne?

BAŞKAN — Hıh. Bir kere asla "birazcık" değil. İhtiyar Kiil

oldukça varlıklı biri.

Dr. STOCKMANN — Bunu hiç sezemedim doğrusu.

BAŞKAN — Yok canım, sahi mi? O halde bu hiç de "birazcık" olmayan varlığından, hiç de önemsiz olmayan bir bölümünün senin çocuklarına kalacağını da hiç sezemedin yani ha? Ve bu sermayenin faizlerinin, sizler hayatta olduğunuz sürece sana ve karına düşeceğini de tabii, değil mi? Sana bunlardan hiç söz etmedi mi yani?

Dr. STOCKMANN — Yoo, yemin ederim ki hayır. Tam tersine. Her rastlayışımda olmayacak miktarlarda vergi yüklediklerinden yakınır dururdu. Söylesene sahi, Peter, kesin mi bu?

BAŞKAN — Çok güvenilir bir kaynaktan edindim bu bilgiyi.

Dr. STOCKMANN — E öyleyse, Katrin güvencede, çocuklar da! Aa bunu hemen ona da.. **(Seslenir)** Katrin, Katrin!

BAŞKAN — Dur! **(Tutar)** Şimdilik ona bir şey söyleme!

Bn. STOCKMANN — **(Kapıyı açar)** Ne var?

Dr. STOCKMANN — Ha, hiç hiç, yok bir şey, sen giriver gene içeri.

(Bn. Stockmann kapıyı yeniden kapatır)

Dr. STOCKMANN — **(Heyecanla ileri geri gezinerek)** Güvencedeler. Düşünsene yahu, onların sorunu çözüldü, hepsi birlikte! Yaşam boyu! Ah, güvencede olduklarını bilmek harika bir şey be!

BAŞKAN — Bunu hiç bir şekilde bilemezsin ama. İhtiyar Kiil, vasiyetnamesini her an değiştirebilir çünkü.

Dr. STOCKMANN — Bunu asla yapmayacaktır Peter'ciğim. Üstelik ihtiyar Pörsük, benim sana ve senin muteber dostlarına saldırışımdan da pek keyiflenmiş durumda, tamam mı?

BAŞKAN — **(Kaşlarını kaldırıp gözlerini doktora diker)** Hah, işte bu, birçok şeye ışık tutuyor.

Dr. STOCKMANN — Ne?

BAŞKAN — Demek ki bütün yaptıkların, hesaplı bir manevraydı, ha? Bu, sözümona gerçek adına, kentin yöneticilerine yönelttiğin zorbaca, pervasızca saldırıların hepsi..

Dr. STOCKMANN — Eee, söyle hele söyle..

BAŞKAN — Demek ki bütün bunlar, kin kusan moruk Morten Kiil'in vasiyetnamesini garantiye almak için sözleşilmiş bir karşı hizmetti, değil mi?

Dr. STOCKMANN — **(Neredeyse dili tutulmuşcasına)** Peter, sen varya sen, hayatım boyunca karşılaştığım rezillerin en alçağısın, anladın mı?

BAŞKAN — Aramızda her şey bitti. İşten atılmanın itiraz kapısı kapanmıştır. Çünkü şimdi sana karşı gerekçe var elimizde. **(Çıkar)**

Dr. STOCKMANN — Tuu allah belânı versin! **(Seslenir)** Katrin! Buranın hemen silinmesi gerek, o herif nereye ayak bastıysa, her noktanın. Şu kızı gönder hemen bir kovayla, neydi işte, guguk kuşu mu neyse, o kızı işte, hani her zaman burnunda kara bir leke olan..

Bn. STOCKMANN — **(Oturma odasının kapısında)** Tomas, lütfen, lütfen!

PETRA — **(Aynı anda o da kapıya gelir)** Dedem gelmiş, seninle yalnız görüşmek istiyor; mümkün mü diye soruyor.

Dr. STOCKMANN — Elbette canım. **(Kapıda)** Buyrun kayınpeder, buyrun.

(Morten Kiil içeri girer. Doktor ardından kapıyı kapar)

Dr. STOCKMANN — Eee, ne var ne yok? Oturun hele.

MORTEN KİİL — Oturmayayım. **(Çevresine bakınır)** Ooo Stockmann, sizde bugün manzara pek hoş görünüyor, ha?

Dr. STOCKMANN — Öyle, ya!

MORTEN KİİL — Gerçekten tertemiz olmuş, pek de havadar. Eh, dün sözünü ettiğiniz oksijen bugün sizde pek bol doğrusu. Dolayısıyla çok da temiz bir vicdanınız var bugün elbette.

Dr. STOCKMANN — Var tabii.

MORTEN KİİL — Anlarım, anlarım. **(Göğsüne vurur)** Peki ya benim burada ne var, onu da biliyor musunuz?

Dr. STOCKMANN — Sizin de temiz bir vicdan herhalde, değil mi?

MORTEN KİİL — Pislik, pislik! Ama hayır, benim buradaki çok daha iyi bir iş.

(Cebinden bir cüzdan çıkarır, açar, içinden çıkan kâğıtları gösterir)

Dr. STOCKMANN — **(Şaşkın)** Hisse senetleri, kaplıca tesisleri şirketinin hisse senetleri ha?

MORTEN KİİL — Bugün, yok pahasına satıldı.

Dr. STOCKMANN — Siz de satın aldınız öyle mi?

MORTEN KİİL — Bütün paramın yettiği kadar aldım.

Dr. STOCKMANN — Ama sevgili kayınpederim, tam da kaplıcanın durumu böyle kötüyken?

MORTEN KİİL — Siz akıllı bir hıristiyan gibi davranırsanız, nasıl olsa kaplıca kendini toparlar gene.

Dr. STOCKMANN — E gördüğünüz gibi ben elimden geleni yapıyorum, ama burdakiler çıldırmış!

MORTEN KİİL — Siz dün en kötü pisliğin benim dabakhaneden geldiğini söylemiştiniz, değil mi? Eğer bu doğruysa, dedem ve babam rahmetlik ve dahi ben, burada yıllardır şeytanın kolları olarak dolaşıp şehri pisliğe boğmuş oluyoruz. Böyle bir utanç lekesinin üstümde kalmasına dayanabilir miydim sanıyorsunuz?

Dr. STOCKMANN — Ama başka çareniz yok ki?

MORTEN KİİL — Var, niye olmasın? Ben temiz adıma leke kondurmam. Temiz bir insan olarak yaşayıp temiz ölmek istiyorum.

Dr. STOCKMANN — Peki bunu nasıl başaracaksınız?

MORTEN KİİL — Ben değil, siz yapacaksınız bunu.

Dr. STOCKMANN — Ben mi?

MORTEN KİİL — Bu hisse senetlerini hangi parayla aldım, biliyor musunuz? Hayır bilmiyorsunuz. Öyleyse anlatayım size. Bunlara yatırdığım para, Katrin'e, Petra'ya ve oğlanlara benden miras kalacak olan paraydı. Eh, o kadarcık biraz kenara koyabilmiştim işte, tamam mı?

Dr. STOCKMANN — Ve Katrin'in parasını alıp böyle pis işlere yatırıyorsunuz, öyle mi?

MORTEN KİİL — Evet ya, bütün para şimdi kaplıca tesislerine yatmış durumda. Şimdi gerçekten merak ediyorum Stockmann, bakalım hâlâ o kadar çılgın olabilecek misiniz; yani bakalım hâlâ benim dabakhaneden pislik çıkarıp kaplıca suyuna sızdırmaya devam edebilecek misiniz? Çünkü o zaman bu yaptığınız, Katrin'in, Petra'nın, oğlanların derisini kalıp kalıp yüzmenizle aynı hesaba gelecektir. Eh, iyi bir aile babası da bunu nasıl olsa yapamaz -yani aklını hepten kaçırmamışsa tabii ki.

Dr. STOCKMANN — **(Dolanmaya başlar)** İyi ama, ben çılgınım, tamam mı, çılgınım ben öyleyse.

MORTEN KİİL — Yok yok, karınız, çocuklarınız söz konusu

olunca, çılgın oluvermeniz de öyle kolay olmaz canım.

Dr. STOCKMANN — **(Gelip önünde dikilerek)** Peki koşa koşa gidip bütün o pisliği satın almadan önce niye gelip benimle konuşmadınız öyleyse?

MORTEN KİİL — Bir şey yapılıp bittikten sonra, onun sıkıştırması başkadır, yapayım mı diye sormanmki başka.

Dr. STOCKMANN — **(Huzursuz dolaşarak)** Ah, gerçekten böylesine kesin bilmesem! Ama haklı olduğumdan o kadar eminim ki!

MORTEN KİİL — **(Cüzdanı elinde sallayarak)** Eh, çılgınlığınızda ısrar ederseniz, kısa zaman sonra bunun beş paralık değeri kalmaz. **(Cüzdanı yeniden cebine sokar)**

Dr. STOCKMANN — Allah kahretsin, bilimin elinde bir çare olması gerek herhalde..

MORTEN KİİL — Yani, o hayvancılıkları öldürmek için filân mı, demek istiyorsunuz?

Dr. STOCKMANN — Evet, ya da zararsız hale getirmek üzere..

MORTEN KİİL — Peki meselâ fare zehiri filân deneseniz, nasıl olur?

Dr. STOCKMANN — Hıh, saçma! Ama, herkes bütün bunların benim kuruntum olduğunu iddia etmiyor mu zaten? Ben de işi niye burada kesmeyeyim sanki? Buyrun hadi, ne haliniz varsa görün! Bu alçak köpekler değil miydi bana halk düşmanı diye küfredenler? Hatta neredeyse sırtımdaki elbiseyi parçalayacaklardı!

MORTEN KİİL — Üstelik bütün bu kırılıp indirilen camlar.

Dr. STOCKMANN — E şimdi ayrıca aileye karşı bu görev de üstüne binmiş oluyor! Katrin'le bir konuşmam gerek. Böyle şeylerde o çok daha sağlıklı düşünüyor.

MORTEN KİİL — Ha bakın bu güzel bir fikir; aklı başında bir kadının tavsiyesine uyun yeter.

Dr. STOCKMANN — **(Üstüne yürüyerek)** Nasıl böyle hilebaz olabiliyorsunuz be! Katrin'nin parasıyla kumar oynayıp, sonra da gelip beni böyle iğrenç bir makasa sokuyorsunuz! Size baktıkça sanki şeytanın kendisi gelip önüme dikilmiş sanıyorum yahu!

MORTEN KİİL — İyisi mi ben gidivereyim öyleyse. Ama bu-

gün saat ikiye kadar açık haber bekliyorum sizden. Evet veya hayır demeniz yeter. Hayır dediniz mi hisse senetleri vakfı boylayacak, hem de hemen bugün, bilesiniz.

Dr. STOCKMANN — Katrin'e ne kalıyor o zaman?

MORTEN KİİL — Bir kırmızı lira bile kalmıyor.

(Antreye giden kapı açılır, dışarıda Hovstad ve Aslaksen görünür)

MORTEN KİİL — Hı hı, şunlara bak şunlara, ikisi birden?

Dr. STOCKMANN — **(Onlara gözünü dikerek)** Yanlış görüyorum herhalde. Buraya ne yüzle geliyorsunuz?

HOVSTAD — Elbette, özgür değil miyiz biz?

ASLAKSEN — Bakın, sizinle halledecek bir işimiz var da..

MORTEN KİİL — **(Kulağına fısıldayarak)** Evet, ya da hayır, en geç saat ikiye kadar, tamam mı..

ASLAKSEN — **(Hovstad'a bir bakış fırlatır)** Aha!

(Morten Kiil çıkar)

Dr. STOCKMANN — Evet, ne istiyorsunuz? Kısa kesin.

HOVSTAD — Dünkü toplantıda gösterdiğimiz tutumdan dolayı bizi suçlamanızı çok iyi anlıyorum..

Dr. STOCKMANN — Tutum mu diyorsunuz siz ona? Ayrıca harika bir tutumdu doğrusu. Ben böylesine, ahlaksızlık diyorum, zavallı bir korkaklık diyorum! Yuh olsun!

HOVSTAD — Ne derseniz deyin, fakat..

Dr. STOCKMANN — Mecburdunuz, değil mi, başka türlü yapamazdınız ha?

HOVSTAD — Bir anlamda evet..

ASLAKSEN — Ama siz de yani neden küçücük bir işaret olsun çakmadınız ki bize, bana veya bay Hovstad'a, bir tek kelimeyle olsun ipucu veremez miydiniz yani?

Dr. STOCKMANN — Ne ipucu?

ASLAKSEN — Ardında yatan şeyin ipucu.

Dr. STOCKMANN — Anlamadım.

ASLAKSEN — **(Pişkince boyun kırarak)** Anlıyorsunuz canım, anlıyorsunuz beni pekâlâ Doktor bey!

HOVSTAD — E daha fazla gizlenecek tarafı da kalmadı ki zaten.

Dr. STOCKMANN — **(Bir ona, bir ötekine bakarak)** Ne oluyor be?

ASLAKSEN — Bakın, sorabilir miyim, muhterem kayınpederiniz şehri dolaşıp kaplıca tesisleri şirketinin bütün hisse senetlerini toplamıyor mu?

Dr. STOCKMANN — Evet, bugün dolaşmış, kaplıcanın hisse senetlerini satın almış. Eee?

ASLAKSEN — Bunu başka birine yaptırsaydınız daha akıllıca olurdu, hani size bu kadar yakın olmayan birine..

HOVSTAD — Hele siz kendiniz hiç ortaya çıkmamalıydınız. Kaplıca tesislerine yönelik saldırının sizden çıktığım hiç kimsenin farketmemesi gerekirdi. Beni araya koymalıydınız Doktor bey.

Dr. STOCKMANN — **(Önüne bakar; sonunda kafasında bir şeylerin aydınlandığı anlaşılır. Sonra yıldırım gibi boşanır)** Gerçekten böyle bir şey düşünülebilir mi? Yapabilir mi insan bu kadarını?

ASLAKSEN — **(Sırıtarak)** Yapabilirmiş demek ki, görüldüğü gibi. Yalnız biliyor musunuz, böyle bir şeyi yaptı mı insan tam yapmalı.

HOVSTAD — Ayrıca da böyle şeyler tek başına yapılmaz; çünkü çok kişiyle çevirildi mi bu iş, tek tek herkese düşen risk azalır.

Dr. STOCKMANN — **(Kendini tutmuştur)** Evet baylar, kısacası, ne istiyorsunuz?

ASLAKSEN — Bunu size en iyisi bay Hovstad..

HOVSTAD — Yok yok Aslaksen, siz buyrun.

ASLAKSEN — Şimdi bakın Doktor bey, madem ki bütün hikâyenin bağlantılarını artık biliyoruz, bu durumda diyoruz ki "Halkın Postası"nı sizin emrinize verebiliriz.

Dr. STOCKMANN — Aa, bir anda bunu göze alıveriyorsunuz, öyle mi, birdenbire? Ya peki kamuoyu? Öfke dalgalarının yükseleceğini düşünmüyor musunuz?

HOVSTAD — O zaman dalgaların üstünden kaymaya bakacağız demek ki.

ASLAKSEN — Ve tabii Doktor bey de, çevik ve ustaca manevralar yapmaya çok dikkat etmeli. Saldırının sonucu alındığı anda..

Dr. STOCKMANN — Yani, kayınpeder hisse senetlerinin tümünü ucuza kapattığı anda, değil mi?

HOVSTAD — Kaplıcanın yönetimini ele geçirme çabanız herhalde ilk planda bilimsel bir ilgiden kaynaklanıyordur..

Dr. STOCKMANN — Elbette, elbette. İhtiyar Pörsük'ün benimle işbirliği yapmasını isteyişim, yalnızca bilime hizmet aşkımdandı. Haa, sonra su şebekesinde bir iki eklenti, birazcık da aşağıda kumsalda sağı solu kazar gibi yapıp, kent bütçesinden tek kuruş harcanmasına gerek kalmaksızın, her şey halledilebilir, olamaz mı sizce de?

HOVSTAD — Bence pekâlâ olabilir; ancak, eğer "Halkın Postası" sizden yanaysa!

ASLAKSEN — Özgür bir toplumda basın bir baskı gücüdür Doktor bey.

Dr. STOCKMANN — Tabii, pek tabii. Ve onun kamuoyu da değil mi? Mülk Sahipleri Derneğini herhalde siz üstlenirsiniz ha, bay Aslaksen?

ASLAKSEN — Hem "Mülk Sahipleri" derneğini, hem de "Temkinliliğin Dostları" derneğini siz tümüyle bana bırakın.

Dr. STOCKMANN — Harika. Yalnız, beyler, böyle açık açık sormak gücüme gidiyor, ama, yani, ne karşılığında?

HOVSTAD — Tabii gönlümüz size karşılıksız hizmet etmeyi isterdi. Ama "Halkın Postası"nın durumu çok kuvvetli değil; gazetemizin kalkınması kolay olmuyor. Öte yandan, kendimizi adamamız gereken büyük politik davalar varken tam da bu sırada gazeteyi bu konuya sokmak bana oldukça ağır gelecektir doğrusu..

Dr. STOCKMANN — Tabii ya, değil mi? Hele sizin gibi halkının dostu olan birisi için bu çok ağır bir darbe olur elbette. **(Birden çok sert bir çıkışla)** Ama ben, ben bir halk düşmanıyım!? **(Odada koşmaya başlar)** Nerde benim bastonum yahu, nereye koydum ben onu?

HOVSTAD — Ne demek oluyor?

ASLAKSEN — Yani sakın şey olmasın..

Dr. STOCKMANN — **(Birden durur)** Sahi, ben bütün o hisse senetlerimden size tek kuruş bile koklatmak istemezsem ne olacak peki? Bizim gibi zenginlerden para kolay çıkmaz, unutmayın bunu, değil mi?

HOVSTAD — E siz de bu hisse senetleriyle ilgili meselenin, hem şöyle, hem de böyle gösterilebileceğini unutmayın, değil

mi?

Dr. STOCKMANN — Ha, sizden beklenir bu tabii, kesinlikle beklenir. Eğer şimdi ben "Halkın Postası"nın kanatları altına girmezsem, bu hisse senetleri davası kuşkusuz çok olumsuz bir ışık altında görünüverecek. Ve herhalde bana savaş açacaksınız ha? Beni köşeye sıkıştıracaksınız, bir köpeğin bir tavşanı boğduğu gibi beni boğmaya çalışacaksınız.

HOVSTAD — Bu böyle konmuş bir kere; her hayvan kendine yem bulmaya bakar.

ASLAKSEN — Ve elbet yemini nerede bulursa oradan beslenmek zorundadır.

Dr. STOCKMANN — O zaman siz de sokakta bir şeyler bulmaya bakın! **(Odada gene koşuşturmaya başlar)** Çünkü şu anda, allahın belâları, üçümüzden hangimizin en kuvvetli hayvan olduğumuz anlaşılacak! **(Nihayet şemsiyesini bulmuştur, sallamaya başlar)** Hah buldum işte!

HOVSTAD — Bize saldırmayı düşünmüyorsunuz inşallah?

ASLAKSEN — Şu şemsiyenize mukayyet olsanıza canım!

Dr. STOCKMANN — Defolun Hovstad mısınız nesiniz, pencereden pencereden, defolun!

HOVSTAD — **(Antrenin kapısında)** Çıldırdınız mı?

Dr. STOCKMANN — Pencereden sayın bay Aslaksen, pencereden, atlayın be! Çabuk, yoksa!

ASLAKSEN — **(Masa çevresince kaçar)** Temkinli olun Doktor bey! Bu halimle dayanamam ben böyle şeye! **(Bağırır)** İmdat! İmdat! İmdat!

(Bn. Stockmann, Petra ve Horster oturma odasından içeri dalarlar)

Bn. STOCKMANN — Aman allah, Tomas, ne oluyor burada?

Dr. STOCKMANN — Atlayacaksınız, dışarı, sokağa, atlayın hadi! **(Şemsiyeyi sallayıp durur)**

HOVSTAD — Savunmasız kişilere fiilî saldırı bu! Kaptan Horster, siz tanıksınız! **(Acele koridordan kaçar)**

ASLAKSEN — **(Çaresiz bir köşeye sıkışmış)** Buranın giriş çıkışını birazcık tanısaydım, hay allah! **(Oturma odasına fırlar)**

Bn. STOCKMANN — **(Doktoru yakalar)** Tomas kendine gel!

Dr. STOCKMANN — **(Şemsiyeyi fırlatır)** Kaçtılar be, elimden kaçtılar bu sefer hergeleler!

Bn. STOCKMANN — Ne istiyorlardı ki senden?

Dr. STOCKMANN — Sonra anlatırım. Önce bitirilecek bir işim var. **(Yazı masasına gider ve bir vizite kartının üstüne bir şey yazar)** Katrin, bak hele, burada ne yazıldığı görünüyor mu?

Bn. STOCKMANN — Büyük harflerle üç tane koca koca "HAYIR". Ne demek bu?

Dr. STOCKMANN — Bunu da sonra söylerim. **(Kartı Petra'ya verir)** Bak Petra, burnu benli kız bu kartı hemen Pörsük'e koşturacak, en hızlı biçimde. Haydi çabuk ol!

(Petra kartla koridordan çıkar)

Dr. STOCKMANN — Off! Bugün şeytanın bütün elçileri beni buldu herhalde. Ama artık kalemimi zehire ve safraya batırıp yazacağım, ucunu bir sivrilteceğim ki, çuvaldız gibi! Ve karşımdakilerin beynini mürekkep hokkası gibi karıştıracağım!

Bn. STOCKMANN — Ama zaten gidiyoruz dışarı Tomas?

(Petra döner)

Dr. STOCKMANN — Evet?

PETRA — Tamam.

Dr. STOCKMANN — İyi. Dışarı mı gidiyoruz dedin? Hayır, gitmiyoruz işte, neredeysek orada kalıyoruz Katrin'ciğim.

PETRA — Kalıyor muyuz?

Bn. STOCKMANN — Burada ha?

Dr. STOCKMANN — Evet burada, bu kentte. Cepheler burada çünkü. Mücadele burada verilecek ve zaferi burada kazanacağım. Şimdi sadece pantolonumun örülmesini bekliyorum, örülür örülmez kente inip bir ev arayacağım. Önümüz kış, başımızı sokacak bir yer gerek.

HORSTER — Benim orada kalabilirsiniz.

Dr. STOCKMANN — Sahi mi?

HORSTER — Elbette, niye olmasın? Yerim geniş, ben de eve zaten çok az uğruyorum.

Bn. STOCKMANN — Bu iyiliğiniz gerçekten heyecan verici, Horster.

PETRA — Sağolun!

Dr. STOCKMANN — **(Elini sıkar)** Çok çok sağolun! Bu sorun çözülmüş oluyor. Öyleyse daha bugünden ciddi ciddi işe başlayabilirim. Burayı bir düzenlemek gerek. Oo, ne çok be Katrin, ne dersin? İyi ki bari zamanım sırf bana kalıyor. Çünkü, ha

sana daha söylemedim değil mi, kaplıca doktorluğundan attılar beni.

Bn. STOCKMANN — **(İç çeker)** Eh, bekliyordum.

Dr. STOCKMANN — Serbest doktorluk olanağımı da elimden almak istiyorlar. Alsınlar bakalım. Fakir fukarayı da elimden alamazlar ya, para ödeyemeyecek durumdaki hastaları.. Eh, bana en çok ihtiyacı olanlar da onlar zaten. Ama bu kentte benim sesim kulaklarından eksik olmayacak işte. Zamanlı zamansız vaazlarımı dinleyecekler, herhangi bir yerde yazılıymış gibi.

Bn. STOCKMANN — Of Tomas'cığım, vaazlarının ne getirdiğini gördün işte.

Dr. STOCKMANN — Komik olma Katrin. Bir kamuoyu ya da sıkı çoğunluk safsatasından kaçayım mı yani? Hayır, asla. Benim istediğim son derece basit ve açık değil mi? Ben buradaki sersemlerin kafalarına dank dank vurup anlatmak istiyorum ki, bizim liberallerimiz, her özgür insanın en tehlikeli düşmanıdır (22). Ve rezil fırsatçılık, her çeşit hak ve tutarlılık kavramını öyle altüst ediyor ki, hayat, sonunda bir hayaletler şamatasına dönüyor. Siz ne dersiniz Kaptan Horster, bunları buradaki insanlara anlatmak mümkün değil midir?

HORSTER — Mümkün olmalı elbet. Ama işte bildiğiniz gibi ben böyle şeylerden pek iyi anlamıyorum.

Dr. STOCKMANN — Peki bakın bir dinleyin (23). Yalnız Hovstad ile Aslaksen'i düşünseniz yeter! Doymak bilmeyen bir kurt gibi kaç koyun ve sığırı yokediyor bunlar dersiniz? Ya da o hayvancıkların öylesine ırzına geçiyor veya sakatlıyorlar ki, bunlardan artık "Mülk Sahipleri" ve "Halkın Postası" abonelerinden başka hiç bir şey çıkmaz oluyor. **(Yarı yarıya yazı masasına oturur)** Katrin bir gelsene, bak şu güneşin pırıltısına, ne güzel içeri yansıyor. Hele şu harika ilkbahar havası, bugün nasıl da odamı doldurmuş.

Bn. STOCKMANN — Evet Tomas, ama sırf güneş ışığı ve ilkbahar havasıyla karın doysaydı..

Dr. STOCKMANN — E haklısın tabii, gene hesap kitapla ve tasarrufla uğraşacaksın, ama başederiz, ederiz. Bu en az sorun. Daha zor olanı, benim eserimi benden sonra sürdürecek kadar gelişkin ve özgür olan kimseyi bilemiyorum.

PETRA — Bunu düşünme baba, gelecek daha senin önünde

duruyor, hem delikanlılar var ya.

(Eilif ile Morten girerler)

Bn. STOCKMANN — Ne o, okul yok mu bugün?

MORTEN — Var, ama teneffüste biz ötekilerle kavga ettik de.

EİLİF — Hiç de değil, onlar bizimle kavga çıkardılar.

MORTEN — Ha, işte o zaman bay Rörlund da dedi ki, siz şu birkaç gün okula gelmeseniz iyi olur, dedi.

Dr. STOCKMANN — **(Elini şaklatır ve masadan atlar)** Buldum, evet evet şimdi buldum! Artık okula gitmenize gerek yok!

OĞLANLAR — Okula gitmeyecek miyiz?

Bn. STOCKMANN — Ama Tomas yani!

Dr. STOCKMAN — Gitmeyeceksiniz, dedim. Ben sizi kendim okutacağım, hem de saçma sapan gereksiz şeylerle kafanızı doldurmayacağım.

MORTEN — Yaşşaa!

Dr. STOCKMANN — Sizleri, özgür insanlar ve tutarlı kişiler olarak yetiştireceğim. Sen de Petra bu işte bana yardım edersin değil mi?

PETRA — Tabii baba, bu konuda bana güvenebilirsin

Dr. STOCKMANN — Okulumuz da, bana halk düşmanı diye küfrettikleri o salon olacak. Ama daha çok olmamız gerek. Başlangıçta en az oniki delikanlı bulunmalı.

Bn. STOCKMANN — Bu kentte o kadarını kesinlikle bulamazsın.

Dr. STOCKMANN — Görürüz bakalım. **(Oğlanlara)** Bir miktar sokak çocuğu tanıdığınız yok mu, hani şöyle düpedüz yoksul mahalle çocukları.

MORTEN — Tabii baba, onlardan bir yığın tanıyorum ben.

Dr. STOCKMANN — Bu iyi. Bir kısmını al gel sen ([24]). Hem onların çok ilginç zihinleri olabilir.

MORTEN — Peki özgür ve tutarlı insanlar olduğumuzda ne yapacağız?

Dr. STOCKMANN — O zaman ülkemizden tüm kurtları kovalayacaksınız.

(Eilif düşünceli bir tavır takınır, Morten havaya zıplar)

Bn. STOCKMANN — Ah Tomas, dileyelim ki tersi olup da o buradaki kurtlar seni avlamasınlar.

Dr. STOCKMANN — Hıh, lâf mı Katrin! Beni avlamak ha? Tam da bu kentin en kuvvetli insanı olduğum şu sırada!

Bn. STOCKMANN — En kuvvetlisi mi? (25)

PETRA — **(Güvenle babasının ellerine sarılarak)** Baba!

NOTLAR

1) Orijinal metinde bu söz: "Ve işsizlik **azalıyor**", biçimindedir.
2) Buradaki sözcüğün, düz çeviri olarak dilimize "ev sahibi" biçiminde çevrilmesi gerektiği düşnülebilir. Ancak dilimizde "ev sahibi" deyimi, bir evin ister "sahip"i olsun, ister "kiracı"sı olsun, o evde "oturanlar" genelinde ve daha çok "misafir" karşıtı bir anlam taşıyabiliyor. Bu ise, oyun içinde çok yanıltıcı olabilir. Çünkü oyun metninde bu sözcük, evlerin yalnızca ve özellikle "mülk" olarak sahipleri anlamındadır ve bu anlam, oyunun toplumsal boyutlarında başlıbaşına bir önem kazanmaktadır. Bu nedenle çeviride, doğrudan o anlam karşılığı olan ve halk dilinde özellikle ev sahipleri için kullanılan "mal sahibi" ya da "mül sahibi" deyimini kullanmayı yeğledim.
3) Metinde bu sözcük "hükûmet" olarak geçiyor. Ancak, hükûmet de bir "resmî makam" olarak algılandığında, resmî makamlar ile hükûmet arasındaki ayrım, oyunda amaçlanan "merkezî"lik soyutlaması yönünde ortaya çıkmayabilir, kaygısıyla, "devlet" terimini kullanmayı düşündüm.
4) Orijinalde bu sözcük, "komutanlar" biçimindedir.
5) Metinde bu söz, "böylesine ilerici bir insan", veya "çok ilerici bir insan", biçimindedir.
6) Orijinal metinde bu sözcük "komutanlık âsâsı" ya da "kumanda âsâsı" biçimindedir.
7) "Kentsoylu" teriminin, "burjuva" kavramını tam karşılamadığı açık. Fakat metindeki "Bürgerschaft" terimi de "Bürgertum" teriminden (yani "burjuvazi" kavramından) daha çok "kentliler" ya da "yurttaşlar" anlamına yaklaştığı için, burada, "burjuvalar" niyetine kullanılmış bir "kentliler" ya da "yurttaşlar" deyimi karşılığı olarak dilimizdeki

en uygun sözcüğün "kentsoylular" olacağını düşündüm. (Gerçi Aslaksen tipinin, "kent" yerine bile hep "şehir" demesi uygun düşüyor, ama burada o dil farkını da karşılayacak bir sözcük bulamadım. Uygulamada, "mülk sahipleri çevresi", demek, en iyi çözüm olabilir.) İleride de böyle ayırtıların önemli olduğu durumlarda hep, düz sözlük karşılıklarından çok, anlamı en iyi karşılayacak sözcükler seçilmeye çalışılmıştır.

8) Burada da not. 7'de belirtilen nedenle, "her katmandan kentsoylular" biçiminde çevirmeyi yeğledim. Ayrıca bknz: Not. 9, 10 ve 15..

9,10) Bu sözler, orijinalde "Bir İşçi" ve "İkinci İşçi"ye söyletilmektedir. Ancak, bir defa bu sözlerde (ve ileride çıkarılmasını önereceğim bir parça içinde yer alan iki sözde de) İbsen'in, işçilere özgü ayrı bir tavır belirtmek gereğini bile özellikle duymamış olduğu görülüyor. Üstelik zaten tüm oyun içinde "işçi"ler, yalnızca bu bölümde ve yalnızca böylesi birkaç sözle, "yan figür" denilebilecek bir ağırlık bile verilmeksizin oyuna sokulmuş durumda. Derinlemesine işlemek istediği kesimleri, karakterleri ve bunlar arasındaki en ince ayırtıları nasıl zengin bir "gerçekçi"likle işlediği yalnız bu oyunun bütününden bile yeterince görülen İbsen gibi büyük bir ustanın, böyle zorla yamanmış gibi kalan birkaç "işçi"yi ve birkaç sözü niçin "eklediği", ancak finaldeki kendi "soyut" görüşleri ile gene kendi eserinin temelindeki derin gerçekçilik arasında yatan çelişki ile açıklanabilmektedir. Kaldı ki, o dönemde kralın oy hakkı verdiği "yurttaşlar"ın zaten yalnızca "vergi mükellefi" olabilen "mülk sahibi" erkeklerden meydana geldiği ve Dr. Stockmann'ın karşısındaki "sıkı çoğunluk"un da bu kesimlerden oluştuğu, gene metnin bütününden anlaşılmaktadır. Buna karşılık İbsen, Dr. Stockmann karakterinin, her şeye karşın ve hattà kendi soyut "yalnızlık" savlarıyla çelişmek pahasına da olsa, gene en azından belli kesimlerle bütünleşmek durumunda bulunduğuna da değinmeden geçememiş. İşte usta İbsen'in gerçekçi "sezgi"siyle gördüğü bu kesimlerin ise, o "sıkı çoğunluk"u meydana getirenlerin tam tersine, örneğin kendi deyişiyle "mülk sahibi olmayan

yoksul sınıflar", "fakir fukara", "para ödeyemiyecek durumdaki hastalar", "mahalle çocukları" vb. ile simgelendiğini görüyoruz ki (3. ve 5. Perdeler), bu da yeterli bir ipucu olabilir kanısındayım. Dolayısıyla bu bölümdeki "Bir İşçi' ve "İkinci İşçi"ye söyletilen iki sözün de öteki kesimlerden "Bir Yurttaş" ve "İkinci Yurttaş"a söyletilmesini öneriyorum. Dahası, sahnelemede "işçi"lerin "toplantı salonu" na ve "oylama"ya bile sokulmayışı da özellikle gösterilebilir.

11) Bu tümce, "**..benim yerime bir baytar gönderseler daha iyi olurmuş diye düşünmek zorunda kaldım.**" biçiminde son buluyor ve ardından "mırıltılar" geliyor.

12) Burada bir metin parçası çıkarılmıştır. İbsen'in "Bir Halk Düşmanı" oyunu, hemen tüm edebiyat bilimi incelemelerinde, eleştirel gerçekçi yazarların kendi soyut görüşlerinin, eserlerinde kendi sergiledikleri gerçeklikle çelişme düzeyinde bile olabildiğinin tipik klasik örneklerinden biri olarak gösterilmektedir. İşte bu ve bundan sonraki "budama" önerileri, bir yandan da söz konusu bilimsel savın somut bir örneklemesi olarak eleştiriye sunulmuş oluyor. (Çağdaş uygulamalarda oyunun çıkarılan parçaları da çoğunlukla bu yöndedir.) Burada çıkarılan parça şöyle:

"Hovstad — Hak her zaman çoğunluktadır.
Billing — Gerçek de öyledir, allahıma dinime!
Dr. Stockmann — Hak, hiç de çoğunlukta değildir, hiç bir zaman değildir. İşte örneğin, düşünen özgür bir insanın mücadele etmesi gereken yürürlükteki yalanlardan biri de budur. Herhangi bir ülkede nüfusun çoğunluğunu kimler teşkil eder, akıllılar mı, aptallar mı? Bütün dünyada aptallığın korkunç bir çoğunluk meydana getirdiği konusunda anlaştığımızı sanıyorum. Oysa, aptalların akıllılar üzerinde egemenlik kurması hiç bir zaman haklılık olamaz, değil mi?"

Böyle parçaların çıkarılmasıyla, oyunun bütünlüğünün bozulması şöyle dursun, tersine, dram olarak çağdaş işleviyle daha bile yüksek bir estetik "tam"lık kazanabileceği düşüncesine bu vesileyle ayrıca dikkat çekmek isterim.

13) Burada: **"Hak her zaman azınlıktadır"** sözü çıkarılmıştır.

14) Burada tümcenin içinden, **"o konumlarda, dünyanın bilinci**

için" parçasının çıkarılması öneriliyor.

15) Burada oldukça uzun bir parça çıkarılmıştır. Çıkarılan parça şöyledir:

"Dr. Stockmann — ..Gerçeğin çoğunluğun tekelinde bulunduğu yalanına karşı devrim yapmaya kararlıyım. Yığınların genellikle arkasından gittiği hakikatler nelerdir, bir düşünsenize! Yıllar yılı eskiyip, dişleri dökülmek üzere olan hakikatlerdir bunlar. Ve beyler, işte bir hakikat böylesine eskimiş durumdaysa, dönüşmek için de en uygun yola girmiş demektir. (Gülüşmeler ve alaylı sesler) Evet, evet, siz inansanız da inanmasanız da bu böyledir: Ne var ki, pek çok hakikat, hiç de dindeki Nuh'un dedesi gibi bin yıl yaşama gücünde değildir, kimse kendini aldatmasın. Normal doğmuş bir hakikat, genellikle, diyelim onyedi veya onsekiz, haydi haydi yirmi yıl yaşar, daha fazlası çok enderdir. Üstelik de bu ömrü tükenmiş hakikatler, son derece sığ bir hale gelmişlerdir. Ama buna rağmen yığın, bunları ancak bu hale geldikten sonra benimseyebilir ve topluma bunları sağlıklı bir manevî besin gibi sunar. Oysa size kanıtlayabilirim ki, böyle bir posanın besin değeri çok azdır artık. Doktor olarak bunu bilmem gerekmez mi zaten? Tüm bu yığınsal hakikatler, bir yıl önceden kalma tuzlu kokmuş konserve et gibidirler. Toplumumuzda her yerde kol gezen ahlaksal iskorbüt hastalığı ve zihin yetmezliği de bu yüzdendir işte.

Aslaksen — Sayın konuşmacı konudan çok uzaklaştılar kanaatindeyim.

Başkan — Ben de sayın oturum başkanının görüşüne katıldığımı belirtmek zorundayım.

Dr. Stockmann — Peter, bakıyorum ki gerçekten aklın ermiyor. Konuyla öylesine sıkı sıkıya bağlı ki bu söylediklerim, ancak bu kadar olabilir. Çünkü tam da şu sırada zaten, yığının, bu allahın belâsı çoğunluğun, düşünceyi zehirlediğinden ve üstünde yaşadığımız zemini kokuşturduğundan söz etmek istiyorum, tamam mı?

Hovstad — Halkın, ancak ve yalnızca güvenilir ve kabul edilmiş hakikatleri yüceltecek kadar aklı başında olan ve hürriyet aşkıyla düşünen büyük çoğunluğu sizce bunları ya-

pıyor, öyle mi?
Dr. Stockmann — Ah sevgili Hovstad'cığım, hele şu güvenilir dediğiniz hakikatlerden hiç söz etmeyiniz. Bugün yığının, kalabalığın yücelttiği hakikatler, ancak çok önceki zamanların öncüleri için güvenilir hakikatlerdi; taa büyük babalarımızın zamanında yani! Ama bugünün öncüleri olan bizler, o hakikatleri bugün artık tanımıyoruz işte! Bence, güvenilir hakikat diye bir şey yoktur, şu bir tek şeyin dışında: Öyle değersiz hakikatlerle beslenen hiç bir toplum sağlıklı kalamaz.
Hovstad — Burada böyle boşluğa konuşmayı bıraksak da, şu bizim beslendiğimiz değersizleşmiş hakikatler nelermiş bir öğrenebilsek, pek eğlenceli olurdu herhalde. (Birçok yönden onaylayıcı sesler)
Dr. Stockmann — Ooo, örneği öyle çok ki! Ama şimdi, bu kabul edilmiş hakikatlerden, yalnız bay Hovstad'ın değil, fakat "Halkın Postası"nın ve tüm abonelerinin beslendikleri bir tekini belirteceğim ki, o da, aşağılık bir yalandan başka bir şey değildir.
Hovstad — Evet, neymiş o?
Dr. Stockmann — Büyük babalarınızdan devralıp da, üstünde hiç kafa yormaksızın aynen yayıp ilettiğiniz bir yanlış öğretidir bu: Bu öğretiye göre, kalabalık, yığın, yani şekilsiz sürü, sanki halkın gerçek çekirdeğiymiş gibi, hatta halkın kendisiymiş gibi ileri sürülmektedir. Bu bilgisiz ve işlenmemiş halk yoldaşlarımızın, bu sayın bay herkes'in, kabul etme ve reddetmede, yönlendirme ve yönetmede, düşünsel olarak gelişkin birey ile, yani kişilik ile aynı haklara sahip olmasını savunan öğretidir bu.
Billing — Allahıma dinime eğer şimdi..
Hovstad — (Aynı anda bağırarak) Vatandaşlar, işitin!
Bozuk Sesler — Haydaaa. Ne yani, biz halk değil miyiz? Yalnızca kıranta beylerin mi yönetme hakkı olacak?
Bir İşçi — Böyle konuşan bir adam dışarı atılmalı be!
Başka Birileri — Havaya uçurun!"

Burada metin ayrıca, "Bir İşçi" dedikten sonra, ardından "Bir Yurttaş" ("Ein Bürger") diye ayırmakla, "Bürger" sözcüğünün "her kesimden yurttaş" anlamına değil, "burjuva"

anlamına daha yakın kullanıldığı da bir kez daha açığa çıkmaktadır. Bu ise, not. 7 ve 8'deki yorumla o sözcüğün en azından "kentsoylu" biçiminde çevrilmesini ve "Yurttaş" derken de burjuva kesimlerden olarak algılanması gereğini doğruluyor.

16) Burada da oldukça uzun bir parçanın çıkarılmasını öneriyorum. Çünkü hele, bu parça, oyunun tüm gerçekçiliğini altüst edecek ve çağımızda İbsen'in de korkunç derecede yanlış ve hatta tam ters anlaşılmasına neden olabilecek bir çelişki taşımakta. Dünyadaki kimi uygulamalarda oyunun böyle yerlerinin çıkarılmayıp eleştirel tavırla oynanarak çözülebilmesi denenmişse de, eleştiriler bunun başarılamadığını göstermektedir. Oysa çıkarılarak yapılan uygulamaların başarılı örnekleri çoktur. Parça şöyle:
"Dr. Stockmann — ..Çünkü şimdi, doğa bilimlerinden giderek hepinize şunu kanıtlayacağım ki, "Halkın Postası" sizlerin, yani sıradan adamın, yani yığının, halkın gerçek çekirdeği olduğunu anlatıp durmakla, gerçekte sizleri burnunuzdan tutup utanmazca sürüklemektedir. Oysa bu, uydurulmuş bir gazete yalanından başka bir şey değildir. Sıradan adam, *halkın* onu işleyerek insan yaratacağı bir *ham*maddedir çünkü. (Mırıltı, gülüşmeler, huzursuzluk) Bütün öteki canlı türlerinde de durum aynı değil midir? Hayvanlarda da türün gelişkin örnekleri ile ilkel sürü arasında ne kadar büyük fark vardır değil mi? En genelde köy tavuğunu ele alalım. O zavallı tüy yığınında ne kadar besin değeri bulunabilir ki? Kemiğinin üstünde ne kadarcık et vardır? Nasıl yumurta verir? Birazcık doğru dürüst bir leylek bile neredeyse onun yaptığını yapabilir. Oysa bir de yüksek gelişkin yumurta tavuğu cinsiyle, soy bir Fasan kalitesiyle veya bir Trut cinsiyle karşılaştırın, aradaki farkı görürsünüz elbette. Yahut o kadar iç içe olduğumuz köpekleri düşünün. En sıradan bir köpeği göz önüne getirin, yani diyelim, ortalıkta sürünüp duran, yolları pisleyen tüyü bozuk cılız sokak köpeklerini.. Buna karşılık seviyeli bir evde kuşaklar boyu gelişmiş, iyi beslenmiş ve uyumlu seslere, müziğe kulağı alışmış cins bir köpeği düşünün. Bu köpekteki beynin, zavallı sokak köpeğinin beynine oranla çok başka

bir gelişkinlik düzeyinde olduğuna inanmıyor musunuz? İnanın ki böyledir. (Gürültü ve eğlenceli gülüşler)
Bir Yurttaş — (Bağırır) Bizi bir de köpek yerine mi koymak istiyorsunuz?
İkinci — Biz hayvan değiliz Doktor bey!
Dr. Stockmann — Elbette ki değilsiniz! Hem hayvanız desek de ne var ki bunda sevgili ihtiyar dostum? Biz hep bir arada, son derece iyi hayvanlarız hepimiz. Ama işte, cins hayvan olarak aramızda hiç de o kadar çok sayıda bulunmaz. Gerçekten insanlarda da, cins köpekler ile sokak köpekleri arasındaki fark çok büyüktür. Garip olan şu ki, yalnız dört ayaklı hayvanlar söz konusu olduğu sürece, yazı işleri müdürü bay Hovstad da benimle aynı fikirdedir.
Hovstad — Evet, o kendi başına bir konu.
Dr. Stockmann — Pek tabii. Ama o bilimsel yasanın genellenişini iki ayaklılara uyguladığım anda, bay Hovstad birden yüz çeviriyor. Kendi düşünce gücünü sonuna kadar sürdürme ve kendi fikrine sahip olma cesaretini gösteremiyor. Buna karşılık, "Halkın Postası"nda, bu bilimsel öğretiyi tepe taklak ederek, köy tavuğu ile sokak köpeği, işletmecilikte kendi türlerinin tam üstün örnekleridir, demeyi yeğliyor. Ama işte, yığından olmak bir kişinin iliklerine işlemişse ve zihinsel gelişme yolunda kendini yükseltmemişse hep böyle olur zaten."

İbsen'in bu parçada dile gelen "soyut" görüşleri ile, finalde Dr. Stockmann'ın, yapayalnız kalınca sıfırdan kavgaya girmek için "en az oniki delikanlı bulmalı" diyerek "sokak çocukları"ndan işe başlama durumuna gelmesi "gerçeği" arasındaki çelişkiye burada dikkat çekmekte yarar var. Parça şöyle sürüyor:

"Hovstad — Ben herhangi bir ayrıcalı üstünlük iddiası gütmüyorum. Basit köylülükten geldim ve derinlemesine halk kökenli olmakla da, burada aşağılanan yığının bir üyesi olmakla da övünüyorum.
Birçok İşçi — Yaşasın! Yaşa Hovstad!
Dr. Stockmann — Beyler, sözünü ettiğim yığınsal tür yalnızca toplumun alt katmanları için söz konusu değil ki. Her kesim içinde bol bol var bizde bunlar, toplumun en üst

ucuna kadar! Dönüp de şu tantanalı sayın Haşkan Hazretlerinize bakıvermeniz yeter! Ağabeyim Peter, tam da yığın-adam için hakiki bir tipik örnektir.
(Gülüşmeler ve pıksırmalar)
Başkan — Böyle kişisel imalarda bulunulmasını protesto ediyorum.
Dr. Stockmann — (Duymamış gibi) Üstelik, o da benim gibi, Pomeranya'lı bir korsan çocuğu olduğu için değil, ikimiz de oralarda bir ücra yerden geldiğimiz için de değil; evet bizim kökenimiz budur, doğru,..
Başkan — Saçma bir söylenti. Tartışmalıdır.
Dr. Stockmann — ..Fakat ağabeyim, yalnızca üstlerinin düşündüğünü düşünüp, yalnızca üstlerinin görüşlerini benimseyen bir tip olduğu için! İşte böyle yapan kişi, yığından bir kişidir. Ve işte bu nedenledir ki, benim muhterem ağabeyim Peter, aslında fena halde gelişmemiş biridir ve düşünsel özgürlükten de böylesine yoksundur.
Başkan — Sayın oturum başkanı!"
Görüldüğü gibi belli nedenlerle "budama" yapmak -bunu yaparken, olabildiğince salt budama yoluyla sonuca ulaşmaya çalışmak-, oyunun bağlantıları gereği, metindeki kimi çok gerekli ve istenen öğeleri de birlikte götürebiliyor. Bunun çözümü, daha fazla değiştirmeyi göze alarak budamayı azaltmaktan geçmektedir. Ben, olabilen en az değişiklikle bir budama önerisi sunmaya çalıştım. Ancak öneri, metnin orijinali ile birlikte verildiği için, daha fazla değişiklikle çok daha ilginç ve tutarlı dramaturji çalışmaları izleyeceğimizi umabiliriz.

17) Orijinal metinde bu söz, **"..yıkmayı tercih ederdim!"** şeklinde bitiyor.

18) Metinde bu sözden bir bölüm çıkarılarak yerine "..Gürültü ve bağrışma)" konmuştur. Çıkarılan bölüm şöyledir: **"..henüz bu başarılmış olmaz! Yerle bir edilmeli diyorum işte!"**

19) Sözün bitimi metinde şöyledir: **"Tüm bu ülke batsın isterse o zaman, tüm bu halkın kökü kazınsın isterse o zaman!"**

20) Burada şöyle bir söz parçası çıkarılmıştır: **"..şu ayak takımının, kendilerinden biri gibi.."**

21) Bu sözün bütünü metinde şöyledir: **"Bir parti mi, sanki kıy-**

ma makinesi; bütün kafalar o makinede kıyılıp sonunda bütün parti, et kafalardan ibaret kalıyor".

22) Bu söz içinden şu parçanın çıkarılması önerilmiştir: **"Parti programları yeni ve yaşam dolu her hakikatin boğazını sıkmaktadır".**

23) Bu sözün de buradaki şu parçası çıkarılmıştır: **"Öncelikle parti kabile reislerinin kökü kazınmalı. Çünkü öyle bir kodaman, doymak bilmeyen bir kurt gibidir. Sırf yaşayabilmek için bile her yıl şu ya da bu kadar körpe dana yutmak zorundadır".** Bunun yerine, ilerideki bağlantı için, "yeter!" sözcüğünden sonraki, "Doymak bilmeyen bir kurt gibi" parçası eklenmiştir. Bu parça metinde yoktur.

24) Orijinal metinde burada şu tümce vardır: **"Önce sokak köpekleriyle denemek istiyorum".** Bu tümcenin çıkarılış gerekçesi için özellikle not. 16'ya bakınız.

25) Burada metinden şöyle bir parça çıkarılmıştır, çıkarılış gerekçesi için özellikle not. 12'ye bakınız:

"Bn. Stockmann — ..Şimdi mi?

Dr. Stockmann — Hatta şu sırada bütün dünyadaki en kuvvetli insan olduğumu iddia edecek kadar cüretliyim.

Morten — Harika!

Dr. Stockmann — (Sesini düşürerek) Şşşt! Hiç kimseye söylemeyin ama, yeni bir keşif yaptım.

Bn. Stockmann — Gene mi?

Dr. Stockmann — Tabii ya. (Hepsini çevresine toplar ve gizlice söyler) Bakın, mesele şu: Bu dünyada en kuvvetli insan, tam tamına tek başına olan insandır.

Bn. Stockmann — (Gülümseyip kafasını sallayarak) Amaaan Tomas!"

"Mariana Pineda" (1927), Lorca'nın ilk oyunudur. (Yazar bu oyununu, "büyük oyuncu Margarita Xirgu'ya" adadığını belirtiyor.) Oyun, Almanca çevirisinden dilimize aktarılmış ve olayın 1831 İspanya'sında geçtiğine ilişkin tarih notu da o çevirideki nottan alınmıştır. Öte yandan, dünya sahnelerinde sürekli uygulanarak yeni çağdaş boyutlar ve yorumlar kazanan "Mariana Pineda" oyununda, Pineda rolü için bile yorum ağırlığı, -belki metinde özellikle çelişkili konmuş göründüğü için- Don Pedro'nun yazgısı üzerine yoğunlaşmakta. Bu nedenle çevirinin yayınlanışında da bu ilginç soruna, oyunun günümüz izleyicisine tüm derinlikleriyle yansımasını sağlama açısından eğilinmiş ve özellikle uygulamaya dönük olarak, çevirinin yanında bu yönde yorum önerileri de sunulmaya çalışılmıştır. Öneriler, metinle birlikte notlar içinde dile getirilmiştir.

Y. O.

F. G. Lorca

MARİANA PİNEDA

HALKSAL ROMANS. ÜÇ TABLO

Çeviren :
Yılmaz ONAY

KİŞİLER

MARİANA PİNEDA. İSABEL LA CLAVELA. DONA ANGUSTİAS. AMPARO. LUCİA. SOR CARMEN BORJA. BİRİNCİ RAHİBE ADAYI. İKİNCİ RAHİBE ADAYI. BİRİNCİ RAHİBE. İKİNCİ RAHİBEİ MARİANA'NIN KÜÇÜK KIZI. MARİANA'NIN KÜÇÜK OĞLU.

DON PEDRO DE SOTOMAYOR. FERNANDO. PEDROSA. ALEGRİTO. BİRİNCİ, İKİNCİ, ÜÇÜNCÜ, DÖRDÜNCÜ İSYANCILAR. GAZ LÂMBALI KADIN. SESLER. RAHİBELER. KIZLAR.

(Olayın Tarihi : 1831 ÇN.)

ÖN OYUN

(Granada'daki Bibarrambla alanının bir görünümüyle birlikte bugün yitip gitmiş Cucharas Arap kemerini sergileyen bir ara perde. Sahne, sarımsı çerçevelenmiş bir eski oyma gibidir. Işık : Mavi, yeşil, sarı, pembe, gök mavisi. Evlerden biri deniz manzaraları ve meyveli çelenklerle boyanmıştır. Ay ışığı. Arkada kızlar şu halk romansını çalgı eşliğinde söylüyorlar :)

KORO — Ah! Ne acılı günüdür bu, Granada'nın
Kanlı yaş döker gözünden, ak taşlar bile
Görür ki idam edilmiş Marianita
Ele vermedi kimseyi, satmadı diye.
Marianita kapanmış odasına da
Bir bayrak işlermiş kaygı içinde.
Özgürlüğün bayrağını kendi eliyle
İşlediğini görürse ya zalim Pedrosa!

(Uzaklaşarak)

Ah! Ne acılı günüdür bu, Granada'nın,
Çalar çanlar acı acı, çalar kim için?

(Bir kadın, elinde gazlâmbasıyla pencerelerin birinden dışarı sarkarak seslenir. Koro susar)

KADIN — Kız! Sana diyorum, duymuyor musun?

KIZ — **(Uzaktan)** Geliyorum, geliyorum peki!

(Kemerin altından bir kız çocuğu geçerek gelir. 1850'lerin üslûbunda giyinmiştir. Şarkıyı sürdürür)

KIZ — Zambak gibi bir zambaktı kırdılar orda
Gül misali bir çiçekti ezdiler onu
Zambak gibi bir zambaktı kırdılar orda
Ama tahtı gönlümüzde, yaşıyor ruhu.

(Çocuk ağır ağır eve girer .Koronun sesi uzaktan duyulur)

KORO — Ah! Ne acılı günüdür bu, Granada'nın
Kanlı yaş döker gözünden, ak taşlar bile.

(Perde ağır ağır açılır)

BİRİNCİ TABLO

(Mariana'nın evi. Beyaz duvarlar. Arkada koyu renk boyalı küçük balkonlar. Masada sarı ayvalarla dolu bir cam meyve tabağı. Tüm tavanda da ayva hevenkleri asılıdır. Konsol üstünde koca koca gül dalları. Bir sonbahar ikindisidir. Mariana'nın manevî annesi Dona Angustias, kara giysilerle girer, yüzü soğuk fakat anne yumuşaklığındadır. İsabel la Clavela, otuzyedi yaşında, hoppaca giyinmiştir)

CLAVELA — **(Girer)** peki ya bizim Mariana?
DONA ANGUSTİAS — **(Oturur, bir kitap okurken)**
İşliyor da işliyor, ağır akıllı.
Anahtar deliğinden baktım da demincek,
kırmızı iplik akıp gidiyordu parmaklarında,
havada bıçakla çizilmiş çizgiler gibi.
CLAVELA — Korkuyorum!
DONA ANGUSTİAS — Söyleme sakın kimseye
CLAVELA — **(Kaygılı)** Ya bir de öğrenirlerse?
DONA ANGUSTİAS — Granada'da kimsenin bir şeyden
haberi olmaz.
CLAVELA — Niye işliyor ki bu bayrağı acaba?
DONA ANGUSTİAS — Özgürlüğün dostları için,
görevimi yapıyorum demişti bana. **(Üstüne basa basa)**
En başta da Pedro için besbelli.
Kendini tehlikeye atıyor, o dostlar uğruna.
(Acılı bir yüzle)
Aklıma bile getirmek istemiyorum.
CLAVELA — Hani eskiler gibi düşünsem, derdim ki,
Şeytan girmiştir içine.
DONA ANGUSTİAS — Hayır, sevda!
CLAVELA — Olabilir mi?

DONA ANGUSTİAS — Neden olmasın?
(Şiirsel)

Gülümseyişinin bile rengi uçtu nerdeyse,
kuytu köşelerde solan çiçekler gibi.
Hiç karışmamalıydı böyle işlere,
sokakta olup bitenden ona ne?
Ve işliyor işte. - Küçük kızına elbise işliyor sanki,
gelecek için. Kralımız kötüyse kötü,
ne yapalım yani! Bir kadın böyle işlere girmemeli?

CLAVELA — Bu gece hiç kırpmadı gözünü.

DONA ANGUSTİAS — Yaşamıyor ki! Dün akşam üstü..
Biliyorsun işte.
(Şakrak bir çıngırak sesi duyulur)
Yargıcın kızları geldi! Ağzından tek kllime kaçırma sakın!
(Clavela hızla çıkar. Dona Angustias sağdaki kapıya gidip seslenir)
Marian can, buraya gelsene!
Bekleyenler var seni!
(Sorgu yargıcının kızları yüksek sesle gülerek içeri dalarlar. Çok geniş ve fırfırlı eteklikleri, eşarpları, her bir şakakta kırmızı bir karanfil ve modaya göre yapılmış saçları vardır. Lucia, kumral-sarışın, Amparo ise koyu yanık tenlidir, derin bakışlı gözleri vardır, çok hareketlidir ve çok hızlı konuşmaktadır. Dona Angustias kollarını açarak onlara gider, öpmek üzere yaklaşır)
Ah, Campillo'nun çift güzelleri,
şenlendirdiler evimizi!

AMPARO — **(Dona Angustias'ı öperken Clavela'ya)**
Eee, karanfil hanım,
Karanfil bey nasıllar acaba?

CLAVELA — **(Daha fazla sataşılmasından kaçınır gibi, tiksintiyle)** Zıpır! **(Çıkar)**

LUCİA — **(Uyararak)** Amparo! **(Dona Angustias'ı öper)**

AMPARO — Ne var yani?
Kokmayan karanfili
Kesip atarlar saksıdan!

LUCİA — Bu kardeşim böyle işte bayan Angustias,

ne yaparsınız?
DONA ANGUSTİAS — **(Gülümseyerek)** Seviyor muzipliği!
AMPARO — Sevgili ablam,
yalnızca romanlar okurken,
ve doldururken filesine
kuşları, gülleri ve öyküleri,
kastanyetlerle dansetmeyi severim ben,
Jeres'in Jaleo şarkısını söyleyerek,
Vito, sorongo, ole!
Ve istediğim hep böyle, şarkı söylemek,
tanrı izin verirse,
bütün istediğim bu, Senyora!
DONA ANGUSTİAS — **(Gülümseyerek)** Nasıl da çocuk gibi!
(Amparo bir ayvayı alır, dişleyiverir)
LUCİA — **(Kızgın)** Kendine gel!
AMPARO — **(Ayvanın mayhoş suyu dişlerinin arasında)**
Ne güzel!
(Ekşisinden yüzünü buruşturup başını sallar)
DONA ANGUSTİAS — **(Elleriyle yüzünü kapatır)**
Ay, bakamıyorum!
LUCİA — **(Biraz sıkılmış)** Hiç utanmıyorsun da, değil mi?
AMPARO — Marianita niye gelmedi sahi?
Kapısını vuracağım.
(Koşar, Mariana'nın kapısını vurur)
Mariana, canım benim, gelsene!
LUCİA — Kusura bakmayın, bu böyle işte.
DONA ANGUSTİAS — **(Sevecen)** Rahat bırak kızı!
(Kapı açılır, Mariana çıkar, açık leylâk rengi giyinmiş, dalgalı saçları bir tarakla tutturulmuş, kulağının ardında büyük bir gül. Yalnızca sol elinde bir elmas yüzük vardır. Kaygılı olduğu bellidir ve konuşma sırasında daha da huzursuzlandığı görülecektir. İki kız hemen onu karşılarlar)
AMPARO — **(Mariana'yı öper)**
Niye bu kadar geç çıktın?
MARİANA — **(İnce)** Ah, çocuklar!
LUCİA — Marianita!
AMPARO — Bir öpücük daha!

LUCİA — Bana da!.
MARİANA — Ne tatlısınız! **(Dona Angustias'a)** Hiç mektup
gelmedi mi bana?
DONA ANGUSTİAS — Hayır, hiç. **(Düşünceli düşünceli kalır)**
AMPARO — **(Mariana'yı okşarayarak)** Nasıl da güzelsin,
nasıl da gençsin hep!
MARİANA — **(Acı bir gülümsemeyle)** Otuzumu geçtim bile
Amparo!
AMPARO — Daha onbeşinde gibisin oysa!
(Geniş bir kanepeye otururlar, Mariana'yı ortalarına alırlar. Dona Angustias kitabını alır, bu arada bir konsolu düzenler)
MARİANA — **(Hep bir melankoli içinde)** Ah, Amparo!
Dul bir kadınım ben, hem de iki çocukla!
LUCİA — Çocuklar nasıl, iyiler mi?
MARİANA — Şimdi okuldan gelirler,
Avludadırlar bile belki.
DONA ANGUSTİAS — Ben bir bakayım sahi,
fıskiyenin suyunu sıçratmasınlar birbirlerine.
Şimdilik hoşçakalın çocuklar!
LUCİA — Görüşmek üzere Senyora!
(Dona Angustias çıkar)
MARİANA — Ağabeyin Ferdinand nasıl?
LUCİA — Geleceğini söyledi, mavi elbsesini giyinirken,
gelir sizi alırım dedi,
sana da bir merhaba demek istiyormuş zaten. **(Güler)**
Her şeyine, her şeyine hayran senin.
İstiyor ki biz de senin gibi giyinelim.
Daha dün..
AMPARO — **(Konuşmadan duramıyordur, araya girer)**
Dün dedi ki, **(Lucia ciddîleşir)**
Senin gözlerinde.. Ne dediydi sahi?
LUCİA — İzin versen de konuşsam?
AMPARO — Tamam,
buldum işte: Dedi ki, gözlerinde senin
kuş cıvıltıları uçuşuyormuş, sonu gelmeksizin.
(Mariana'nın alnını tutup gözlerine bakarak)
Mersin dallarının gölgesinde ürperen

derin suların tanrısal titreyişi varmış
hep ürperen - ; ya da şöyle :
İçinde bir gümüş balığın
kırmızı düşlerle taklalar attığı
balıklarla dolu bir sürahide
dolunayın titreyişi varmış, senin gözlerinde.

LUCİA — **(Mariana'nın omuzuna dokunarak)** Bak hele! İkinciyi de buracıkta uydurdu kendisi. **(Güler)**

AMPARO — Nedenmiş Lucia, söyledi işte, söyledi!

MARİANA — Küçük kızlar gibi oturup benimle
böyle neşe içinde konuşmanız,
öyle hoşuma gidiyor ki!
Aynı sevinci duymalı besbelli,
o koskoca ayçiçeği de; gün ağarırken
gökyüzünün görkemli güneşi
gecenin kabzası üstünden uzatıp başını,
onun yaprak yaprak açılışını, gördüğünde!

(Kızların ellerini elleri arasına alır)

Aynı sevinci duymalı! Güneşi ellerinde uyuttuğunu hisseden
ve ışıklarını okşarken, hiç bir zaman
gecenin ve soğuğun, evini sarmıyacağına
inanan, o yoksul ihtiyar kadın
nasıl bir sevinç duyarsa işte öyle!

LUCİA — Çok üzgün görünüyorsun!

AMPARO — Sahi, neyin var senin?

MARİANA — **(Yerinden fırlar)** Söyle Clavela! Geldi mi?

CLAVELA — **(Üzgün)** Henüz hiç gelen olmadı..! **(Sahneyi boydan boya yürüyerek çıkar)**

LUCİA — Konuğun mu var, biz gidelim.

AMPARO — Varsa söyle, hemen gideriz biz.

MARİANA — **(Sinirli)** Aaa, kızdırmayın beni çocuklar!

AMPARO — Ronda nasıldı diye sormadın bile?

MARİANA — Sahi sen oraya gitmiştin değil mi?
Eee, güzel miydi?

AMPARO — Bir harikaydı! Bütün gün dansettim.

(Mariana huzursuzdur, tedirgin gözleri sürekli kapıdadır ve hiç başka bir şeye dikkatini veremez)

LUCİA — **(Ciddi)** Amparo, biz gidelim!

MARİANA — **(Huzursuzluğu sahne dışında bir şeyle ilgilidir)**
Hayır, anlat, anlat! Senin o taptaze
gülüşüne nasıl ihtiyacım var bilsen,
nasıl ihtiyacım var senin
o genç, o taşkın zindeliğine!
Benim ruhumun rengi, elbisem gibi soluk şimdi.
(Hâlâ ayaktadır)
AMPARO — Bu söylediklerin, içini titretiyor insanın
Marianilla!
LUCİA — Bir romanı getireyim, ister misin, sana?
AMPARO — Hayır, ona soylu Ronda'nın Arenasını getir!
(Gülerler. Amparo kalkar, Mariana'ya gider)
Hadi otur ama artık!
MARİANA — **(Oturur, Amparo'yu öper. Kabullenmiş)**
Boğa güreşine mi gittin Ronda'da?
LUCİA — Tabii ya!
AMPARO — Hem de en büyük boğa güreşiydi,
eski Ronda'da gelmiş geçmiş en görkemlisi.
Beş tane siyah mı siyah boğa,
yeşilli siyahlı işaretleri var.
Hep seni düşündüm, o hüzünlü
o üzgün arkadaşım Marianita
şimdi burada yanımda olsa, dedim.
Tantanayla önce kızlar çıktı
renk renk arabalar içinde,
yuvarlak süslü yelpazeleri vardı
pırıl pırıl işlenmiş desenlerle bezeli.
Sonra Ronda'lı delikanlılar
kaşağılanmış atlarıyla tur attılar,
gri şapkalarını indirmişler
kaşlarına kadar. Arena'yı dolduranlar
(Yaylalılar, Cala'lılar) siyahlı beyazlı
kırılıyorlar gülmekten, onlar gibi döne döne.
Derken, büyük Cayetano çıktı
boz renkli kumlara basarak,
üstünde elma kırmızısı
gümüş ipekten işlemeli giysisi,
ve herkesin arasından öne geldi.

siyah boğalara yöneldi .
Siyah boğalar ki hepsini
biz İspanya'da yetiştirmişiz.
İşte Cayetano böyle gelince
tunç renkli o akşamüstü
daha da tunçlaştı sanki.
Ah bir görecektiniz hepiniz
ayakları üstünde dikilişini onun,
kapa'sıyla, muleta'sıyla heykel gibi!
Yıldızlarla savaşıyor derdiniz,
Pepe-Hillo'dan da güzel!
Ve öldürdü beş boğanın beşini,
yeşil siyah işaretli beş boğa
ve beş kan çiçeği açtırdı kılıcının ucunda.
Bütün akşamüstü, bütün arena
baştan başa sallandı, sarsıldı,
dağlardan esen güzel kokular
kan kokusuyla sarmaş dolaş oldu.
Ve hep seni düşündüm Marianita,
o üzgün, o hüzünlü arkadaşım benim,
şimdi yanımda olsaydı keşke dedim!

MARİANA — **(Kıpırtılı. Doğrulur)**
Hep seveceğim seni, hep,
senin beni sevdiğin gibi!

LUCİA — **(Doğrulur)**
Ama artık gidelim biz, yoksa
bu baş toreadoru daha fazla dinlersen
kurtulamazsın boğa döğüşünden.

AMPARO — Söylesene ama, şimdi daha iyi değil misin yani?
Senin boynun, bu güzel, bu güzelim boynun
(boynunu öper)
böyle eğik, böyle mahzun
durmak için yaratılmadı ki!

LUCİA — **(Pencerede)**
Parapanda üstünde bulutlar,
bir yağmur geliyor ki, allah göstermesin..

AMPARO — Bu kış, sular gibi akacak besbelli,

oysa, sular gibi pırıldamıyorum ben, yazık!
LUCİA — Şımarık!
AMPARO — Hoşçakal Mariana!
MARİANA — Güle güle çocuklar, güle güle! **(Öpüşürler)**
LUCİA — Kavuş gene mutluluğuna!
MARİANA — Geç oldu. Clavela gelsin mi sizinle?
AMPARO — Sağol, gerek yok. Yakında görüşelim!
LUCİA — Sen kalkma sakın!
MARİANA — Görüşmek üzere!

(İki kız çıkarlar. Mariana hızla sahneyi geçer, büyük altın saate bakar. Bu saat, zamanın ve yüzyılın tüm seçilmiş şiirini düşleyen o altın saat türlerindendir. Sonra pencereye yaslanır ve camdan akşamüstünün son ışıklarını izler)

Bir küçük kuş olsaydı akşam.
Ve ben, sayısız sert oklarımı
büyük kuşun üstüne yağdırsaydım ki,
gelsin kapatsın kanatlarıyla akşamı,
çevirsin geceye! Gözkapaklarımın üstünde,
kalan son bir saatin ağırlığı.
Doğamayan akşam yıldızının derdi
gelip boğazıma düğümlenmiş sanki.
Çoktan ışımış olmalıydı yıldızlar
penceremden içeri ve ağır ağır
gecenin boşalttığı sokaklarda
adımlar, duyulmaya başlamalıydı.
Aydınlık niye böyle güçlükle
terkediyor Granada'yı!
Selvilere takılıp kalıyor ille
ya da suların altında gizli.
Şu gece bir türlü gelmiyecek mi?!

(Ürküntüyle)

Ey, korkulu olduğu kadar,
heyecanla beklediğim, düşlediğim gece,
uzaklardan yaralıyorsun yeterince
uzun mu uzun hançerinle beni!

FERNANDO — **(Kapıda görünür)** İyi akşamlar.
MARİANA — **(Sıçrar)** Kim? **(Toparlanır)** Fernando!

FERNANDO — Çok mu korkuttum?
MARİANA — Beklemiyordum da!
(Kendini toplar) Sesten irkildim.
FERNANDO — Gitti mi kardeşlerim?
MARİANA — Evet, az önce. Senin almaya geleceğini
unuttular besbelli.
(Fernando, günün modasına uygun ve son derece şık giyinmiş. Bakışı ve konuşması içtenliklidir. Yaşı onsekiz. Sesi kimi zaman titrer ve çoğu kez de sıkılgan bir ton alır)
FERNANDO — Rahatsız etmiyorum ya?
MARİANA — Hayır, otur. **(Otururlar)**
FERNANDO — **(Şiirli)** Yanında olunca ne kadar mutluyum bilsen!
Bu meyve kokularının güzelliğinde.. **(Soluk alır)**
Duvarlar boydan boya resimli,
ustaca çizilmiş tekneler, çelenkler..
MARİANA — Sokak çok hareketli mi?
FERNANDO — **(Gülümser)** Niçin sordun?
MARİANA — **(Şaşırır)** Hiç, öyle sordum işte.
FERNANDO — Ortaklık oldukça hareketli de..
MARANA — Sahi mi?
FERNANDO — Bibarrambla alanından geçtim. Orada
ikili üçlü toplanmış gruplar. Kapa'larına
sarınıp akşam serinine durmuşlar.
Bugünkü olayı konuşuyorlardı hepsi.
MARİANA — **(Merakla)** Hangi olayı?
FERNANDO — Hangi olay olacak,
şu şey işte..
MARİANA — Gizli hümanist mezhep dedikleri hikâyeler mi?
FERNANDO — Yok canım, bir tutuklu ([1]).. adı..
(Mariana kendinden geçmiş gibidir)
neyse, gelmedi aklıma şimdi.
Bir liberal işte. Ama
son derece önemli bir tutukluymuş haa!
Mahkemenin gözaltı zindanından kaçmış!
(Mariana'nın durumunu farkeder) Ne oldu sana?
MARİANA — Tanrı yardımcısı olsun, ne diyeyim.
Peşine düşmüşler midir acaba?

FERNANDO — Ben gelmeden önce, birlikler
Genil ırmağına ve köprülere doğru
koşturuyorlardı aramak için. Alpujarra yolunda
kıstırırlar belki. Acı, çok acı!
MARİANA — Off, tanrım!
FERNANDO — Bu özgürlükçüler, böyle şeyleri
nasıl göze alırlar bilmem ki! Olacak iş değil,
tutuklu, bir aziz gibi kaybolmuş birden.
Ama Pedrosa bırakmaz peşini,
yapışır gırtlağına.. Çünkü Pedrosa,
neresinden sıkılacağını bilir damarın.
Tanırsın değil mi.. o çakalı?
MARİANA — Granada'ya geldiğinden bu yana.
FERNANDO — **(Gülümser)** Müthiş bir dost ha, Marianita?
MARİANA — İğrenç. Ama tanıdım bir kere.
Sevecen davranıyor üstelik,
evime uğruyor arasıra.
Engel olamam ki, ne çare,
kim kapatabilir kapısını ona?
FERNANDO — Dikkatli ol! İhtiyar bir alçak o!
MARİANA — Dehşet veriyor bana.
FERNANDO — Öyle câni bir görevli ki! (2)
MARİANA — Yüzünü görmeye bile dayanamıyorum!
FERNANDO — Çok mu korkutuyor seni?
MARİANA — Hem nasıl! Dün, akşama doğru
Zecatin'den geçiyordum.
Kutsal Anna Kilisesinden çıkmıştım, sessiz, sakin,
bir anda baktım Pedrosa, yaklaşıyor bana;
bir grup çingene kadınla yürümekte,
iki muhafızı da ardında.
Ne havalar! Bir de susuyor ki!
Titrediğimi farketti besbelli.
(Sahnede tatlı bir günbatımı ışığı)
FERNANDO — Kral onu bizim buraya, Granada'ya,
boşuna seçip göndermedi.
MARİANA — **(Doğrulur)** Gece oldu. Clavela, ışık getir!
FERNANDO — İspanya'nın bütün ırmakları artık,

ırmak değil, birer esaret zinciri,
sudan yapılmış uzun, upuzun,
birer zincir oldu İspanya'nın ırmakları.
MARİANA — Ama işte bu yüzden de insan,
daha dik, daha yüksekte tutmalı başını,
öyle değil mi?
CLAVELA — **(Ayaklı iki şamdanla gelir)**
Getirdim senyora, ışıklar hazır.
MARİANA — **(Benzi uçuk, bekleyiş içinde)** Şöyle yerleştir!
(Kapı hızla vurulur)
CLAVELA — Dış kapı vuruluyor! **(Şamdanları koyar)**
FERNANDO — **(Mariana'yı kendinden geçmiş görünce)**
Titriyorsun, Mariana! Neden?
MARİANA — **(Clavela'ya, kısık sesle)**
Aç çabuk, hadi koş, açsana!
(Clavela dışarı koşar. Mariana kapının dibinde gergin bekler. Fernando öylece duruyor)
FERNANDO — Rahatsız ediyorsam eğer,
çok üzülürüm.. Mariana, söylesene, neyin var?
MARİANA — **(Son derece gergin ve korku içinde)**
Bekleyince insan, saniyeler,
dayanılmaz olur, uzadıkça uzar.
FERNANDO — Gitmem gerekiyorsa? **(Huzursuz)**
MARİANA — Bir atlı fırladı gitti.
Uzaklaşıyor. Duyuyor musun sen de?
FERNANDO — Vega'ya doğru, dörtnala!
MARİANA — İşte dış kapıyı kapıyor Clavela.
Kapadı bile.
FERNANDO — Kim olabilir ki acaba?
MARİANA — **(Şaşkın. Çok derinden bir korkuya kapılmış)**
Bilmiyorum. Bilmesem daha iyi!
CLAVELA — **(Girer)** Senyora, mektup!
(Mariana merakla mektubu alır)
FERNANDO — **(Kenardan)** Ne mektubu?
CLAVELA — Yüzü gözü kapalı bir atlı
-ödüm koptu!- o getirdi bunu,
verdi bana, sonra hemen çevirdi atını,

sürdü gitti dönemecin karanlıklarına.

FERNANDO — Nal sesleri taa buradan duyuldu.

MARİANA — **(Clavela'ya)** Konuştun mu onunla?

CLAVELA — Ne ben ona, ne o bana,
bir şeycik demedik. Böyle durumlarda susmak
hepsinden iyi.

(Fernando korkuyla şapkasını düzeltirken huzursuzluk içinde bakmaktadır)

MARİANA — **(Elinde mektup)** Off, açmak gelmiyor içimden!
Bu gerçeklerin ortasında düş görmek
olacak iş mi? Ey yücelerin yücesi,
en sevdiğimi yalnız bırakma!

(Mektubu yırtar, açar ve okur)

FERNANDO — **(Clavela'ya, kaygıyla)** Garip, çok şaşırdım.
Elbet bilirsin sen, nesi var?

CLAVELA — Söyledim ya, bilmiyorum.

FERNANDO — Peki sustum. Ama..

CLAVELA — **(Sürdürür)** Zavallı küçük Mariana!

MARİANA — **(Heyecanla)** Işık, Clavela, şamdan getir çabuk!

(Clavela şamdanı hızla yaklaştırır. Fernando yavaş yavaş kapa'sını sırtına alır)

CLAVELA — **(Mariana'ya)** Tanrı yardımcımız olsun
senyora..

FERNANDO — **(Yıkkın ve huzursuz)** İzninle.

MARİANA — **(Kendini toplamaya çalışır)** Gidiyor musun?

FERNANDO — Evet.. Estrella kahvesine.

MARİANA — **(İncelikle ve ricayla)** Aksilik oldu kusura bakma.

FERNANDO — **(Saygılı)** Bir ihtiyacın varsa?

MARİANA — **(Kendini toplar)** Sağol, hayır.
Yalnızca aile içi bir durum,
kendi başıma halletmem gerek elbet.

FERNANDO — Seni mutlu görmek istiyorum ben!
Kardeşlerime söylerim, sana gelirler,
bir kez daha uğramak istiyorlardı zaten.
Böylece belki sana bir yardımım..
Neyse, biraz dinlen bari. İyi günler.

MARİANA — İyi günler.

CLAVELA — Yol göstereyim, önden buyrun.
(Fernando ile Clavela çıkarlar)
MARİANA — **(Boşalır)** Pedro! Pedro'm benim! Sevgilim!
Kimi göndereyim ki ben sana?
Evim acı günlerle sarılmış sımsıkı,
yalnızca yüreğim koşuyor uzaklara.
Çocuklarımı bile unuttum nerdeyse.
Zaman yok, evet, ama kimse de yok işte!
Sevgimin bu ateşine kendim bile şaşıyorum.
Ah, bunu bir de ona söyleyebilsem.. ve anlasa o da!
(Hıçkırıklarla ağlamaya başlar)
Tanrım, açtığın yaraların kan karanfilleriyle
karart geceyi de, göremesin nöbetçiler!
(Birden dikilip saate bakar)
Çare yok! En olmıyacak şey de olsa
göze alacağım işte!
(Kapıya koşar) Fernando!
CLAVELA — **(Dönmüştür)** Çıktı bile.
MARİANA — **(Hemen pencereye koşup bağırır)** Fernando!
CLAVELA — **(Ellerini kavuşturarak)**
Ah Mariana, hasta düştünüz siz!
O özgürlük partisinin bayrağını
işlemeye başlayalı güzel elleriniz,
uçtu gitti yüzünüzdeki nar çiçeği.
MARİANA — **(Kendine hakim olarak)**
Kapıyı aç ve bayrak işleme lâfını bırak şimdi.
CLAVELA — **(Çıkarken)** Hey tanrım, zaman bile değişti zamanla.
Hey tanrım, sen sabır ver.
MARİANA — Topla kendini Mariana,
Titreyen bir zavallılıkla dolu olsa da için,
her şeye karşın kendine hakim olacaksın!
(Fernando kapıda görünür; eldivenli ellerinde yüksek ve şeritli şapkası, Clavela önde, girerler)
FERNANDO — **(İçtenlikle)** Evet, istediğini söyle!
MARİANA — **(Kararlı)** Konuşmak istiyorum seninle.
(Clavela'ya) Sen git istersen.
CLAVELA — **(Kabul edip çıkarken)** Sabah görüşmek üzere.

(Şaşkın çıkar ve Mariana'ya yumuşak ve acılı bir bakışla bakar. Sessizlik)

FERNANDO — Çabuk söyle n'olur.

MARİANA — Arkadaşımsın, değil mi?

FERNANDO — Bunu niçin soruyorsun ki Mariana?

(Mariana bir sandalyeye çöker, seyirciye yan duruyor; Fernando biraz cephe durmaktadır; böylece o dönemin klasik bir tablosunu oluştururlar)

Hep öyle değil miydim yani?

MARİANA — Ama, tam yürekten, ha?

FERNANDO — Elbette, kesin!

MARİANA — İnşallah öyledir.

FERNANDO — **(Elini göğsüne koyar)** Bak Mariana,
konuştuğun bu insan için
açık yüreklilik her şeyden önce gelir.

MARİANA — **(Güvenli)** Biliyorum.

FERNANDO — Evet, öyleyse istediğin?

MARİANA — Ya istediğim, çok çok fazla bir şeyse?
Bu yüzden cesaret edemiyorsam ya?

FERNANDO — Kuşkularınla daha da yaralama n'olur,
senin için yaşayan bir insan yüreğini.

MARİANA — **(Titremektedir)**
Peki Fernando.. şey de olsa..

FERNANDO — **(Merakla)** Evet, nedir?

MARİANA — Belki çok tehlikeli bir şey..

FERNANDO — Yaparım! Senin için olduktan sonra!

MARİANA — Hayır, senden,
bir şey dileyemem, Bu kadarı fazla.
Granada'da söylendiği gibi
çılgın bir kadınım ben galiba!

FERNANDO — **(Yumuşak)** Marianita!

MARİANA — Hayır, olacak iş değil.

FERNANDO — Beni niye çağırdın, onu söyle yeter.

MARİANA — **(Tirajik bir doğruluşla)**
Çünkü burada yalnız başıma
Ölüyorum diye korku sardı içimi.

FERNANDO — Ölüyorsun diye mi?

MARİANA — **(İçten bir çaresizlikle)** Yardım et bana.
Yardım et bana, arkadaş olarak
yardım et, soluk almam için!
FERNANDO — Benim gözlerimin gördüğü yalnızca sensin,
Hiç kuşkun olmasın bundan.
MARİANA — Benim hayatım artık burada değil ki,
dışarılarda, havada, denizde,
hiç istemediğim yerlerde yani.
FERNANDO — Kanımı iste, onu bile veririm mutlulukla,
yeter ki o senin tasanı dindirecek olsun!
MARİANA — Kanını vermen mi, hayır,
kalın zincirlerimi daha da ağırlaştırırdı bu ancak.
(Kararlı bir tutumla mektubu göğsünden çıkarmaya davranır. Fernando kıpır kıpır bir bekleyiş ve merak içinde)
Senin yüreğine güveniyorum.
(Mektubu çıkarır, ama duraksar)
Nedir Granada'nın bu sessizliği?
Balkondan içeri sızan bir bakış
İçten içe bağrımı deliyor sanki!
FERNANDO — **(Şaşırmış)** Neden söz ediyorsun sen?
MARİANA — Gözlüyor işte.
(Doğrulur) Ve tam da güzel boynuma dikmiş gözlerini,
tenimi sarıyor ürpertiyle.
Duyuyor musun sen de, Pedrosa?
(Dikilir)
Fernando, oku şu mektubu,
ağır ağır, anlayarak oku
ve kurtar beni, çünkü artık
fazla yaşar mıyım, bilmiyorum.
(Fernando mektubu alır, açar. Saat ağır ağır sekizi vurmaktadır. Mumlardan yansıyan topaz ve yakut ışıkları mekânda lirik bir titreşim yaratır. Mariana bir o yana bir bu yana giderek tedirginlikle Fernando'yu izliyor. Fernando mektubun başını okur. Yıkıldığı bellidir, fakat ağırbaşlılığını bozmamıştır. Sessizlik. Yalnızca saatın sesi ve Mariana'nın korkusu vardır)
FERNANDO — "Sevgimin ateşi, Marianita!" **(Şaşkınlıkla okur ve anlıyamamış ama üzgün bir bakışla Mariana'ya bakar)**

MARİANA — Okumayı kesme. Çünkü bir yürek
orada yazılanlara mahkûm, bekliyor.

FERNANDO — **(Üzgün fakat kesintisiz okur)** "Sevgimin ateşi Marianita! Ne kadar güçlükle sağladığını bildiğim rahip giysisinin ulaşması sayesinde Santa-Catilina kulesinden kaçmayı ve ölüme mahkûm edilmiş birine yardım için el uzatan rahiplerin arasına karışmayı başardım. Bu gece kaçakçı kılığına girerek mutlaka Valor'a ve Cadiar'a gitmem şart, orada bizim arkadaşlardan haber alacağımı umuyorum. Sende duran o kimlik belgeleri ve bir de kesin güvendiğin birinin Genil bendinin az yukarısında atla beni beklemesi şu anda tek çözüm oldu. O atla ırmaktan aşağı gidip dağlara ulaşabilirim. Yoksa Pedrosa çevremdeki çemberi son kerte daraltıyor, eğer bu gece sıyrılamazsam hiç kurtuluş yok. İhtiyar Don Luis'in evindeyim, ama bunu aileden kimse bilmesin sakın, Beni görmek için de hiç bir girişim yapma, çünkü senin de izlendiğini biliyorum. Hoşçakal Mariana.

Her şey tanrısal olan özgürlük uğruna. Tanrı yardımcımız olacaktır .Hoşçakal Mariana. Kucaklarım, bütün ruhumla. Seni seven, Pedro de Sotomayor.-"

(Çok derinden) Marianita!

MARİANA — **(Hızla, bir elini gözlerinin önünde tutarak)**
Anlıyorum!
Ama sus, sus n'olur Fernando.

FERNANDO — Düşlerimin yolunu tümüyle kapadın.
(Mariana mimikle karşı çıkar) Suçlamıyorum!
Ve şimdi, nefret etmeye başladığım
birinin yardımına gitmek zorunda kalıyorum.
Ben ki, seni en ateşli seven insanım,
taa çocukluğundan beri
ruhumun bütün derinliğiyle,
Don Pedro senin yüreğini çalmadan
çok çok daha önce..
Ama böyle korku ve üzüntüler içinde
kim çevirebilir ki uzattığın eli?
Duygularımı bastıracağım, evet,
ama işkence oluyor, kahrediyor bu beni!

MARİANA — **(Gururla)** Peki. Ben kendim gidiyorum öyleyse!
(Telâşla)
Bir an önce yetişmem gerek ona!
FERNANDO — Ben giderim, senin o çok sevdiğini bulmaya
giderim ben, Genil kıyısında bulurum onu.
MARİANA — **(Gururla, "en sevdiğini" derken Fernando'nun duyduğu eziklik ve üzüntüyü hafifleterek)**
Ne kadar sevdiğimi sana söylemek,
yüzümü kızartmıyor Fernando.
Onun aşkı içimde alev alev,
aydınlatıyor, ışıl ışıl yapıyor her şeyi.
O özgürlüğü seviyor; ben daha da fazla!
Onun söylediği, benim kendi gerçeğim,
acı da olsa bal tatlısı geliyor bana.
Gündüzüm geceyle karışıp kararsa da
benim için hepsi bir.
Ondan gelen ışıkta onun düşüncesi yaşıyor.
Bu sevgiyle işte, gerçekten düpedüz ruhumu
yakıp tutuşturan bu duyguyla,
kavrulmuş çiçekler gibi soluyor rengim.
FERNANDO — Mariana, senin yakınmalarını
dinledim, peki; ya sen
yüreğimin derindeki yarasını
duydun mu hiç, bilir misin o ağrıyı?
MARİANA — **(Halksal)**
Göğsümde açsam da bir cam pencere,
dönsen de bir bakabilsen içeri,
bir kara sevdanın kor ateşinden,
kanlı yaşlar döker içim içime.
FERNANDO — Neyse. Götüreceklerimi ver sen!.
(Mariana hızla bir konsola koşar)
Peki at nerede?
MARİANA — Getirilmiş hazır, bahçede.
Yitirecek zaman yok. Gideceksen eğer, hemen..
FERNANDO — **(Sinirli ve aceleci)** Anında!
(Mariana vesikaları verir) Evet, bu mu?
MARİANA — Hepsi bu.

FERNANDO — **(Ceketinin cebine sokar)** Tamam!
MARİANA — Affet beni Fernando.
Tanrı seninle olsun. Umarım ki,
esirgemez bunu senden.
FERNANDO — **(Doğal, saygın ve incelikli bir tavırla kapasını sırtına alır)**
Ben de öyle ummak isterim.
Gece kapkara. Ay görünmüyor.
Hem görünecek bile olsa,
kıyıda kızıl ağaçlar beni
koyu gölgeleri altında gizler.
Haydi, hoşçakal **(elini öper).**
Ağlamayı da bırak.
Yalnız şu hep aklında olsun ki,
seni benim kadar sevemez kimse.
Gidiyorum, çünkü seni acı çekerken görmeye
dayanamam .Böyle bir görevle atlıyorum ata,
bir yandan da, kendi zavallı yüreğimin
derin duygularını, bastırıyorum kendi elimle.
(Gitmeye davranır)
MARİANA — Nöbetçileri, muhafızları(3) iyi kolla.
FERNANDO — **(Yumuşak bir bakışla döner)**
O yörede kimse olmaz.
Rahatça yaparım yapacağımı.
(Acı ve kinayeli)
Daha fazlasını istiyor musun?
MARİANA — **(Ezik ve kekeliyerek)** Tanrı seni korusun.
FERNANDO — **(Kapıda, şapkasını geçirirken)**
Ruhum tutsak olmuş benim,
korkuyu tanımaz ki artık.
Aşkın tutsağı olmuşum bir kez
ve hep böyle kalacağım.
MARİANA — Yolun açık olsun. **(Şamdanları alır)**
FERNANDO — Sen kal Mariana.
Zaman dediğin çabuk geçer. Don Pedro'dan önce
köprüye varırım herhalde.
Haydi, yarına! **(İkisi de çıkarlar)**

(Sahne bir an boş kalır. Karşı kapıdan Dona Angustias elinde bir şamdanla görünür. Ayvaların yaydığı güzel sonbahar kokusu çevrede egemendir)

DONA ANGUSTİAS — Evlâdım, neredesin? Evlâtçığım!
Aman allah, bir bu eksikti.
Neredeydin?

(Mariana şamdanla girer)

MARİANA — Fernando'yu yolcu ettim.

DONA ANGUSTİAS — Ah bu küçükler, çocuk işte,
Nasıl da oyunlar bulup çıkarırlar?
İyi bir azarla onları e mi!

MARİANA — **(Şamdanları yerleştirir)** Ne oldu ki?

DONA ANGUSTİAS — Ah, Mariana, sizin o bayrak var ya,
senin gizli gizli işlediğin o bayrak hani..

MARİANA — **(Keser, telaşla)** Ne diyorsun sen?

DONA ANGUSTİAS — Yumurcaklar onu
eski dolapta bulmuşlar,
kendilerini ona sarıp
mezar oyunu oynuyorlar .
Bim-bim, bam-bam, tamam: Aman unutma,
sevgili papazımıza ısmarla,
laleler getirsin bizim için, olmaz mı,
bir de menekşe. Haa,
kırmızı bahçe karanfilleri de isteriz!
Küçük piskoposlar geliyor sonra,
"Uri memento"yu mırıldanıyorlar.
Derken: Bir de yumdular ki gözlerini,
öyle ciddi, öyle derinden.
Alt tarafı çocukluk işte ama,
çok dokundu bana bu oyun, çok!
Hele şu senin görkemli bayrak,
korku veriyor, dehşet veriyor artık.

MARİANA — **(Allak bullak olmuş)**
Nasıl da bulmuşlar bayrağı?
Sıkı sıkı saklamıştım oysa.
Kime emanet etsem ki başka? (4)

DONA ANGUSTİAS — Uğursuz zamanlar geliyor. Mariana,

bu eski, yıllanmış evi sardıkça sarıyor.
Çöktüğünü görüyorum sanki.
Erkeksiz bir ev.. ayrıca kimsesiz..
Koskoca bir suskunluğun ortasında!
Ve sen..

MARİANA — **(Karmakarışık ve trajik)** Tanrı korusun!

DONA ANGUSTİAS — Ne yaptığını biliyor musun?
Bu evin duvarlarını
gizli gözcülere kendin çevirdin.

MARİANA — Yüreğimi çılgınlık kaplamış benim,
ne istediğimi bilemez oldum.

DONA ANGUSTİAS — Vazgeç, unut o dostları, Marianita!

MARİANA — **(İçtenlikle)**
Unutmak-hayır! Yapamam!

(Çocukların gülme sesleri işitilir)

DONA ANGUSTİAS — **(Mariana'ya susması için işaret eder)**
Çocuklar..

MARİANA — Gidip bir bakalım.
Nerden akıllarına gelmiş bu oyun?

DONA ANGUSTİAS — Gelmiş işte. Çocuk bunlar.
Onları da düşün biraz, Mariantia!

MARİANA — Doğru doğru, haklısın,
düşünmüyorum, düşünemiyorum galiba! **(Çıkarlar)**

İKİNCİ TABLO

(Mariana'nın evinde kendi odası. Eski litografilerıeki gibi, gri, ak ve fildişi tonlardadır. "Empire" stili beyaz mobilya -bir kanepe, iki koltuk, üç sandalye-. Arkada gri perdeli bir kapı ve yan kapılar. Camlı konsollar. İçlerinde dut rengi ve yeşil ipekten yapma çiçek dalları. Ortada bir forte-piyano. Üstünde kristal şamdan. Oda, Mariana'ya miras kalmış birkaç değerli mobilya dışında yalın ve tekdüzedir. Akşam)

CLAVELA — **(Oturuyor. Sağında ve solunda birer taburede Mariana'nın küçük çocukları, o zamanın şirin çocuk giysileri içinde oturmaktadırlar)**
Yok. Artık bir şey anlatmıyorum size! **(Kalkar)**

OĞLAN — **(Clavela'nın eteğinden tutup çekiştirerek)** Anlat, anlat, daha anlat!

CLAVELA — Çekiştirip durma, elbisemi yırtacaksın.

KIZ — **(O da çekiştirir)** Zaten çok çirkin bir elbise.

CLAVELA — Annenden satın aldım ama.

OĞLAN — **(Güler. Gene Clavela'nın elbisesine yapışıp oturtmaya çalışır)**
Aman Clavelaaa!

CLAVELA — **(İster istemez oturur ve o da gülerek)** Off, ne çocuklarsınız siz!

KIZ — Hadi, hadi, o masalı anlat, hani biliyorsun işte, çingene prensi varmış ya, onu işte..

CLAVELA — Çingene'den de prens mi olurmuş?

KIZ — Niye olmasın?

OĞLAN — Çingene'lerle dolaşmak istemem hiç. Anaları cadı onların.

KIZ — Hiç de bile değil!

CLAVELA — **(Azarlarcasına)** Ama kızım!

KIZ — Ne yani, dün iki Çingene gördüm, gözümle gördüm işte, Puerta Real'de İsa'nın önünde dua ediyorlardı, hem de, hem de, koşumları vardı **(tarif ederek)** böyle bu kadar, hem de, minicik eşekleri vardı, dört tane, tüylü tüylü, böyle bakıyorlardı.. kocaman kocaman gözleri.. kuyruklarını da oynatıyorlardı ne güzel, benim de bir tane olsa..

OĞLAN — **(Bilgiççe)** Bir yerden çalmışlardır muhakkak.

CLAVELA — Belki. Ama belki de çalmamışlardır .Ne bileceksin? **(Çocuklar birbirlerine bakıp sataşarak dil çıkarırlar)** Uslu durun!

OĞLAN — Hani o çevre işleyen kız varmış ya, küçük hikâye, onu anlat öyleyse!

KIZ — Hah! Lucena Kontu varmış.. sonra nasıldı?

OĞLAN — Zeytinlikler varmış.. orada işliyormuş kız işte.. sonra.. **(Hatırlıyormuş gibi)**

CLAVELA — Anlatıyorum peki. Ama bitince doğru yatağa!

OĞLAN — Tamam peki.

KIZ — Olur, söz!

CLAVELA — **(Yavaşça haç çıkarır. Çocuklar da onun gibi yaparlar ve onun ağzının içine bakarak dinlerler)**

Azizeler azizesi
Azize Trinitet
Seyyahlara yol gösterir
Korurmuş denizcileri.
Bir zeytinlik yamacında
Yeşil mi yeşil yamacında..

KIZ — **(Eliyle Clavela'nın ağzını kapatıp kendi sürdürür)**

Oturmuş bir kız bir akşam vakti
bir şey işlermiş.
Ne işlermiş ki acaba?

CLAVELA — **(Kızın hatırlamasına sevinmiştir)**

İğnesiyle som ipekten
Çerçevesi de kristal
Bir bayrak işlermiş meğerse.
Hem de şarkı söylermiş.
Ah anneciğim, o da kim,

Zeytinlikten çıkıp gelen?
OĞLAN — **(Sürdürerek)**
Endülüs'lü bir delikanlı;
Öpmeye de pek meraklı.

(Arkadaki kapı aralığından Mariana girer -eskimiş bir kitap kağıdı gibi soluk sarı bir giysiyle-, romans'ı dinler, bayrak ve ölüm sözleri geçtikçe o da içinden geçenleri belli edecektir)

CLAVELA — Ah güzel kız, ne işlersin,
İşlemeni bırak artık!
Lucena Kontunu, uyku,
Orak gibi biçip geçti!

KIZ — Kız dönmüş de demiş ki :
Gerçek değil söylediğin.
Bana Lucena Kontu emretti,
Kavgada önde taşıyacağı
Bu kırmızı bayrak üstüne
Bu işlemeleri yap, diye.

OĞLAN — Şimdi o Lucena Kontunu,
Dar sokaklardan geçerek
Sırtlarında taşıyorlar
Cordoba'da mezarına.
Mercanlardan tabutu,
Giysisi papaz giysisi.

KIZ — **(Düş gibi)**
Fesleğenler, karanfiller,
Tabutun üstünde serili;
Saka kuşu ağıt söyler,
Cıvıltısı inci gibi.

CLAVELA — **(Duygu dolu)**
Ey Lucena Kontu! Artık hiç
Göremiyecek miyim ben seni?
İşlediğim bu bayrağın
Yok mu artık bir değeri?
Kaldım zeytinlikler içinde,
Bakıp duruyorum öylece,
Yaprakları titreştiren
Ve gelip geçen melteme.

OĞLAN — Elveda güzel kız elveda,
Saz gibi narin ve ince.
Gidiyorum Sevilla'ya,
Serde zabitlik(5) var ya!

CLAVELA — Zeytinliğin yeşil mi yeşil
Yamacında oturur kızcağız,
Ağlar ki göz yaşlarını
Kurutamaz hiç bir mendil!

(Çocuklar çok hoşlanmışlar ve romansa yürekten katılmışlardır)

MARİANA — **(Onlara yaklaşır)** Haydin artık yatmaya.

CLAVELA — **(Doğrulur. Çocukları da kaldırır)**
İşte duydunuz. Tamam mı?

KIZ — **(Mariana'yı öper)**
Bizi sen götür yatağımıza anne!

MARİANA — Benim işim var. Sana bir manto dikeceğim daha.

OĞLAN — Bana da!

CLAVELA — Tabii ya, sana da bir kapa.

MARİANA — Bir de şeritli şapka.
Şeritlerin biri yeşil, biri turuncu. **(Öper)**

CLACELA — Haydin bakalım, yallah!

OĞLAN — **(Geri gelir)** Kocaman, upuzun bir şapka istiyorum, adamlarınki gibi, olur mu?

MARİANA — Tam onlarınki gibi olacak, şeker oğlum benim!

OĞLAN — Sonradan yatağın başına da gel e mi?
Sen olunca çok seviniyorum.
Çok karanlık bu gece. Göremiyorum hiç
bir şeyi. Rüzgâr da çok uğulduyor.

MARİANA — **(Sessizce Clavela'ya)** Çocuklar yatınca kapıya git, olmaz mı?

CLAVELA — Çabucak biter işim. Çocuklar çok yorgun zaten.

MARİANA — Dua ederken de gülmeyin sakın.

CLAVELA — Asla senyora!

MARİANA — **(Kapıda)** Bir ayet Meryem anamız için, iki ilâhî de İsa için okuyun, korusunlar bizi.

KIZ — Aziz Yohannes duasını da okuruz, hem de, hem de, yolcular, gemiciler için yakarışı da okuruz. **(Çıkar. Sessizlik)**

MARİANA — **(Kapıda)** Uyuyun, güzel sakin uykular size.
Ben de göğsümün içinde bir kan gülünün
kendi ateşimle yandığını duyuyorum,
karmakarışık ve delice!
Güzel ve sakin rüyalar size.
Oyunlarınız üstüne, Cartagena parkı üstüne,
tazeliklerle, aydınlıklarla, devlerle, renkli
rüyalar görün. Beşiğiniz olsun
ekşi limonlarla yüklü dallar.
Bana gelince, ben de bilmiyorum. Sanki
uyusam, rüzgârda en ince filizler gibi
kendi rüyalarımın önünde uçuyorum.

DONA ANGUSTİAS — **(Kapıda, Kendi kendine)**
Eski ve saygın bir evde,
bu, ne çılgınlıktır! **(Mariana'ya)**
Konuğun var.

MARİANA — Kim?

DONA ANGUSTİAS — Don Pedro. **(Mariana kapıya koşar)**
Kendine gel kızım! Kocan değil gelen,

MARİANA — Haklısın, her zamanki gibi haklısın.
Ama, elimde değil!

(Don Pedro girdiğinde Mariana kapıdadır. Don Pedro, otuzaltı yaşında, sevimli, ciddî ve güçlü kuvvetlidir. Çok temiz giyinmiş, konuşması yumuşak. Mariana kollarını ona uzatır, elini sıkar. Dona Angustias sıkıntılı ve çekingen bir tavır takınır. Sessizlik)

DON PEDRO — **(Ateşlice)** Mariana sağol, sağol Mariana!

MARİANA — **(Sesi gitmiş gibi)** Görevimi yaptım yalnızca.

(Sahne boyunca şiddetli ve derin bir duygudaşlık ve duygusallık içinde olduğu belli olacaktır)

DON PEDRO — Yürekten teşekkürler Senyora, varolun!

DONA ANGUSTİAS — **(İsteksiz)** Niye ki? İyi geceler!
(Mariana'ya) Çocuklarlayım ben. **(Kendi kendine)** Mariana,
zavallı Mariana! **(Çıkar. Daha o çıkarken de Don Pedro Mariana'ya özlemle sarılır)**

DON PEDRO — Benim için yaptıklarını kim ödeyebilir, neyle?
Kanım bedenimde yeniden dolaşıyorsa,

o kanı bana sen verdin.
Zayıf yüreğini öylesine tehlikelere attın sen.
Nasıl korktum senin yüreğin için, nasıl korktum bilsen.

MARİANA — **(Yaklaşmış ve kendinden geçmiş)**
Ya sen ölseydin, off, Pedro, sen ölseydin,
neye yarardı ki o yüreğim, kanım?
Kuş havasız uçabilir mi, ha, nasıl, söyle!
(Hafif sesle)
Seni nasıl sevdiğimi hiç mi hiç söyleyemedim.
Çünkü yanımda olduğun zaman, uçup gidiyor sözcükler.

DON PEDRO — **(Sevecen bir sesle)**
Nasıl tehlikeler içindesin ve hiç bir zayıflık göstermeksizin,
yapayalnız! Üstelik işkence verici bir kıskaç içinde!
Ah, o seni gözleyen bütün kem gözlerden,
şu yaşadığım hayat ve şu çekilmez sıkıntılarla
çekip kurtarabilseydim seni!
Dağların sensiz nasıl uzun bilsen,
gündüzü ve gecesi!

MARİANA — **(Başını Pedro'nun omuzlarına dayar. Düşte gibi)**
Evet, böyle işte. Bırak soluğun alnıma değsin.
İçimi ezen korkuyu al götür. Ve al götür bu tadın acısını.
Nereye olduğunu bilmeksizin gitmenin korkusu bu
ve dudaklarımı yakan sevginin tadındaki acı.
(Sessizlik. Birden sıçrar. Pedro'nun bileklerini tutar)
Peşinde kimse yok muydu? Buraya girdiğini görmediler mi?

DON PEDRO — Hayır, hiç kimse! **(Oturur)**
Sokak ıssız. Müthiş bir gece var dışarıda.

MARİANA — Korkuyorum..

DON PEDRO — **(Mariana'nın bir elini eline alır)** Gel, aldırma!

MARİANA — **(Oturur)..** Öğrenebilirler, bir ortaya çıkarsa,
kralın uşakları bir bulurlarsa seni,
öldürürler! Sonra?.. **(İçten)** Hayır, ben ölürüm, bil işte :
Ben ölürüm!

DON PEDRO — **(İçten)** Korkma sen, Mariana, can sevgilim,
hayatım benim.
Sen korkma. Gizliyiz biz, gizli. Onun için,
korkma bizden yana.

İşlediğin bayrak, yakında dalga dalga
Granada halkının bağrında geçecek caddelerden!
Özgürlük, herkesin özlediği o şey, toprağa basıp sarsacak
koskoca gümüş tabanlarıyla her yanı -senin için!
Hem diyelim ki Pedrosa..

MARİANA — **(İrkilir)** Sus!

DON PEDRO — ..grubumuzu ortaya çıkardı,
ve öldürdü bizi..

MARİANA — Sözünü bile etme!

DON PEDRO — Özgürlük olmadıktan sonra, insan nedir ki Mariana?
Can sevgilim, nedir ha, söylesene, yüreklerde derinden ışıyan
o güzelliğin ışığı olmadıktan sonra, insan?
Özgür olmadıkça sevgi nasıl yaşanır, söyle!
Nasıl tam verebilirim sana yüreğimi,
o yürek benim olamıyorsa? Korkma sen bizden yana.
Köylerde Pedrosa'larla açık açık alay ettim ben.
Ve böylece de yürüyeceğim, seninle birlikte, zafere kadar
Çünkü sen, sevgini, evini, ellerini
(Mariana'nın parmaklarını öper)
koydun ortaya!

MARİANA — Gene de.. bilmiyorum.. bir şey var!
Seninle olmak olağanüstü! Mutluyum işte,
ama gene de bir huzursuzluk boğuyor beni,
geriyor, karıştırıyor içimi, sanki bir takım adamlar
her perdenin ardında, bizi gözetliyorlar.
Ve sözlerim ıssız caddelerde çınlıyor sanki.

DON PEDRO — Öyle ha? Öldürücü bir acı bu, öldürücü
bir huzursuzluk!
Ve hep uzak bir zamana ertelenen bir soru..
Bitmek bilmeyen o sonbaharda, dağda, neler çektim bilsen!

MARİANA — Anlat hele.. çok büyük müydü tehlike?

DON PEDRO — Tam muhafızların eline düşüyordum ki,
genç bir adam geldi, garip, sessiz,
bir elinde at, bir elinde kimlik, senin gönderdiğin,
işte onlar kurtardı beni, Marianita!

MARİANA — **(Huzursuz. Anımsamamış gibi)** Sonra?

DON PEDRO — **(Sessizlik)** Niye titriyorsun böyle?
MARİANA — **(Gergin)** Anlat hele!
DON PEDRO — Sonra, vurdum Alpujarra dağlarına yukarı,
kurtuldum! Gibraltar'a sığınmaya kalksam,
sarı humma vardı orda, o kurtarıcı bölgeye girmek,
kurtulmak değildi, biliyordum.
Gizlenip bekledim, bekledim, bekledim şansın yardımını,
ve geldi. Zafere, senin yardımınla varmış olacağım,
can sevgili!
Ey özgürlük! Çal bütün kapıları, kanım (6) akacak da olsa,
çal en kısa zamanda!
MARİANA — **(Gözleri ışıldıyarak)**
Benim zaferim, sen yanımdaysan zaferdir ancak.
Gözlerinin içine bakabiliyorsam, sen bakmıyorken bile,
yakınımdaysan eğer, bu yeter; unuturum her şeyi
ve bütün dünyayı severim o zaman.
Kralıyla da hatta, Pedrosa'sıyla bile!
İyisiyle de, kötüsüyle de! Yalnızca aşkıyla yaşayan,
tutsak olmaz zamana;
gün yoktur artık, gece yok. Bir sen, bir de ben!
DON PEDRO — **(Sarılır)** İki pırıldayan ırmak gibi, al al ve suskun
sarsın kolların, sarsın yorgun bedenimi.
MARİANA — **(Pedro'nun başını elleri arasına alarak)**
Seni yitirebilirim, senin hayatını, her an!
O denizcinin sevgilisi gibi,
denizin ortasında sürüklenip duran,
eski bir gemide çılgınca..
Öyle karanlık ki deniz, görüyorum, dipsiz, dalgasız,
ve bekliyorum sanki, seni getirecek kalabalığı, boğulmuşsun..
DON PEDRO — Korkulu şeyler düşünme artık, günü geldi,
yaklaşan güzel gerçeklere
göğsümüzü bağrımızı açmanın, günü yakın,
Düşün, her yanı ak sürüler,
sarı başaklarla dolu bir İspanya,
insanların mutluluk ve sevinçle ekmeğin tadını çıkardığı,
bir İspanya, büyük ve geniş sonsuzluklarımız içinde,

ve ufkun, ve dinginliğin coşkulu duygularıyla,
İspanya! O İspanya ki, eski yaralı yüreğini
toprağa gömmüş, üstüne taş basmakta şimdi:
O yüreği kurtarmak gerek, dişle, tırnakla!

MARİANA — **(İçtenlikle)**
Ve bunu bütün yüreğiyle sizlerden bekleyen
ilk kişiyim ben. Balkon kapılarını ardına kadar
açacağım o gün, güneşin aydınlığına.
Güneş, sarı çiçekleriyle doldursun her köşeyi.
Güvenmek, senin sevgine güvenmek, seni sevmeye güvenmek;
ve şimdi şu saatte olduğu gibi herkesin beni
gözetlemediğine, güvenmek istiyorum! **(Heyecanla)**
Çoktan kararımı vermiştim zaten, hazırım ben!

(Doğrulur)

DON PEDRO — **(Heyecanla ayağa kalkar)**
Hep böyle görmek isterdim seni
Mariana! Şimdi arkadaşlar gelecek
ve senin cesur bakışın güçlendirecek bizi.
Gözlerin de.. pırıl pırıl yanan gözlerin

(aşkla)

ak boynunun üstünde yücelmiş, dolunayın aydınlığı gibi
gözlerin..

(Yağmur boşanır. Fırtına azgınlaşır. Mariana, Don Pedro'ya susması için işaret eder)

CLAVELA — **(Girer)** Senyora dedi ki.. beni istemişsiniz..

(Mariana ile Don Pedro ilgisizmiş gibi davranırlar)

(Don Pedro'ya) Don Pedro!

DON PEDRO — Merhaba.

MARİANA — Gelecekler var. Anlıyorsun değil mi?

CLAVELA — Anlıyorum galiba, senyora.

MARİANA — İşareti de biliyorsun.

CLAVELA — Onu da biliyorum.

MARİANA — Delikten bakıp iyice görmeden
kapıyıcı açma sakın.

CLAVELA — Elbette senyora.

MARİANA — Hiç bir yerde ışık kalmasın,
yalnız iç avluda bir tek lâmba.

Bahçeye bakan pencereleri de kapa.
CLAVELA — Hemen! **(Çıkar)**
MARİANA — Gelecekler kaç kişi?
DON PEDRO — Az. Ama en önemlileri.
MARİANA — Yeni bir şey var mı?
DON PEDRO — Şimdi öğreneceğiz.
Kavgaya giriyor muyuz sonunda,
yoksa.. Belli olacak bu gece.
MARİANA — Sss! **(Don Pedro'ya işaret eder. Rüzgâr ve yağmur sesi)** Geldiler!
DON PEDRO — **(Saatına bakar)** Tam dakikası dakikasına;
böyle olur vatansever dediğin,
böyle kararlı, tutarlı ve kesin!
MARİANA — Tanrı hepimizin yardımcısı olsun.
DON PEDRO — Olacak elbet.
MARİANA — Dönüp yeryüzünün durumuna bakıyorsa,
yardım etmesi gerek!
(Kapıya gider. Büyük perdeyi kaldırır)
Girin baylar, buyrun, girin!
(Geniş kurşunî kapa'lı üç adam girer. Birinin çeneye kadar uzayan favorileri vardır. Mariana ve Don Pedro onları sevecenlikle karşılarlar. Adamlar ellerini uzatır. Mariana ilk isyancının elini sıkar)
Eliniz buz gibi!
1. İSYANCI — Hava bıçak olmuş, kesiyor.
Eldivenleri de unutmuşum. Ama burası iyi.
MARİANA — Sel gibi akıyor yağmur!
3. İSYANCI — Zacatin alanını karşıdan karşıya geçemedim.
(Kapa'larını çıkarıp silkelerler)
2. İSYANCI — **(Melankoli tonuyla)**
Granada'nın binalarına yağmur boşanıyor.
Cam tarlası olmuş Granada.
3. İSYANCI — Darro'nun kafası bozuk gibi.
MARİANA — Gören olmadı ya?
2. İSYANCI — Sokak başına kadar ayrı ayrı geldik.
Kimse görmedi bizi. Sokak karanlık.
1. İSYANCI — Haber var mı? Nedir karar?

DON PEDRO — Bu gece
tanrının izniyle.
MARİANA — Yavaş konuşun.
1. İSYANCI — **(Gülümseyerek)** Neden ki, Mariana?
Herkes yatağında. Mışıl mışıl uyuyor şimdi.
DON PEDRO — Burası kesin güvenlidir, sanıyorum.
3. İSYANCI — Güvenme o kadar. Bilinmez.
Pedrosa sabah akşam gözletiyor beni.
İzlerimi hileyle ne kadar yok etsem de,
pusuda bekliyor sabırla. Hem,
bir şeyler de biliyordur besbelli.
(Bir kısmı oturur. Ötekiler ayakta. Güzel bir tablo oluştururlar)
MARİANA — Dün buradaydı Pedrosa.
(İsyancılar garip garip bakarlar)
Benim ahbabımdır ya kendileri!
Kovamam ki istesem de. Kentimizi bir övdü, bir yüceltti.
Ama öyle dost gibi ve ince ince konuşurken
nasıl bakıyordu gözleri bana.. yani,
her şeyi biliyor sanki..
(vurgulu) öylesine delici bakışlar.. Bütün bir akşamüstü,
gözlerimizin sessiz düellosuyla geçti.
Pedrosa'nın yapmıyacağı şey yoktur:
Ne olursa olsun!
DON PEDRO — Herhalde düşünmez ki..
MARİANA — Pek rahat değilim.
Sizlerden saklamak istemem :
Çok dikkatli davranmamız gerek.
Pencereleri kapayınca her akşam,
camlara dayanıp gözetliyor sanki.
DON PEDRO — **(Saatine bakar)**
Onbiri on geçti. Bu kadar özlemle beklediğimiz arkadaş,
yakınlarda olmalı artık.
3. İSYANCI — Gelir şimdi.
1. İSYANCI — Gelir elbet! Her geçen dakika
bir yüzyıl gibi!
(Clavela, parlak kristal bardaklar, bir şişe kırmızı şarap ve bir de tepsiyle girer. Elindekileri bir şamdan sehpasının üstüne

koyar. Mariana onunla konuşurken)

DON PEDRO — Arkadaşların hepsi tetikte.

1. İSYANCI — Hepsi biliyor. Bir teki bile gedik vermez. Her şey bu gece gelecek habere bağlı.

DON PEDRO — Durum ciddî. Ama iyi kullanırsak her şey iyiye dönecek.

(Clavela çıkar. Mariana perdeyi örter)

Her noktayı ince ince düşünmek gerek.
Halk katılır, hiç kuşku yok.
Endülüs'ün tüm havası, özgürlük isteğiyle dopdolu!
Özgürlük. Bu sözcüğün kokusu
yüreğine işlemiş Endülüs kentlerinin,
eski sarı kulenin tepesinden
zeytinliklerdeki ağaç köklerine kadar.
Malaga kıyılarında insanlar
ayaklanmaya kararlı, kaynıyor için için!
El Palos balıkçıları, en yiğit denizciler,
Nerja'da, Vèles'de kenetleniyorlar. Hepsinin
özleınle beklediği, tek bir işaret, tek bir haber.
Dağ köylerinden kıyılara kadar!..
Ve işte bu yüzden öylesine özgürce ki,
hiç kimse görmemiştir böylesini.
Algeciras desen, gerilmiş yay gibi,
saatin çalmasını bekliyor. Ve, Granada'da :
Saygıdeğer eski kuşak insanlar bile
heyecan verici bir yüreklilikle
hayatlarını koydular bu davaya, sizler gibi.
Sabırsızlıktan, sözleri toparlamayı
beceremiyorum şimdi.

3. İSYANCI — Özgürlük için yürekten savaşanların her biri seninle aynı durumda.

MARİANA — **(Çekinerek)** Sizin ardınızdan gelecekler var herhalde değil mi?

DON PEDRO — **(İnanmış)** Herkes bizimle!

MARİANA — Korkuya karşın ha?

DON PEDRO — **(Kuru)** Elbette!

MARİANA — Kimse

Del Sàlon Parkında rahatça dolaşamıyor da!
Càfe Estrella desen, bomboş.

DON PEDRO — Senin, bizim için işlediğin bayrak önünde,
Mariana, kral Fernando selâm duracak!
Galomarde öfkesinden kudursa bile.

3. İSYANCI — Artık elinden bir şey gelmeyince
özgürlükçü yığınların isteğine uyacak.
Yok eğer terkedilmiş ve yapayalnız kalmayı göze alırsa
ipleri ister bağlar, ister çözer kendi kendine.

MARİANA — Kral Fernando da adamlarının oyuncağı
değil mi sanki?

3. İSYANCI — Nerde kaldı bu?

DON PEDRO — **(Huzursuz)** Bilmem.

3. İSYANCI — Yakalandı mı yoksa?

1. İSYANCI — Sanmam. Karanlık korur onu, yağmur, fırtına.
Çok da dikkatlidir ayrıca..

MARİANA — Geldi bile.

(Kalkarlar. Kapıya yürürler)

DON PEDRO — Nihayet kesin bilgiye ulaşacağız.
İyi haberler getirse bari!

MARİANA — **(Don Pedro'ya içtenlikle)**
Beni düşün Pedro. İyi düşün, tedbirli ol, n'olur!
Az bir şey bile çökertebilir beni!

(Kapıda 4. İsyancı görünür. Güçlü kuvvetli bir zengin köylüdür. O zamanın yerel giysileri vardır sırtında: Yandan ponponlu geniş kenarlı sivri şapka; dirsekte, kol ağızlarında ve yakada renkli kumaş ve örgü süslemeleri olan bir ceket; gümüş düğmeli, deri tozluklu pantolon. Tozlukların birer yanı açıktır, bacaklar görünüyor. Yumuşak yüzlü ve ağır kanlı bir adamdır. Herkes kapıda. Mariana korkusunu gizlemez, kaygılı ve soran bakışlarla bir yeni gelene, bir Don Pedro'ya bakar)

4. İSYANCI — Baylar! Ve Dona Mariana! **(Mariana'nın elini sıkar)**

DON PEDRO — **(Sabırsız)** Haberler nasıl?

4. İSYANCI — Kötü.. Hava gibi..

DON PEDRO — Niye, ne oldu?

1. İSYANCI — **(Sinirli)** İçime doğmuştu sanki!

MARİANA — **(Don Pedro'ya)** Çok mu kaygı verici, ha?
DON PEDRO — Càdiz'dekiler?
4. İSYANCI — Her şey boşuna. Başımızın çaresine bakmamız gerek
Kralın hükûmeti, hepimizi kuşatmış izliyor.
Bu durumda, ayaklanmayı ertelememiz şart.
Yoksa, ölümüne kavga!
DON PEDRO — **(Yıkılmış)**
Ne düşünmeli bilmiyorum. Yaralar açık
kan gidiyor durmadan, bekliyemem artık,
baylar!
3. İSYANCI — **(Kuvvetle)** Don Pedro, beklersek zafer bizim.
Bu durum böyle sürüp gidemez nasıl olsa.
4. İSYANCI — **(Şiddetli)** Ve kimse
anlamsız bir ölüme gönderilemez.
DON PEDRO — **(O da ötekiler gibi yüksek)**
Bu öldürüyor ama beni!
MARİANA — **(Korkulu)** Yavaş konuşun n'olur!
(Bir ileri bir geri dolanıyor)
4. İSYANCI — Bütün İspanya suskun, ama yaşıyor! Mariana,
iyi saklayın bayrağımızı.
MARİANA — Onu ben, Albaicin'de bir kız arkadaşıma
emanet etmiştim. Ama, elim yüreğimde. Burada olsa
gene de daha güvenli olurdu belki.
DON PEDRO — Màlaga'da, öyle mi?
4. İSYANCI — Màlaga'da ha? Felâket! Gonzàles Moreno,
o alçak rezil, orada. Anlatması bile zor geliyor.
(Büyük gerginlik. Mariana, Don Pedro'nun yanına kanepeye çöker, merakla izler)

Bizim kahraman(7) Torrios
alnı temiz ve soylu,
Endülüs halkının onda
kendi benliğini bulduğu
bir yiğit, prensler içinde
bir pırlanta yürekti ki :
Güvenilir Màlaga'nın kumsalında
vurulmuş yatıyor şimdi.

Bir yalana kanıp gitmişti,
inanıp gitmişti, yazık.
Gemileriyle yelken açıp
sevinçle varmıştı kıyıya.
Yazık, alçaklara inanan
soylu yüreklere yazık!
Kumsala ayak bastığı anda
Yakaladı kralın uşakları.
Onların başındaki
Vicomte de la Barthe'nin
elleri kırılsaydı da
Torrios'un yanından eksik etmediği
o kristal kabzalı harika kılıcı
alamaz olsaydı keşke.
Ve işte o günün gecesinde
kurşuna dizdiler onu
bütün yanındakilerle birlikte,
o prensler içinde biricik
o pırlanta yürekli yiğidi!
Ağır kara bulutlar toplanıyor
Mijas üstünde. Ve rüzgâr
çarpıyor kırbaç gibi, denize. Gemiler,
kumsaldan çekilip uzaklaşıyor.
Kürekler suya dalıyor hızla,
açılıyor tüm yelkenler.
Silâh sesleri karışıyor
dalgaların uğultusuna:
Uzanmış yatıyor kumsalda,
üç yarasından üç oluk kan,
o gözüpek yiğitin,
tüm yanındakilerle birlikte.
Ölüm, ölüm oldu da gene
söndüremedi dudağındaki gülümsemeyi.
Gemilerde tayfalar
ağladılar; ve kadınların en güzelleri,
yüreklerinde hüzün, yüzlerinde kara tüllerle
gözyaşı döktüler ardından,

yükseklerde, portakal bahçelerinde.

DON PEDRO — **(Ayağa kalkar)**

Her çeşit belâ beni daha çok kamçılıyor ancak.
Baylar, iş başına - Boyun eğmiyoruz!
Torrios'u öldürdüler öyle mi? Kavgaya çağırmaktır bu beni!

1. İSYANCI — Beni de!

4. İSYANCI — Suşup tetikte durmalı biraz;
başka günler gelecek..

2. İSYANCI — **(Sarsılmış)** ..Ama çok uzak!

DON PEDRO — Gücüm ve hıncım eksilmesin asla!

MARİANA — **(Don Pedro'ya usulca)**

Ben hayatta olduğum sürece!

1. İSYANCI — Kalkabiliriz artık, ha?

3. İSYANCI — Başka yolu yok. Haklısın.

4. İSYANCI — Hepsi bu. Size ileteceklerim, bu kadardı.

1. İSYANCI — İyimser olmak gerek.

MARİANA — Birer bardak şarap içseniz?

4. İSYANCI — Sağolun, içeriz ya! İyi gelir.

1. İSYANCI — Kararımız doğrudur! **(Kalkar birer bardak alırlar)**

MARİANA — **(Şarap doldururken)** Nasıl da yağıyor!

(Yağmur sesi)

3. İSYANCI — Üzgün görünüyor.. Don Pedro?!

4. İSYANCI — Kaygılı.. bizim gibi.

DON PEDRO — Doğru, evet.

Üzülmek için o kadar çok neden var ki!

MARİANA — Her şeye karşın,

ve üzüntülerin, ve kaygıların, inadına: (Kadehini kaldırır)
«Ay uyumakta, ama denizci uyanık, ayakta!»
Böyle derlermiş Akdeniz'li savaşçılar
üç direkli firkateyn güvertelerinde.
Sizler gibi uyanık ve ayakta olmak -Bu yeter işte!

(Düş görür gibi)

«Ay uyumakta, ama denizci uyanık, ayakta!»

DON PEDRO — **(O da kadehini kaldırır)**

Evlerimiz de öyle olmalı işte,
o yelkenli gemiler gibi!

(İçerler. Uzaktan kapı vurulmasına benzer bir ses gelir. Hepsi,

bardakları havada öyle kalakalırlar)

MARİANA — Rüzgâr camları tıkırdatıyor herhalde. **(Vurma sesi)**

DON PEDRO — Mariana! Duyuyor musun, Mariana?

4. İSYANCI — Kim ola ki?

MARİANA — **(Korkuyla)** Tanrım!

DON PEDRO — **(Yumuşak)** Korkma. Bir şey değildir herhalde, göreceksin bak! **(Hepsi kapalarını sırtlamış, huzursuz)**

CLAVELA — **(Girer. Kendinde değil gibidir)** Senyora, senyora,
iki adam, yüzleri örtülü,
ve onlarla birlikte, Pedrosa!

MARİANA — **(Çığlıkla ve içtenlikle)** Kaç Pedro, kaç!
Kaçın hepiniz! Off, tanrım! Haydin, durmayın!

DON PEDRO — Çabuk, kaçın!

(Clavela bardakları alır, ışıkları söndürür)

4. İSYANCI — Mariana'yı yalnız bırakmak olmaz ki!

MARİANA — **(Don Pedro'ya)** Çabuk ol! Çabuk!

DON PEDRO — Nasıl yani?

MARİANA — **(Çılgın gibi)** Sahi. Nasıl?

CLAVELA — Kapıyı vuruyorlar!

MARİANA — **(Aklına gelir)** Koridordaki pencereden.
Atlayıverirsiniz. Zor değil. Çatı alçaktır orada.

2. İSYANCI — Onu böyle bir durumda
nasıl bırakırız?

DON PEDRO — Ya niçin burada olduğumuzu nasıl açıklarız?
Mecburuz besbelli!

MARİANA — Çabuk ol! Hemen, haydi!
Kaç, görünme!

DON PEDRO — **(Acıyla)** Mariana, ah, elveda Mariana!

MARİANA — Dostlar, tanrı korusun sizi!

(Hepsi sağ kapıdan çıkarlar. Clavela sokağa bakan bir balkon kapısının aralığından sokağı gözler. Mariana sağ kapıda)

Ah, Pedro, hepiniz,
dikkat edin kendinize!

(İsyancıların çıktığı kapıyı kapar, perdesini çeker. Dramatik)

Aç kapıyı Clavela!
Bir atın kuyruğuna bağlanmış bir kadınım işte ben!

(Clavela çıkar. Mariana piyanonun başına geçer)

Tanrım, behey gökteki tanrı, acılarını düşünsene biraz, düşün yaralarını, düşün kanayan ellerini!

(Oturur ve «Manuel Garcia»nın 1808'deki «Kaçakçı» şarkısını söyler)

Kaçakçı olmuşum bir kez
Kaçakçılık var serde, vay!
Atarım da satarım da
İşime nasıl gelirse
Ona inat buna minnet
Korkutamaz beni kimse
Vay aman vay!
Vay delikanlılar, vay kızlar!
Alın şu malı elimden
Atım yorgun halim harap
Uykusuzluktan öldüm ben!
Vay aman vay!
Vay geliyor işte jandarma
Burdan ateş, ordan ateş.
Vay güzel atım, can atım
Alın ak çizgili kardeş!
Vay aman vay!
Vay güzel atım, yavaşla
Ölüyorum zaten işte.. vay!
Vay aman!

(Bu şarkıyı Mariana, Pedrosa'nın merdivenden çıkış seslerini işittikçe, hayranlık verici bir duyguyla ve bir çaresizlik içinde söyleyecektir. Arkadaki perde kalkar, Clavela girer, bir elinde üç mumlu bir şamdan, öbür eli göğsünde, yıkık bir yüzü vardır. Ardından, siyah elbisesi ve kapa'sıyla Pedrosa girer. Kuru bir tiptir; son derece kansız bir yüz; şaşılacak kadar sakindir; üstü kapalı bir istihza ile konuşmakta ve çevresini ince ince ama hiç sektirmeksizin tetkik etmektedir. Sevimsizdir, fakat asla karikatürize edilmemelidir. Pedrosa girdiğinde Mariana şarkıyı keser, ayağa kalkar. Sessizlik)

Buyrunuz!

PEDROSA — **(Yaklaşarak)** Benim yüzümden kesmeyin şarkınızı Senyora; yeni başlamıştınız daha.

(Sessizlik)

MARİANA — **(Gülümsemeye çalışır)** Çok sıkıntılı bir gece, biraz şarkıyla teselli bulayım dedim.

(Sessizlik)

PEDROSA — Balkonunuzda ışık görünce,
kısa bir ziyaret için geldim.
Şarkınıza engel oluyorsam
bağışlayın.

MARİANA — Teşekkür ederim.

PEDROSA — Nasıl da yağıyor!

(Sessizlik. Bu sahnede, iki kişinin içten umutsuz bir savaşa girdikleri belli belirsiz susuşlar ve zorunlu anlık kesintiler olacaktır. Bu sahne hiç abartmasız fakat son derece duyarlı ve yalnızca ruhsal devinimin sıçrayışlarını gösteren ince ayrımlar gerektiriyor. Konuşmayla söylenenlerden çok, söylenmeyenler farkedilmeli. Susuş anlarını, aşırı olmayan ince bir yağmur sesi ara ara doldurur)

MARİANA — **(Vurgulu)** Çok geç oldu mu acaba? **(Sessizlik)**

PEDROSA — **(Sabit bakışlarla süzer. O da vurgulu)**
Oldukça!
Mahkemenin saati çoktan onbiri vurdu.

MARİANA — **(Kendini toplar, Pedrosa'ya oturmasını işaret eder)**
Duymamışım.

PEDROSA — Oysa ben sizi taa uzaktan duydum.
Suskun sokaklarda dolaşıyordum,
yağmur iliklerime kadar işlemişti.
Alhambra'nın doruklarından şehre inen
dondurucu soğuğa da göğüs gererek..

MARİANA — **(Vurgulu ve gene kendini toplamış)**
İnsanın ciğerlerini, yüreğini donduran
bu acı soğuk..

PEDROSA — Öyle işte. Ama
zor bir görevi yerine getiriyorum. Bu arada
siz de fırtınadan korunmuş, evinizde
dantelâlar örüyorsunuz rahatça, işlemeler hatta!

MARİANA — **(İrkilir, ama tutumunu bozmaz)**
Günah mı?

PEDROSA — Hâşâ Kralımız -tanrı onu korusun- **(eğilmiştir)**, ve amcaları prens Antonyo da, Valençay'da hapisken, işlemeyle zaman geçirdiler. Güzel bir çaba.
MARİANA — **(Mırıltıyla)** Tanrım sen yardım et!
PEDROSA — Ziyaretim şaşırttı mı?
MARİANA — **(Gülümsemeye çalışır)** Asla!
PEDROSA — **(Ciddî)** Mariana! Hiç korku duymuyor musunuz? Tek başına bir kadın.. bu kadar da güzel..
MARİANA — Hayır!
PEDROSA — **(Vurgulu)** Anarşistler var.. Liberaller.. pek çok.. Hele Granada'da.. Kimsenin güvenliği yok.
(Üstüne basarak) Siz de biliyorsunuz kuşkusuz!
MARİANA — **(Saygılı)** Bay Pedrosa! Yalnızca bir ev kadınıyım ben, o kadar!
PEDROSA — **(Gülümseyerek)** Ben de yalnızca bir yargılayıcı. Bu yüzden bütün sorunlar ilgilendiriyor beni, af buyrun Mariana. İşte üç aydır, meselâ onların liderlerinden birini aramadığım yer kalmadı, ama elim hep boş çıktı.
(Sessizlik. Mariana dinlemeye çalışır, yüzüğüyle oynar, korkusunu ve tedirginliğini belli etmez. Pedrosa birşey anımsıyormuş gibi, soğuk :)
Don Pedro de Sotomayor, diye biri..
MARİANA — İspanya'yı terketmiştir belki.
PEDROSA — Hiç sanmam. Yakında enselerim nasıl olsa.
(Mariana hafif sinirli bir zayıflıkla yüzüğünü parmağından kaydırır; daha doğrusu: Yüzüğü düşürür ki, bu konuşma kesilsin)
MARİANA — **(Kalkar)** Yüzüğüm!
PEDROSA — Düştü mü? **(Vurgulu)** Ah, dikkatli olun.
MARİANA — **(Sinirli)** Nişan yüzüğüm! Siz kımıldamayın. Üstüne basarsınız yoksa. **(Aranır)**
PEDROSA — Nasıl isterseniz.
MARİANA — Sanki görünmez bir el, çekti düşürdü onu.
PEDROSA — Sakin olun! **(Soğuk)** İşte orada.
(Yüzüğün olduğu yeri göstererek ayağa kalkmıştır. İkisi de

yüzüğe doğru giderler) Burada işte!

MARİANA — **(Yüzüğü almak için eğilir. Pedrosa'dan biraz önce eğilmiştir. Pedrosa yanda kalmıştır. Mariana doğrulurken Pedrosa ona sarılır, öper. Mariana bir çığlık atar ve geri çekilir)** Pedrosa!

(Sessizlik. Mariana hırsından yüksek sesle ağlar)

PEDROSA — **(Kayıtsızca)** Çok bağırıyorsunuz canım!

MARİANA — Off, tanrım, yetiş!

PEDROSA — **(Oturur)** Bu yaygaranın hiç gereği yok Senyora! Mariana! Sakin olun lütfen!

MARİANA — **Allak bullak olmuştur, Pedrosa'nın yakasına yapışır)**
Siz beni.. Ne sanıyorsunuz siz? Sorabilir miyim?

PEDROSA — **(Kayıtsız)**
Eh, biraz bir şeyler sanıyorum doğrusu.

MARİANA — İzin vermiyeceğim. Nedir istediğiniz?
Bilin işte. Korkutamazsınız beni. Ben
topraktan fışkıran kaynak suyu gibi, tertemizim.
Ve eğer siz bana dokunursanız,
işte asıl o zaman kirlenir bedenim.
Kendimi korumasını bilirim ben. Çıkınız lütfen!

PEDROSA — **(Kuvvetli ve öfke dolu)** Sus be! **(Sessizlik)** **(Soğuk)** Dostunuz olmak istiyorum sizin.
Ve bu ziyaretim için bana minnettar olmalısınız.

MARİANA — **(Sıkıntı içinde)** ..Ve bana işkence etmenize
izin vermeliyim, öyle mi? Gece yarısı evime
geleceksiniz ve ben de.. Alçak!
Ne denir bilmem ki! **(Durur)**
Beni mahvetmek istiyorsunuz siz!

PEDROSA — Asla! **(Sıcak)** Sizi kurtarmaya geldim ben.

MARİANA — **(Rahatça)** İhtiyacım yok!

PEDROSA **(Kuvvetle ve hakim tavırla, keskince sırıtarak yaklaşır)** Mariana! Bayrak? Kim onu..

MARİANA — **(Yüzü karışır)** Ne bayrağı?

PEDROSA — Şu kar gibi ellerinizle işlediğiniz **(ellerini tutar)**, ve kralın yasalarına karşı olan, bayrak!

MARİANA — Yalan! İftira!

PEDROSA — **(Çok rahat)** Harika, bir işleme!

Mavi kırmızı tafta üstüne zümrüt yeşili harflerle.
Albaicin'de ele geçirdik onu.
Yani bayrak elimde, -ve böylece, senin hayatın da!
Ama korkma. Çünkü ben senin dostunum.

MARİANA — **(Korkudan tıkanır, bayılacak gibi)**
Yalan! Uydurma!

PEDROSA — Haa, dahası var:
Bu bayrak işinin ardında, daha birçok kişi olmalı.
Onların da isimlerini, verirsin bana, değil mi?
(Hafif sesle, içtenlikli gibi)
Kimsenin ruhu duymaz. Benim olmanı istiyorum!
Anladın mı? Yalnızca benimsin, ya da, hayat yok sana!
Hep beni aşağıladın, ama şimdi boynun elimde,
o sümbül saydamlığındaki boynun.- Sana hayatını
bağışlıyorum. Bu yüzden, seveceksin beni!

MARİANA — **(Bütün çaresizliğiyle, yumuşak bir yalvarma içinde Pedrosa'nın ellerine sarılır)** Acıyın bana!
Ah bilseniz! Bırakın beni kaçayım, gideyim!
Çocuklarım minnetle anar sizi.
Pedrosa! Tanrı aşkına! Çocuklar aşkına!

PEDROSA! **(Anlamlıca sarılır)** O bayrağı
sen işlemedin, güzel Mariana'm benim,
özgür olacaksın elimde, çünkü ben öyle istiyorum.

MARİANA — **(Pedrosanın dudaklarının yaklaştığını görür, geri iter.. Vahşice)** Bu, hayır, asla!
Hayatımdan olurum daha iyi. Acı çekeceksem de
onurumla çekerim. Çıkınız! Dışarı!

PERDOSA — **(Azarla gibi)** Mariana!

MARİANA — Dışarı, dedim!

PEDROSA — **(Soğukkanlı ve kendine hakim)** Öyle olsun.
Bu durumda, olayı kovuşturmak zorundayım.
Kendi kendinizi mahvediyorsunuz siz!

MARİANA — Pervam yok! Bayrağı da kendi ellerimle işledim!
Şu ellerimle işte, bakın, iyi bakın!
Önemli kişiler de var tanıdığım,
o bayrağı en başta Granada'ya dikecek kişiler,
ama isimlerini, vermiyeceğim size, vermiyeceğim!

PEDROSA — Zorla almasını da

biliriz biz! Demir nesnelerin acısına dayanılmaz
ve kadın, kadındır ne de olsa. Artık siz bilirsiniz,
ben haber bekliyorum sizden! Ne zaman uygunsa..

MARİANA — Korkaksınız! Korkak! Ve cam kırıklarıyla
yüreğimi oyacak da olsanız -vereceğim isim
yok benim. **(Dikilir)** Buradayım işte - Pedrosa!

PEDROSA — Göreceğiz bakalım!

MARİANA — Clavela, şamdan getir! **(Clavela korku içinde ellerini göğsünde çaprazlamış, girer)**

PEDROSA — İstemez senyora.
Tutuklusunuz! Yasa gereğince, tutuklandınız!

MARİANA — Yasa gereğince mi? Hangi yasa?

PEDROSA — **(Soğuk ve resmi)** İyi geceler! **(Çıkar)**

CLAVELA — Ah, senyora!
Sevgili karanfilim benim, can güzelim!

MARİANA — **(Korku ve dehşet içinde)**
Clavela, kaçıyorum ben, şalımı getir, şalımı!

CLAVELA — Hemen! **(Pencereden bakar. Şiddetli yağmur sesi)**

MARİANA — Don Luis'e gidiyorum! Çocuklar sana emanet!

CLAVELA — İmkânsız! Kapıda nöbetçiler var.

MARİANA — Tabii ya!
(İsyancıların kaçtığı kapıyı gösterir)
O zaman buradan!

CLAVELA — Her yan sarılı, hiç çıkış yok!
(Mariana odanın içinde koşarken Dona Angustias kapıda görünür)

DONA ANGUSTİAS — Nereye Mariana? Nereye gideceksin?
Kızın ağlıyor. Rüzgâr korku veriyor ona,
yağmur korku veriyor.

MARİANA — Hapsettiler, hapsettiler, Clavela!

DONA ANGUSTİAS — **(Sarılır)** Mariana!

MARİANA — **(Kendini kanepeye atar)**
Ölüyorum herhalde. Ölmeye başladım bile!
Şimdi bakıp da ağlayın bana. Ölüp gidiyorum işte!
(Perde hızla iner)

ÜÇÜNCÜ TABLO

(Granada. "Mısır Meryemi" Manastırı .Arap çizgileri. Kemerler, serviler, küçük fıskiyeler, Mersin ağaçları. Birkaç bank ve deri iskemle. Perde açılınca sahne boştur. Uzaktan org sesi ve rahibelerin konuşması. İki rahibe adayı parmaklarının ucuna basa basa ve çevreden kimsenin görmemesi için kollayarak gizlice gelirler. Mavi giysileri ve beyaz hotozları vardır. Soldaki kapıya yanaşıp anahtar deliğinden gözlemeye başlarlar)

1. RAHİBE ADAYI — Ne yapıyor, ne yapıyor?
2. RAHİBE ADAYI — **(Deliktan bakarken)** Yavaş konuş!
1. R. A. **(Anahtar deliğine yanaşır, bakar)** Ben de bakayım!
Nasıl da ak yüzlü, nasıl da aydınlık!
Odasının karanlığında teni ışık saçıyor.
2. R. A. — Teni ışık mı saçıyor?
Hiç anlamıyorum,
melek gibi bir insan,
ve ölüme gönderiyorlar..
Ne diyorsun sen buna?
1. R. A. — Yüreğinin içini bir görebilsem
uzun uzun baksam, iyice yakından.
2. R. A. — O ne yürekti ondaki ama,
dün, hakkında verilen hükmü dinlerken,
gülümsedi, hiç gizlemeksizin.
1. R. A. — Ama sonra kilisede
ağlayışını bir görseydin, ben gördüm işte.
Yüreği fırlıyacakmış gibiydi göğsünden.
Ne yapmış peki?
2. R. A. — Bir bayrak işlemiş.
1. R. A. — İşlemek suç muymuş?
2. R. A. — Özgürlük mezhebindenmiş, diyorlar.

1. R. A. — O ne demek?
2. R. A. — Bilmem ki?
1. R. A. — Niye hapsetmişler?
2. R. A. — Kralı sevmiyormuş.
1. R. A. — Yüzünden mi okumuşlar yani?
2. R. A. — Kraliçeyi de sevmiyormuş .
1. R. A. — Ben de sevmiyorum. İkisini de!
(Anahtar deliğinden bakar)
Ah, güzel Mariana,
çiçekler yeni açıyor daha,
senin mezarına konacak çiçekler.
(Geride bir kapıdan başrahibe Sor Carmen Borja çıkar)
CARMEN — Kızlar? Ne var orada seyredilecek, ha?
1. R. A. — **(İrkilir)** Carmen hemşire..
CARMEN — Hiç utanma yok mu sizde?
Hemen iş başına haydi!
Böyle kötü huyları
kimden öğrendiniz ki?
Konuşuruz bakalım!
1. R. A. — Kusura bakmayın
2. R. A. — Affedin bizi!
(Çıkarlar. Başrahibe Carmen ikisinin de gittiğinden emin olunca kapıya gider ve o da gizlice anahtar deliğine yapışır)
CARMEN — Hiç suçu yok. Masum kız!
İlle susuyor. Kesin kararlı.
Peki niçin? Aklım almıyor.
(Telâşla oradan uzaklaşarak)
Hii, geliyor!
MARİANA — **(Benzi uçuktur. Harika bir beyaz giysi içinde çıkar)**
Ah, Carmen hemşire!
CARMEN — **(Geri döner)** Bir arzunuz mu var?
MARİANA — Hiç..!
CARMEN — Söyleyin Senyora, çekinmeyin.
MARİANA — Düşündüm ki,
CARMEN — Evet?
MARİANA — Burada kalabilirim belki.
Burada sizin manastırınızda
sonsuza kadar.

CARMEN — Mutlulukla kucaklarız sizi.
MARİANA — Kalamam ki ama.
CARMEN — Neden?
MARİANA — **(Gülümseyerek)** Hayatta değilim ki ben artık.
CARMEN — **(Çok etkilenir)**
Mariana! Ey tanrım, tanrım!
MARİANA — Ama dünya, daha bir yakınlaşıyor şimdi bana.
Taşlarıyla, suyuyla, esintisiyle.
Anlıyorum. Gözüm görmüyordu bunları hiç!
CARMEN — Sizi bağışlıyacaklardır, kesin.
MARİANA — **(Soğukkanlı)**
Göreceğiz, çok yakında.
Bu sükûnet sarıyor beni,
bir büyü sanki, genişliyor, açılıyor,
binlerce menekşeyle dolu bir tavan gibi .
(İçtenlikle)
Bazan öyle görünüyor ki bana,
yüzüme uzun, upuzun saçlar serilmiş..
ah, ne güzel düşler!
CARMEN — **(Mariana'nın bir elini tutarak)** Mariana!
MARİANA — Nasılım ben, ha?
CARMEN — Çok iyi bir insan.
MARİANA — Hayır, büyük bir günahkâr,
neden, çünkü büyüktü sevgim, derin,
tanrımn bağışlıyacağı kadar,
Meryem anamızı bağışladığı gibi..
CARMEN — Tanrı o dünyada da, bu dünyada da
sevgiyi bağışlar.
MARİANA — Ah, bilseniz Carmen hemşire,
bu dünyanın eli nasıl yaraladı beni!
CARMEN — Tanrının da her yanı yaralarla kaplı,
sevgi yaraları, hep açık, kanıyor.
MARİANA — Acıyla ölen yeniden dirilir mi?-
Gözüm görmüyordu, hiç bir şeyi!
CARMEN — **(Mariana'nın durumundan kaygılı)** Hoşçakalın,
akşam duasına geliyorsunuz, değil mi?
MARİANA — Elbette. Her zamanki gibi.
(Carmen çıkar. Mariana hızla ve son derece dikkatle geriye

gider, oradan manastırın bahçivanı Alegrito çıkar. Sürekli bir yumuşak gülümsemesi vardır Alegrito'nun. O zamana uygun bir avcı giysisiyledir)
Alegrito, bir haber var mı?
ALEGRİTO — Var senyora, ama kendinize hakim olun, sabırla..
MARİANA — Çabuk söyle, kimse görmeden.
Don Luis'e gittin mi?
ALEGRİTO — Gittim senyora. Ama Don Luis..
Yani, yazık ki,
doğrudan gelip sizi kurtarmak için
bir hareketin olanağı yokmuş.
Buna girişmek cüreti bile zaten,
ölümü demek olurmuş, herkesin -ve sizin!(8)
Ama gene de, elden gelen..(9)
MARİANA — **(Cesurca)** Herşeyi yapacaklar elbette, kesin.
Onlar da soylu ben de.
Bak nasıl sabırlıyım.
ALEGRİTO — Her yere korku çökmüş, her yere.
Korku, korkutuyor insanı, senyora!
Sokaklardan el ayak çekilmiş.
Kimin ne durumda olduğu bilinmiyor hiç(10),
yalnızca rüzgâr esiyor sokaklarda.
İnsanlar, evlerine kapamış kendilerini,
bir tek kızcağız gördüm, eski Alcaiceria'da,
büzülmüş bir kapının kenarına
ağlıyordu için için.
MARİANA — Suçlu en az olanı da
idam ederler mi dersin?
ALEGRİTO — Onların hesabı bilinmez ki!
MARİANA — Başka haber, başka?
ALEGRİTO — Senyora..
MARİANA — Evet, söyle!
ALEGRİTO — Başka ne söyliyeyim ben..(11)
(Mariana sabırsız bir işaret yapar)
Peki.. Don Pedro, kaçmış da İspanya'dan güya(12)
İngiltere'ye yönelmiş, deniyor.
Don Luis'in..(13)
MARİANA — **(İnanmaz, gülümseyerek)**

Kim söylediyse bunu sana,
acımı dağlamak istiyor yalınzca, değil mi?
Alegrito, inanma, inanma Alegrito!
Yoksa?

(Korkuyla bekler)

ALEGRİTO — **(Ezik)** Siz, nasıl isterseniz, öyle olsun senyora.

MARİANA — Atına atlamış Don Pedro,
çıldırmış gibi duyunca
benim zindana atıldığımı
onun bayrağı uğruna.
Ve beni öldürürlerse eğer
benim yanımda olacak onun da ölüsü..

ALEGRİTO — **(Yüzünü çevirerek kendi kendine, acıyla)**
Ah, Don Pedro'nun ölüsü şimdi..(14)

(Mariana duymaz)

MARİANA — Böyle demişti bir gece
kulağıma fısıldayarak
ve saçlarımdan öperek beni.
Bir kutsal Georg gibi
elmasların ve kara suların içinden
geliyor işte, kırmızı kapa'sı sırtında
uçuşarak, yarıyor rüzgârı.
O da soylu, ve şık giyimli,
kimse görüp tanımasın diye,
geliyor işte tan ağarırken
sabah alacasının serinliğinde,
daha zeytinliklere ışık düşmeden,
tanın kızartıları henüz dalgalar üstünde
gölge ve ipek yelkenliler gibi
oynaşırken, geliyor o,
ne sanıyorsun sen!
Ah, mutluyum ve korkmuyorum,
gör işte!

ALEGRİTO — Ah, senyora..(15)

MARİANA — Git onlara ve de ki,
çok mutlu ve yürekli de, çünkü biliyor,
gene de gelmesi gerekti mi,
herkes gelecek, gelecekler,

hem de yığınla insan! Haydi!
Tanrı yardımcın olsun.

ALEGRİTO — Senyora!. **(Çıkar)**

MARİANA — Yapayalnızım. Ve ölüm
Akasya çiçeklerinde bekliyor beni.
(Bahçeye yönelerek yüksek sesle)
Orada işte, bahçede. Ben, burada, -yaşıyorum daha.
Kanım dolaşıyor, titreyerek
yumuşak deniz dalgalarında
titreşen mercan dalları gibi.
Pedro! Atın dört dolanıp taşlarda
kıvılcımlar çıkarsa da,
taze bahar yeşilinin içine
dalsa da ateş gibi,
gene de daha hızlı, daha hızlı gel.
Al beni, al, götür beni!
Bak, iyice yaklaştı işte
yosundan ve kemikten parmaklar,
başımı okşuyorlar..
(Bahçeye dönük, biriyle konuşuyor gibi)
Hayır, kal dışarda, içeri giremezsin!
Bak, Pedro, senin için dışarda kaldı,
senin için. Ama oturmuş su serpintisinin üstüne,
ak bir lavta çalıyor işte.
(Bir bankın üstüne oturur ve başını elleri arasına alır. Bahçeden bir gitar sesi ve bir şarkı duyulur)

SES — Suyun köpüklerinde
Kimse görmeden, kimse,
Öldü gitti umudum.

MARİANA — **(En içli bir sesle şarkıyı yineler)**
Suyun köpüklerinde
Kimse görmeden, kimse,
Öldü gitti umudum.
(Arkadan Carmen ile bir rahibe görünür. Onları Pedrosa izliyor. Mariana görmemiştir)
Mısralardan dökülen,
Bilmek istemediğim.
Toprakla dolu belki

Bu umutsuz yüreğim .

CARMEN — Bakınız orada işte bay Pedrosa.

MARİANA — **(İrkilir ve doğrulur hemen, bir düş dünyasından uyanmış gibi)** Kim?

PEDROSA — Senyora!

MARİANA — **(Yıkılmış, bir soluk sesi. Rahibeler döner giderler)** Gidiyor musunuz?

CARMEN — İşimiz gereği.. **(Giderler)**

(Sahneye huzursuzluk egemen olmuştur. Pedrosa, soğuk ve kesin, Mariana'ya delici bakışlarla bakar. Mariana -melankolik ama cesurca- bakışlarına hakim. Pedrosa siyah giysili, sırtında kapa. Soğuk havası belli olmalı)

MARİANA — Sezmiştim zaten. Pedrosa!

PEDROSA — Evet, bizzat kendisi. Hâlâ,
konuşmanızı bekliyorum. Zamanıdır artık.
Siz de farkındasınızdır sanırım, ha?

MARİANA — Her zaman, susmanın ve
mutlu yaşamanın zamanıdır.

(Bir bankın üstüne oturur. Bu andan itibaren Mariana, ateşli ve duyarlı bir taşkınlık içinde olacaktır, taa en sondaki sakinleşmeye kadar)

PEDROSA — Hükmü dinlediniz.

MARİANA — Elbette.

PEDROSA — Öyleyse?

MARİANA — Ama yalan geliyor bana.
Boynum ipe gelmiyecek kadar kısadır
bir baksanıza. Yapamazsınız nasıl olsa.
Hem çok da güzeldir boynum,
öyle beyazdır ki, dokunamaz kimse.

PEDROSA — **(Israrla)** Mariana!

MARİANA — **(Sertçe)** Unutmayın - soyluyum ben.
Ben ölmeden, bütün Granada ölüme gider.
En iyilerin en iyileri beni kurtarmak için
başkaldırırlar. Babam kaptandı benim
ve Calatrava şövalyesiydi. Rahat bırakın beni.

PEDROSA — Granada'da bir tek kişi bile
siz ölüme götürülürken
dönüp bakamaz, pencereye bile çıkamaz! [16]

MARİANA — Öyle mi? Hem öyle de olsa,
bir kişi var ya bir kişi,
hiç değilse benimle birlikte ölecek -
o yeter bana. Geliyor bile kurtarmaya!
(Gülümser, ellerini göğsüne bastırır, hızlı hızlı soluk alır)
PEDROSA — Kim o, adı ne? **(Gergin bir sessizlik)**(17)
(Dikilir) Ben senin ölmeni istemiyorum .
istemiyorum, ölmiyeceksin, yeter ki,
isyancıların adlarını söyle, hepsinin.
Söylersen kurtulman kesin!
MARİANA — **(Vahşice)**
Söylemiyeceğim! İstekilerinizi söylemiyeceğim!
Yüreğim, ne kadar yarayla dolu da olsa, öyle doldu ki artık,
daha fazla yaralıyamaz kimse.
Konuşmıyacağım, fısıltılarınıza sağırdır kulaklarım.
Gözbebekleriniz belki daha önce, korkuturdu beni;
ama şimdi, şu anda, artık,
gözlerinizin taa içine bakıyorum işte!
(Üstüne yürür) Ve sizinle kavgayı.. kabul ediyorum!
Haydi, gözleyin, dinleyin, sırrımı sakladığım yeri
istediğiniz kadar.- Feda etmem onu,
dünyada hiç bir şey uğruna.
Cesurum.. Yürekliyim artık, Pedrosa!
PEDROSA — Peki güzel! **(Sessizlik)**
Bir tek imzam -duyuyor musunuz-,
biliyorsunuz değil mi,
bir tek imzam, gözlerinizdeki o ışığı
söndürmeye yeter. Size çok uzun bir uyku
gönderebilirim, bir damlacık mürekkep ve bir kalemle..
MARİANA — **(Büyük)**
O uykuyu, bir an önce gönderin lütfen,
tanrı bilir ya, iyi gelecek bana.
PEDROSA — **(Soğuk)** Hemen bu akşam zaten.
MARİANA — **(Yüzü karmakarışık olur)** Bu akşam mı?
PEDROSA — Bu akşam. Karar hazır.
Kilisede son duanı yapacaksın.
MARİANA — **(Kendinden geçmiş ve ölüme karşı içtenlikle protesto ederek)**

Korkaklar! Olamaz! Kim veriyor böyle emirleri İspanya'da?
Hangi cinayeti işlemişim ki ben, cezam ölüm olsun?
Hangi mahkeme bu? Ben hayatımın en kutsal sevgisini
işledim
özgürlüğün bayrağına. Bu yüzden mi
zindandayım şimdi? Ah, kanatlarım olacaktı,
kristal kanatlarım, sonuna kadar elimden kurtulamazdın!

PEDROSA — **(Mariana'nın bu ani çaresizliğini keyifle izler ve ona iyice yaklaşır. Işık, günbatımı rengini almaktadır)**
Öyleyse konuş! Çabuk, hemen söyle isimlerini - Ve kral
hemen affetsin seni!- Mariana, kim bu isyancılar?
Biliyorum, hepiniz arkadaştınız, biliyorum.
Her geçen saniye, tehlikeyi daha da artırıyor.
Gün sona ermeden, gelecekler, alacaklar seni, ölüme doğru.
Kim bu isyancılar, isimleri yeter!
Çabuk ama! Hukukla oyun olmaz! -Sonra çok geç.

MARİANA — **(Katı)** Ve, söylemiyorum işte!

PEDROSA — **(Vahşice ellerini tutar)** Kim bunlar, kim?

MARİANA — Hele şimdi, hiç söylemem, asla! **(Aşağılayarak)**
Pedrosa, bırak ellerimi! Çekil! Carmen hemşire!!

PEDROSA — **(Ürküntülü)** Ölmek istiyorsun öyleyse.

(Carmen hemşire görünür, korkuyla; iki rahibe geriden iki gölge gibi geçerler)

CARMEN — Ne var Marianita?

MARİANA — Hiç.

CARMEN — Lütfen senyor
doğru değil böyle..

PEDROSA — **(Soğuk, ilgisiz ve dik başlıca Carmen'e bir bakış fırlatır ve gitmeye davranır)** İyi akşamlar!
(Mariana'ya) Kısa zamanda
gene de bir haber gönderirseniz, sevinirim.

CARMEN — Senyor, Mariana çok iyi bir ins..

PEDROSA — **(Kibirle)** Size bir şey sormadım! **(Çıkar. Carmen onun ardından gider)**

MARİANA — **(Bankta)**
Bir zamanlar Granada'nın
zeytinliklerinde dolaşırken söylediğim
dizeler düşüyor aklıma bir bir..

(Yumuşak ve dramatik bir Endülüs seslendirmesiyle)

Ah ne güzel bir yelkenli
Bu yiğit korsan gemisi!
Gelsene! Kalmadı mı gücün?
Yıldırım gibi bir tekne bak
Bütün toplarını sana çevirdi.

(Düşte gibi, pek de normal değil)

Yıldız yıldız gökyüzüyle.
Denizin arasında böyle
Ağır ağır dolaşıp dursam
Ve meltemin yumuşak bağrına
Dayanıp kalsam öylece.

(İçtenlikle ve korkuyla)

Pedro çabuk eğerle atını
Ya da güneşe atla gel
Ama hızlı daha hızlı
Geliyorlar işte geldiler
Alacaklar yüreğimi.
Pedro kırbaçla atını!

(Ağlayarak)

Ah ne güzel bir yelkenli
Bu yiğit korsan gemisi.
Gelsene! Kalmadı mı gücün?
Yıldırım gibi bir tekne bak
Bütün toplarını sana çevirdi.

(Carmen bir rahibe ile gelir)

RAHİBE — Sağlam ol, tanrı yardım edecektir sana.
CARMEN — Marianita, canım, sakin ol.

(Çıkarlar. Mariana'yı da birlikte götürürler. Manastırın çanı çalar. Geride rahibeler ve iki rahibe adayı, sahneden geçer, yüreğinde bir hançer saplı olarak ağlayan bir Yedi Çile Meryeminin önünde haç çıkarırlar. Meryem, bir duvar nişi içinde gömülüdür, niş de sarı ve gümüş kâğıt güllerle hemen tümden kaplanmıştır. Serviler yavaş yavaş altın sarısı bir ışıkla parlamaya başlar)

1. R. A. — Çığlıklar! Duydun mu sen de?
2. R. A. — Evet bahçede. Üstelik
uzaklardan geliyor gibiydi.

Agnes, çok korktum!
1. R. A. — Marianita'mız nerede,
Granada'nın gülü, menekşesi?
2. R. A. Sevgilisini bekliyor.
1. R. A. — O da çok gecikti ama.
2. R. A. — Bir görseydin, pencereden
uzanıp da nasıl: Ah, şu dağlar olmasa
görürdüm onu uzaktan,
görürdüm, dediğini.
1. R. A. — Kesin bekliyor onu hâlâ.
2. R. A. — Ve o, gelemez[18] yazık ki!
1. R. A. — Binanın ışığı akşama döndü!
Marianita, ölecek, yazık!
2. R. A. — Kuşlar ne kadar çok, gördün mü sen de?
Dallarına sığmıyorlar bahçemizin,
damlara sığmıyorlar neredeyse.
Hiç bu kadar çok değillerdi
Vela çanları çalarken sabahları
öterler, öterler ki..
1. R. A. — Sabahları
meltemler uyanır ve bulutlar
körpe dallardan kalkar..
2. R. A. — Sabahları
ölen her yıldız için
bir fült sesi doğar, tatlı.
1. R. A. — Onu gördün mü peki, onu?
Kefen giymiş gibi geliyor bana
beyaz giysisiyle sessizce
koronun içinden geçerken.
2. R. A. — Nasıl haksızlık ama! Bu kadını
izlemişler mutlaka.
1. R. A. — Boynu dünya güzeli, değil mi?
2. R. A. — **(Eli ister istemez boynuna gitmiştir)**
Öyle, ya.
1. R. A. — Ağlarken sanki
yaprak döküyordu elbisesine.
(Rahibeler gelir)
RAHİBELER — "Merhaba" duasına başlıyalım mı?

1. R. A. — Olur.
2. R. A. — Benim hiç canım istemiyor.
RAHİBE — Gerçekten çok güzel..
1. R. A. — **(Ötekilere bir işaret yapar; hızla geri çekilirler)**
Ama ne kadar zor..
MARİANA — **(Sol kapıdan girmiştir. Ötekiler Mariana'ya farkettirmiyecek biçimde gerilemişlerdir. Mariana gülümser)**
Kaçıyor musunuz benden?
1. R. A. — Duaya gidiyorduk da..
2. R. A. — **(Şaşkın)** Şimdi şey için.. diyordum ki..
geç oldu..
MARİANA — **(Sevecen bir alayla)** O kadar mı kötü insanım ben?
1. R. A. — **(Abartılı)** Hayır senyora! Kim söyledi?
MARİANA — Bildiğin bir şey mi var, küçük kızım?
2. R. A. — **(Birinciye işaret ederek)** Hiç bir şey bilmiyorum.
1. R. A. — Hepimiz seviyoruz sizi! **(Gergin)**
Farketmiyor musunuz sahi?
MARİANA — Elbette, sağolun.
(Ellerini üst üste koyarak ve başını eğerek bir bank üstüne oturur, öyle ki, yitip gitmenin harika bir tablosunu vermektedir)
2. R. A. — Gidelim!
1 .R. A. — Ah. Marianita,
Granada'nın gülü, yasemini,
nişanlınızı bekliyorsunuz,
oysa nişanlınız nasıl.. **(Öbürü çeker, çıkarlar)** (19)
MARİANA — Kim derdi ki..
Ama hayır, sabırlıyım ben!
CARMEN — **(Gelir)** Mariana!
Bir bay sizi ziyarete gelmiş,
yargıçtan izin alarak..
MARİANA — **(Ayağa fırlar, gözleri pırıl pırıl)**
Gelsin! Tanrım! İşte sonunda!
(Carmen çıkar. Mariana duvardaki bir meyvelik boynuz yansısında heyecanlı bir çoşkuyla saçlarını düzeltmeye çalışır)
Çabuk.. biliyordum işte, kesin!
Üstümü değiştirsem hemen;
bu beni çok solgun gösteri..

(Sevgi derinliği içinde banka oturur, sırtı girişe dönük. Carmen hemşire girer. Mariana dayanamayıp döner. Sessizlik. Fernando sapsarı bir yüzle girmiştir. Mariana donup kalır. İnanamaz gibi yıkık)
Hayır!
FERNANDO — Mariana, seninle konuşmamı
istemiyor musun, söyle!
MARİANA — Ya Pedro? Ona ne oldu?
O nerede, içeri alın,
aşağıda kapıdadır,
orada olmalı, kesin!
Sen onu getirdin değil mi?
Ne kadar iyisin.. Yorgundur elbette,
bitkin.. Hemen bana gelecek, şimdi!
FERNANDO — Ben yalnızım Mariana, Pedro'yu..
nereden bileyim?
MARİANA — Hepinizin bilmeniz gerekir, ama
kimse bir şey bilmiyor. Öyleyse :
Ne zaman gelecek beni kurtarmaya? Ve ben ölürken
birlikte ölmeye? Geliyor mu? Söylesene Fernando,
konuş, vakit var daha, söyle!
FERNANDO — **(Mariana'nın tutumundan umutsuz, üstüne basa basa)**
Gelmiyecek o.. O seni hiç sevmedi.
İngiltere'de, öteki liberallerin yanında belki.
Bütün eski arkadaşların bıraktı seni işte.
Bir tek benim genç yüreğim yanında senin,
Marianita. İnan artık sevgime,
duy artık, seni nasıl sevdiğimi!
MARİANA — **(Bir anda müthiş gerilir)**
Söylemen şart mıydı şimdi bunu? Biliyordum zaten.
Ama, umudumdan saklıyordum işte. Peki. Olan oldu.
Umudum, anladı artık. Umudum, Pedro'nun gözlerini
gördü, ve öldü. Özgürlüğün bayrağını onun için işlemiştim,
onun için katılmıştım her şeye,
onun düşüncesini yaşamak ve sevmek için.
Ben onu kendimden çok seviyorum,
çocuklarımdan bile daha çok belki.

Ya sen, özgürlüğü, Marianita'ndan daha çok
sevebiliyor musun şimdi? Öyleyse o zaman,
ben de o yücelttiğin özgürlüğün, kendisi olurum?
FERNANDO — Ölümün yakınındasın! Son saniyeler!
Gelip götürecekler! İsimlerini söyle, söyle de
kurtar kendini! Söyle!
MARİANA — Pedrosa'dan izin alıp gelmiştin, değil mi?[20]
FERNANDO — Mariana, çocuklarının hatırı için,
sana hayatını sunan benim hatırım için, söyle isimlerini!
MARİANA — Asla! Çocuklarım -beni hiç aşağı görmemeli.
Çocuklarımın adı, gökteki ay gibi tertemiz kalmalı!
Yüzleri pırıl pırıl olmalı, öyle ki
yıllar ve rüzgârlar o pırıltıyı, o yüzlerden
silip karartamamalı hiç! İhanet edeyim de,
Granada'nın caddelerinde, adım
yalnızca korkuyla anılabilsin, öyle mi?
FERNANDO — **(Dramatik ve çökmüş)**
Hayır, öyle değil. İzin vermem buna.
Mariana, yaşaman gerek! Benim sevgimin kucağında!
MARİANA — **(Kendinde değil. Çılgın gibi, şiddetli bir acı ve korku içinde)**
Fernando, nedir sevgi? Bilmiyorum artık!
FERNANDO — **(Yaklaşır)** Mariana, seni kimse benim gibi
sevmedi!
MARİANA — **(Hareketli)** Böyle bir dünyada benim de seni
herkesten çok sevmem grekirdi, değil mi?
Eğer yürek denen şey, böylesi dünyada
canımızın baş düşmanı olmasaydı!
Ey yürek,
istemediğim halde, nasıl da hükmediyorsun içimde?
FERNANDO — **(Diz çöker, başını onun göğsüne yaslar)**
Seni tümden bıraktılar işte! Konuş! Söyle!
Beni sev ve hayatta kal!
MARİANA — **(Onu geride tutar)**
Ben öldüm bile genç dostum! Senin sözlerin artık,
terkettiğim dünyanın büyük bir ırmağının
ötesinden geliyor bana. Karanlık, derin
bir suya düşmüş gibiyim artık ben,

kavakların arasında eriyip giden
son zayıf meltem rüzgârı gibiyim.

(Geriden, ellerini göğsünde kavuşturmuş bir rahibe sahneyi boydan boya geçer; ikisine derin üzüntülü bakışlarla bakar)

FERNANDO — Ne yapsam bilmem ki! Korkuyorum,
gelecekler şimdi. Ah, senin hayatta kalman için
kimin ölmesi gerekli! Pedro..(21)

MARİANA — Ölmek mi? Uzun bir uyku -ve düşsüz, ve gölgesiz!
Pedro'm benim! Ölmek istiyorum, sen ölmiyesin diye!
Senin gözlerini aydınlatan o tertemiz ideal için:
O büyük ışığın senin, özgürlük ışığı, dünya yüzünde
bir daha hiç sönmesin diye,
canımı ve ruhumu veriyorum ben!
Dayan yüreğim n'olur sağlam ol, daha yüksek vur!
Bak Pedro, sevginle nereye vardı yolum?
Ölü olan beni, öylesine seveceksin ki,
seni de yaşatmıyacak o sevgi!

FERNANDO — **(Dehşet içinde)** Bilsen ki Mariana..(22)

(İki rahibe, elleri göğüslerinde kenetli ve dehşete kapılmış gözlerle gelirler, yaklaşmaya cesaret edemezler)

MARİANA — Ama şimdi Pedro, sevmiyorum artık seni.
Çünkü bir gölgeden başka neyim ben?

CARMEN — **(Girer, boğulacak gibi)** Mariana!
(Fernando'ya) Delikanlı, gitmeniz gerek!

FERNANDO — **(Korkuyla)** Hayır, bir dakika!

MARİANA — **(Kendinde değil)** Gitsene! Kimsin sen?
Kimseyi tanımıyorum artık!
Yatmaya gidiyorum ben, uyumaya..

(Başka bir rahibe koşar gelir, aklını yitirmiş gibi korku ve heyecan içindedir. Arkadan, eli alnında bir rahibe daha, hızla geçer)

FERNANDO — **(Çılgın gibi)** Mariana!

MARİANA — Git!
Geliyorlar işte. Beni almaya.

(Carmen ve iki rahibe, Fernando'yu uzaklaştırırlar)

Dünyayı.. **(Bir rahibe gelir)**
parmaklarımdan akan kum taneleri gibi
duyuyorum şimdi. Ölüm! Ne ki acaba?

(Rahibelere)

Ya sizler -ne arıyorsunuz burada? Ne kadar uzaktasınız!

CARMEN — **(Ağlayarak yaklaşır)**

Mariana!

MARİANA — Ağlamak niye?

CARMEN — Aşağıdalar işte, canım benim!

1. R. A. — İşte merdivenleri çıkıyorlar!

(Geriye bütün rahibeler doluşur. Üzüntüleri yüzlerinden okunuyor. Ön sırada 1. ve 2. rahibe adayı görünmekte. Sor Carmen, saygılı ve üzüntü dolu, Mariana'nın hemen yanındadır. Giderek -finale kadar- Granada'nm günbatımı ışığı daha bir olağanüstü renk alır. Pembe ve yeşil ışık, kemerlerden yansır. Serviler öyle bir ışığa döner ki, sonunda fildişi görünürler. Tavandan yumuşak bir portakal rengi düşer, sona doğru daha da yoğunlaşır)

MARİANA — Yüreğim, bırakma beni_n'olur! Sakin ol.
Ne bu uçacak gibi?
Sakin ol! Senin de dinlenmen gerek sonunda.
Ölümün ardından bizi yıldızların
cümbüşü bekliyor.
Yüreğim, n'olur zayıflama şimdi! (23)

(Sol kapıdan infaz yargıcı girer)

1. R. A . — İnfaz yargıcı!

2. R. A. — Alıyor, götürüyor!

İNFAZ YARGICI — Senyora, buyrun!
Araba kapıda

MARİANA — Sağolun.
Carmen hemşire, ölümüme ağlayan bütün çocukları
kurtarıyorum ben. Siz de unutmayın n'olur
benim çocuklarımı.

CARMEN — Tanrı seninle olsun.

MARİANA — Ben yüreğimi verdim size
Bana bir demet çiçek getirin. Bir kez daha
süslenmek istiyorum, son saatimde.
Yüzüğün sert okşayışını parmaklarımda duymak, saçlarıma
yumuşak dikenlerin çelengini sarmak, istiyorum.
Her şeyden çok seviyorsun özgürlüğü, değil mi?

Oysa özgürlük - özgürlük benim işte şimdi.
Kanımı veriyorum ona: Bu senin kanın
ve tüm varlıkların!
İnsan yüreği, hiç bir pahaya satın alınamaz ki!
(Bir rahibe, çelengi başına koyması için Mariana'ya yardım eder. Mariana yüksek sesle haykırarak geriye gider)
Biliyorum artık, ağaç ne diyor, bülbül ne söylüyor!
İnsan bir mahpus, kıramıyor demirleri.
Ey yücelerdeki özgürlük! Büyük yüce özgürlük,
yak geleceğin yıldızlarının dünyayı aydınlatan ateşini,
benim için!
Hoşçakalın, ve ağlamayın artık!
(İnfaz yargıcına) Gidelim, çabuk!
CARMEN — Elveda, sevgili Mariana..
MARİANA — Bütün çocuklara anlatın, bilsinler
benim acıklı hikâyemi.
CARMEN — Tanrı, kapısını sana açacak,
o kadar derinden sevdiğin için.
Ah, zavallı Mariana! Güller gülü Mariana!
1. R. A. — **(Diz çöker)** Artık Granada akşamlarında,
portakalların çatılara düşen ışığını
göremiyecek gözlerin.
(Uzaktan çan sesi)
1. RAHİBE — **(Diz çöker)** Artık bahar rüzgârının,
nasıl yumuşak estiğini,
senin pencereni nasıl okşadığını sabah erken, z
hiç duymıyacaksın.
2. R. A. — **(Diz çöker ve Mariana'nın eteğine sarılır)**
Güzel mayıs karanfilim! Endülüsün ay ışığı!
Yükseldiğin yücelerin parmaklıklarında,
Yanan bir özlemle, nişanlın, bekliyor seni! (24)
CARMEN — Mariana, Marianita! Ünün güzel ve acı;
Caddelerde çocuklar söyliyecek senin şarkını!
MARİANA — **(Çıkışta)**
Ben özgürlüğün kendisiyim, sevgi öyle istedi!
Özgürlüğün kendisiyim ben, Pedro, sen ona bıraktın beni.
Ben özgürlüğün kendisiyim, yaraladı onu insanlar!
Ah sevgi sevgi sevgi, ve sonsuz yalnızlıklar!

(Canlı ve görkemli bir ses girip doldurur sahneyi ve bir çocuk korosu romans'a başlar. Mariana Sor Carmen'e yaslanmıştır ve ardında infaz yargıcı vardır. Tüm ötekiler diz çökerler. Çok tatlı, çok güzel bir ışık düşer sahneye)

ÇOCUK KOROSU — **(Sahne gerisinden)**

Ah, ne acılı günüdür bu, Granada'nın,
Kanlı yaş döker gözünden ak taşlar bile,
Görür ki idam edilmiş Marianita
Ele vermedi kimseyi, satmadı diye.

(Perde ağır ağır kapanırken çan sesleri sürer)

NOTLAR

1) Orijinal metinde bu sözcük, "yüzbaşı"dır.
2) Metinde bu sözcük, "komiser"dir.
3) Metinde bu sözcük, "askerleri" biçimindedir.
4) "Kime emanet etsem ki başka?" sözü, ileride Mariana'nın, bayrağı bir arkadaşına emanet edişinin burada hazırlanan gerekçesine seyircinin dikkatini çekmek bakımından bir öneri olarak eklenmiştir. Metinde yoktur.
5) Sözcüğün orijinal metindeki karşılığı, "yüzbaşı"dır.
6) Orijinal metinde, "kan akacak da olsa", denmektedir.
7) Sözcüğün aslı, "general"dir.
8) "Ve sizin" eki, orjinal metinde ayrıca konmuş değildir.
9) Metinde bu tümce, "her şeyi yapacaklarmış" biçiminde tamamlanıyor.
10) Orijinalde, "Kimin ne durumda olduğu bilinmiyor hiç" tümcesi yoktur. İleride, Don Pedro'nun yazgısının bilinemezliğini pekiştirmek için buraya eklenmesi önerilmektedir.
11) Orijinalde bu söz: "Daha fazla konuşmak istemiyorum ben", biçimindedir.
12) "Gûya" eki metinde yoktur.
13) Bu tümce, orijinalde, "Don Luis'in güvenilir yerden bilgisi varmış", biçiminde tamamlanıyor.
14) Alegrito'nun araya giren bu sözü, metinde yoktur. Lorca'nın bu tragedyasında işlediği derin ve çok yönlü trajik çelişkileri günümüz seyircisine de aynı güç ve etkililikte aktarabilmek içn, Don Pedro'nun yazgısının bellisizliğini pekiştirmek, daha doğrusu: Pedrosa tarafından zaten bilinen bir isyancı lider olarak o koşullarda artık kaçması veya gizlenmesi esasen olanaksızlaşan Don Pedro'nun yazgısının, Mariana'dan da önce trajik sonla noktalanmış olduğu

yönünde bir yorumla oyunu sahnelemek, en iyi çözüm olabilir. Böylece Mariana'nın Don Pedro'nun "yaşamadığını" bilmeksizin onu kaçtı sanmasından ve onun gelmesini beklemesinden doğan kendi iç çatışması da, çok daha derin ve karmaşık çelişkilerin gerçekçi trajiğini seyirciye yansıtabilecektir. Hele tragedya ekseninin günümüz seyircisi için bu bölümde birdenbire salt Don Pedro'nun gelip gelmemesinden ibaret, tek ve aykırı bir çizgiye kayma tehlikesine karşı (ki bu asal tartışma noktası, oyunun sanatsal etkinliğini doğrudan ilgilendiriyor), evet, bu tehlikeye karşı da yukarıdaki yorumun bir zorunluluk olması söz konusu. (Lorca'nın bu yorum için metinde verdiği ipuçları yönünden not. 24'e bakınız). Yorum getirme, böylesine önemli bir klasik yapıtın sahnelenişinde elbette ki burada önerilen ve çeviri yayını sınırları içinde ancak işaret etmiş olmak için en azla yetinilen birkaç küçük "pekiştirme" önerisinin çok daha ötesinde, geniş dramaturji çalışmalarıyla güçlendirilmelidir. Çağdaş uygulamalar bunun zengin örnekleriyle doludur.

15) Metinde bu söz ile bir sonraki arasında şöyle bir konuşma vardır:

"Mariana — Kim söyledi ki?..
Alegrito — Don Luis de..
Mariana — Bilmiyor mu hakkımda verilen hükmü?
Alegrito — Evet ama, inanmıyormuş, öyle dedi.
Mariana — (Korkuyla) Oysa gerçek işte.
Alegrito — Kötü haberler getirmeye mecbur olmak eziyor beni.
Mariana — Bir daha git..!
Alegrito — Nasıl isterseniz."

Not 14'te açıklanan düşünceyle, uygulamada bu parçanın çıkarılması öneriliyor.

16) Metinde bu söz şöyle bitmekte ve Mariana'nın karşılığı da şöyle başlamakta:

"..dönüp bakmaz, pencereye bile çıkmaz.
Endülüs'lüler ötüp dururlar ama..
Mariana — Beni ölüme terkediverirler,.."

17) Orijinalde bu ilk satır yoktur.

18) Metinde bu sözcük, "gelmiyor", biçimindedir.

19) Metnin aslı şöyledir: "Oysa nişanlınız nasıl da gecikiyor. **(Hepsi çıkarlar).**"

20) Metinde bulunmayan bu hatırlatma, oynanışta yararlı olabileceği düşüncesiyle eklenmiştir.

21) "Pedro" sözcüğü metinde yoktur.

22) Fernando'nun bu sözü, daha önceki notlarda belirtilen amaçlarla metne ek olarak önerilmektedir.

23) Metinde bu söz ile bir sonraki arasında şöyle bir parça yer alıyor:

"**Carmen — Mariana, unut artık bu dünyanın nesnelerini.**
Mariana — Zaten öylesine uzak ki artık!
Carmen — Geliyorlar almaya.
Mariana — Bu ışığın neler dediğini, öyle iyi anlıyorum ki! Ah sevgi, sevgi, sevgi, ve sonsuz yalnızlıklar!"

24) Buraya kadar Don Pedro ile ilgili olarak geliştirilen yorum, yazarın en sonda böylesine güzel bir derinlikte dile getirdiği tasarım ile çakışmaktadır, daha doğrusu, Lorca'nın bu kendi tasarımının gözden kaçmamasını amaçlamaktadır. Nitekim, not 14'te belirtilen: Don Pedro'nun yazgısının Mariana'dan da önce trajik sonla noktalanmış olması tasarımı, sondaki bu sözle, Mariana ve Don Pedro'nun trajik bütünleşme "gerçekliğini" en güzel biçimde dile getiriyor. İşte buraya kadar yapılan "pekiştirme"ler, Lorca'nın tragedyasındaki bu derinliklerin günümüz seyircisine ulaşmasını güçlendirmek amacıyla, salt küçük birer işaret olarak önerilmiştir. Yoksa uygulamada, sondaki bu sözün anlamının ortaya çıkması ve buraya kadarki yorum, çok daha başka ve çeşitli yöntemlerle de gerçekleştirilebilir ve bunun güzel örneklerini sahnelerimizde izleyeceğimizi umabiliriz.